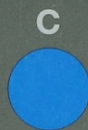

Grey Scale #13

DANES-PICTA .COM

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. gen. broni K. Świerczewskiego

DO UŻYTKU
SŁOZBOWEGO

Egz. Nr

154

ASG 10/57

NATARCIE DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ Z MARSZU

~~AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
WARSZAWA~~

~~015000~~

08317

REMBERTÓW

MARZEC

1957

~~015000~~
X36964

strona 105

Colour Chart #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Centimetres

Inches

DANES-PICTA .COM

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

DO UŻYTKU
SŁOŻBOWEGO

ASG 10/57

1957

[REDACTED]

Egz. Nr 134

**NATARCIE DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ
Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ Z MARSZU**

~~AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
BIBLIOTEKA
015000~~

08317

REMBERTÓW

MARZEC

1957

336964

Stvou! 105

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. gen. broni K. Świerczewskiego

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 12657

DO UŻYTKU
SŁUŻBOWEGO

ASG 16/57

Egz. Nr

184

**NATARCIE DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ
Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ Z MARSZU**

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
BIBLIOTEKA TAJNA

08317

~~015000~~

REMBERTÓW

M A R Z E C

1957

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
X36964

1880

TREŚĆ

Wstęp.

Rozdział I. Zasady natarcia DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

1. Istota i sposoby forsowania przeszkody wodnej.
2. Warunki forsowania przeszkody wodnej z marszu.
3. Możliwości DZ w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
4. Głębokość i treść zadań bojowych DZ w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
5. Ugrupowanie bojowe DZ w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
6. Odcinek forsowania.

Rozdział II. Organizacja natarcia DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

1. Okresy organizacji i przygotowania forsowania przeszkody wodnej z marszu.
2. Wypracowanie przez dowódcę DZ decyzji do forsowania przeszkody wodnej z marszu.
3. Postawienie zadań bojowych.
4. Niektóre właściwości organizacji zabezpieczenia bojowego forsowania przeszkody wodnej z marszu.
5. Organizacja współdziałania.
6. Organizacja dowodzenia.
7. Organizacja służby regulacji ruchu na odcinku forsowania.
8. Organizacja łączności.

3

Rozdział III. Zasady użycia rodzajów wojsk i służb w natarciu DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

1. Inżynieryjne zabezpieczenie natarcia DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
2. Działanie lotnictwa w natarciu DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
3. Użycie i działanie artylerii w natarciu DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
4. Wykorzystanie wojsk chemicznych.
5. Materiałowo-techniczne i medyczne zabezpieczenie natarcia DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.
6. Organizacja czołgowo-technicznego zabezpieczenia natarcia DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Rozdział IV. Prowadzenie natarcia przez DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

1. Podejście DZ do przeszkody wodnej i forsowanie jej przez czołowe oddziały (pododdziały).
2. Forsowanie przeszkody wodnej przez główne siły DZ z wykorzystaniem przyczółka opanowanego przez OW.
3. Forsowanie przeszkody wodnej przez DZ na zapasowym odcinku forsowania.

WSTĘP.

Doświadczenia ostatniej wojny uczą, że współczesne operacje zaczepne są nierozzerwalnie związane z forsowaniem licznych przeszkód wodnych. Np. w czasie Wielkiej Wojny Narodowej ZSRR nie było ani jednej operacji zaczepnej, w toku której wojska nie byłyby zmuszone pokonywać przeszkód wodnych. I tak na przykład:

- w operacji białoruskiej wojska I Frontu Białoruskiego tylko w ciągu pierwszych siedmiu dni sforsowały dziewięć rzek o szerokości od 50 do 200 m;
- w operacji jasso-kiszyniewskiej wojska 2 Frontu Ukraińskiego w ciągu 12 dni pokonały dziesięć rzek o szerokości od 50 do 100 m;
- w operacji warszawsko-poznańskiej wojska 1 i 2 Armii Pancernych na głębokości 500 km działań sforsowały około dwudziestu rzek.

Jedną z charakterystycznych cech zachodnio-europejskiego teatru działań wojennych jest gęsta sieć rzek i kanałów.

Zasadnicza masa tych rzek i kanałów przecina wszystkie główne kierunki operacyjne, płynąc z południa na północ. Większość rzek i kanałów posiada uregulowane brzegi oraz dużą ilość mostów i urządzeń hydrotechnicznych, pozwalających na szybkie spiętrzenie wód. Kanały i większość rzek są spławne i pełnowodne. Rzeczne porty są bogato wyposażone w sprzęt załadunkowy i środki transportu wodnego, nawet o dużej wyporności.

Przeciętne odległości między rzekami i kanałami o szerokości do 100 m wahają się w granicach 10 — 80 km, a między rzekami i kanałami o szerokości ponad 200 m — w granicach 100 — 150 km.

Najprostsza kalkulacja pokazuje, że w ciągu jednej operacji zaczepnej na głębokości do 400 km — wojska zmuszone są forsować około 45 rzek i kanałów (średnio) o szerokości do 100 m i do 2 — 3 rzek o szerokości ponad 200 m. Z tego też względu natarcie z forsowaniem przeszkody wodnej nie może być traktowane jako

5

szczególny rodzaj natarcia, a jest nieodłącznym elementem każdego natarcia wojsk.

Współczesne techniczne wyposażenie wojsk pozwala broniącemu się wykonać szybki i szeroki manewr siłami i środkami nawet z dużych odległości, co umożliwia mu dokonanie szybkiej zmiany stosunku sił na swoją korzyść. Wskutek tego każde zatrzymanie się nacierających wojsk lub nawet gwałtowny spadek tempa natarcia ułatwia nieprzyjacielowi użycie broni masowego zniszczenia, stwarza mu warunki do wzmocnienia obrony na zagrożonych kierunkach, a nawet zatrzymania natarcia.

Osiągnięcie celów współczesnej operacji zaczepnej zależy więc w poważnej mierze od zdolności nacierających wojsk prowadzenia natarcia w szybkim tempie, bez zahamowań — bez względu na ilość i charakter przeszkód wodnych, które należy pokonać w toku natarcia. Dlatego forsowanie z marszu jest podstawowym sposobem pokonywania przeszkód wodnych zarówno w taktycznej jak i operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela.

I. ZASADY NATARCIA DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ.

1. Istota i sposoby forsowania przeszkody wodnej.

Natarcie, podczas którego wojska pokonują przeszkodę wodną bronioną przez nieprzyjaciela, nazywa się forsowaniem.

Forsowanie ma szereg właściwości, które wynikają z konieczności przeprowadzania pod ogniem nieprzyjaciela siły żywej i sprzętu bojowego na przeciwległy brzeg rzeki.

Właściwości te są następujące:

- siły i środki nacierającego nie mogą być wprowadzone do walki masowo i jednocześnie, szczególnie czołgi i działa pancerne, przyspieszenie ich przeprawy jest podstawowym problemem wymagającym rozwiązania praktycznego;
- manewr wzdłuż frontu i z głębi odwodami i drugimi rzutami jest w znacznym stopniu ograniczony przeszkodą wodną;
- zaopatrywanie materiałowe, ewakuacja rannych i uszkodzonego sprzętu jest utrudniona;
- współdziałanie oddziałów i rodzajów wojsk oraz dowodzenie nimi w walce jest utrudnione w okresie, gdy ugrupowanie bojowe przedzielone jest rzeką.

Istnieją dwa zasadnicze sposoby forsowania:

- z marszu — w wypadku pomyślnego przebiegu natarcia przy podejściu do rzeki;
- z planowym przygotowaniem — w wypadku bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, który przygotował obronę na przeciwległym brzegu rzeki.

Forsowanie przeszkody wodnej z marszu charakteryzuje:

- specyfika okresu przygotowawczego forsowania, gdyż wszystkie zasadnicze prace nad organizacją natarcia wykonuje się z reguły w czasie walk przed podejściem do rzeki;

- 7
- rozpoczęcie forsowania przez czołowe oddziały (pododdziały) nie czekając na podejście i rozwinięcie sił głównych — lub w zależności od warunków, a zwłaszcza charakteru obrony nieprzyjaciela — po rozwinięciu pierwszego rzutu nacierającego oddziału (związku taktycznego), nie czekając na podejście i rozwinięcie się pozostałych sił i środków;
  - często stosunkowo słaby opór nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu w momencie rozpoczęcia forsowania z tym, że gwałtowność i uporczywość walk na przyczółku szybko wzrasta.

Forsowanie przeszkody wodnej z planowym przygotowaniem charakteryzują:

- stosunkowo długotrwały okres przygotowawczy do forsowania;
- dogodne warunki przygotowania wojsk, sztabów i dowódców oraz sprzętu bojowego do walki;
- szczególnie silny już od początku forsowania opór nieprzyjaciela;
- olbrzymia zaciętość i uporczywość walk na przyczółku.

Początkiem forsowania przeszkody wodnej dywizji zmechanizowanej z marszu („G”) w zależności od warunków może być:

- moment odbicia od własnego brzegu pododdziałów awangardy oddziału wydzielonego dywizji lub czołowych pododdziałów pierwszej fali oddziału wydzielonego;
- moment odbicia od własnego brzegu pododdziałów awangard pułków pierwszego rzutu dywizji (w wypadku niewysłania oddziału wydzielonego) lub czołowych pododdziałów pierwszej fali dywizji, jeżeli zaistniała konieczność rozwinięcia uprzednie całego pierwszego rzutu dywizji.

Forsowanie rzeki jest zakończone, gdy rozmiary opanowanego przyczółka zabezpieczają przeprawy przed rażeniem zmasowanym ogniem artylerii nieprzyjaciela.

Od tej chwili trwa przeprawa wojsk.

2. Warunki forsowania przeszkody wodnej z marszu.

Amerykanie uważają, że w warunkach stosowania broni atomowej i chemicznej w oparciu o przeszkodą wodną może być organizowana obrona pozycyjna oraz obrona ruchoma.

Instrukcje amerykańskie przewidują kilka sposobów organizacji obrony przeszkody wodnej — w zależności od celu obrony, posiadanych sił i środków, terenu oraz czasu na organizację obrony.

Do zasadniczych wariantów należą:

- a) Obrona stała — gdy rzeka stanowi poważną przeszkodę, a broń dysponuje dużymi siłami oraz, gdy wykluczona jest

4

możliwość obejścia skrzydeł. „Główną pozycję bojową“ opiera się bezpośrednio o brzeg rzeki. Środki ogniowe, a zwłaszcza przeciwpancerne, rzutuje się na całą głębokość obrony. Organizuje się silne odwody, zwłaszcza pancerne, celem przeciwdziałania na wypadek uchwycenia przez nacierającego broniowego brzegu na oddzielnych kierunkach.

Ujemną stroną takiej obrony, zdaniem Amerykanów, jest to, że nacierający może stosunkowo szybko ustalić silne węzły obrony na pozycji głównego oporu i obezwładnić je uderzeniami atomowymi, ogniem artylerii i uderzeniami lotnictwa oraz obezwładnić siły i środki obrony na głębokość całego pasa obrony w zasadzie bez zmiany stanowisk ogniowych artylerii.

- b) Obrona ruchoma (działania obronno-zaczeplne) — ma ona na celu wykonanie silnego uderzenia na nacierającego w momencie, gdy siły jego przeprowadzają się, a więc znajdują się na obu brzegach rzeki.

W tym wypadku brzeg rzeki obsadzają tylko czołowe pododdziały tworząc punkty i węzły oporu, których zadaniem jest wykrycie odcinków forsowania, uniemożliwienie opanowania przyczółków przez nacierające oddziały z marszu, skanalizowanie natarcia w kierunku dogodnym dla zniszczenia nacierającego kontratakami. Skrzydła planowanego „worka“ są w związku z tym najsilniej bronione.

Główne siły broniącego się związku taktycznego rozmieszczają się w głębi, w takiej odległości od rzeki, aby zapewnić sobie dogodne warunki manewru na dowolny kierunek. Głównym ich zadaniem jest wykonanie silnego decydującego w skutkach kontrataku w momencie, gdy nacierający rozpoczął forsowanie i opanował niewielki przyczółek. Kontratak zaleca się wykonywać w podstawie przyczółka.

Ten sposób obrony rzeki w warunkach stosowania broni atomowej i chemicznej jest najbardziej typowy.

- c) Obrona z utrzymaniem przyczółka na przeciwległym brzegu — stosuje się ją w wypadku, kiedy przewiduje się przejście w późniejszym okresie do natarcia lub osłonę wycofania się wojsk za rzekę. Główne siły broniącego się związku taktycznego używa się do obrony przyczółka, którego przedni skraj przebiega na takiej odległości od przepraw, która zabezpiecza je przed zmasowanym ogniem artylerii nacierającego. (Schemat nr 1 2 i 3).

W obronie rubieży wodnej zaleca się stosowanie broni atomowej o działaniu wybuchowym przeciw nacierającym wojskom w czasie:

- 9
- podchodzenia tych wojsk do rzeki celem uniemożliwienia im forsowania jej z marszu;
  - ładowania się wojsk na środki przeprawowe i na zasadnicze punkty przeprawowe nacierającego;
  - przygotowania kontrataków odwodów na wojska przeciwnika, które opanowały już odpowiednio duży przyczółek oraz na czynne przeprawy.

Ponadto Amerykanie zalecają stosowanie zmasowanych uderzeń lotnictwa zwykłymi środkami rażenia zarówno na podchodzące wojska przeciwnika, jak i w toku forsowania przez nie przeszkody wodnej.

W warunkach stosowania broni atomowej i chemicznej dywizja zmechanizowana może forsować przeszkodę wodną z marszu:

- gdy na przeciwległym brzegu nieprzyjaciel nie potrafił zorganizować obrony;
- gdy obrona nieprzyjaciela ma charakter obrony doraźnie zorganizowanej;
- gdy obrona nieprzyjaciela jest zawczasu przygotowana.

Forsowanie przeszkody wodnej z marszu może nastąpić już w toku walki o przełamanie taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela. Przeszkoda wodna w taktycznej strefie obrony nieprzyjaciela z reguły jest broniona poważnymi siłami. Często obrona ta będzie zawczasu przygotowana i obsadzona wojskami, nieprzyjaciel zaś będzie w stanie wykonać silne kontrataki, a nawet przeciwuderzenia od samego początku forsowania.

Z drugiej strony, w warunkach forsowania przeszkody wodnej w taktycznej strefie obrony nieprzyjaciela:

- dywizja ma zwykle pełne stany (skład osobowy, sprzęt bojowy, środki przeprawowe i transport);
- forsowanie z marszu odbywa się zwykle w ścisłym współdziałaniu z sąsiadami;
- forsowanie jest zawczasu zorganizowane nawet w szczegółach (przed rozpoczęciem natarcia);
- dane o charakterze przeszkody wodnej są dokładne.

Najczęstsze jednak będzie forsowanie przeszkody wodnej z marszu podczas działań w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela.

W tych warunkach obrona nieprzyjaciela częściej może mieć charakter obrony doraźnie zorganizowanej, a niekiedy może być brak nawet ciągłego frontu obrony;

Obronę taką charakteryzuje:

- niepełna (słaba) organizacja ognia, współdziałania i dowodzenia;
- brak lub niepełna inżynierska rozbudowa rubieży i systemu zapór;

— niekiedy niepełne rozwinięcie wojsk.

Przy słabej obronie samej rubieży wodnej nieprzyjaciel podciąga z głębi silne odwody dla likwidacji opanowanych przyczółków.

Z drugiej strony, w warunkach forsowania przeszkody wodnej w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela:

- wskutek strat w poprzednich walkach stany dywizji poważnie różnią się od etatowych;
- główne zagadnienia organizacji forsowania rozpracowywane są w czasie walki z nieprzyjacielem przed daną rubieżą wodną;
- skrzydła dywizji często są odsłonięte, a ugrupowanie bojowe dywizji rozciągnięte w głąb;
- brak dokładnych danych o charakterze przeszkody wodnej.

W tej sytuacji zasadniczym czynnikiem rozstrzygającym o powodzeniu forsowania jest zdecydowanie, szybkość i gwałtowność działania, uprzedzenie nieprzyjaciela w opanowaniu przeszkody wodnej, zdolność wojsk do szybkiego przechodzenia z natarcia do obrony dla odparcia silnych przeciwuderzeń podchodzących z głębi odwodów nieprzyjaciela i następnie rozwinięcie powodzenia oraz prawidłowa organizacja zabezpieczenia bojowego działań.

W czasie działań w rejonie o gęstej sieci rzek i kanałów należy być gotowym do forsowania kilku przeszkód wodnych.

Dlatego szczególne znaczenie ma umiejętność właściwego wykorzystania środków przepławowych i manewr środków ze szczerbla armii w celu zabezpieczenia kolejnej przeprawy wojsk.

Warunki forsowania przeszkody wodnej z marszu zależą w dużej mierze od charakteru działań bojowych dywizji przed podejściem do rzeki.

Podczas natarcia w operacyjnej głębokości nieprzyjaciela najbardziej typowym rodzajem działań bojowych na podejściu do rzeki jest pościg.

Przy pościgu równoległym dywizja zmechanizowana ma duże możliwości uprzedzenia nieprzyjaciela w opanowaniu rubieży wodnej i istniejących na niej przepraw stałych, przy stosunkowo słabym jego oporze.

W pościgu czołowym, głównym zadaniem — dla stworzenia jak najdogodniejszych warunków do forsowania z marszu — jest rozbicie ariergard nieprzyjaciela gwałtownym uderzeniem i wdarcie się na przeprawy w ślad za nim. Często wycofujący się nieprzyjaciel wykorzystując przeprawy stałe dąży do wyprowadzenia swych wojsk za rzekę i w tym celu organizuje silną ich obronę. W tym wypadku celowo jest forsować rzekę na sąsiednim odcinku, a następnie wykonać uderzenia na przeprawy na przeciwległym brzegu.

W pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem, podczas działań w operacyjnej głębokości jego obrony, dywizja działa na szerokim froncie (10 - 12 km i więcej). Warunki pościgu stwarzają dużą nierównomierność tempa oddziałów działających obok siebie; dlatego warunki forsowania z marszu są różne, nawet dla poszczególnych oddziałów dywizji, co stanowi poważną trudność w organizacji walki.

3. Możliwości dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Skład bojowy i możliwości dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu zależą od:

- charakteru działań bojowych przed podejściem do rubieży wodnej;
- wielkości strat bojowych poniesionych przez dywizję w poprzednich walkach;
- możliwości wsparcia forsowania dywizji zmechanizowanej siłami i środkami wyższego szczebla;
- możliwości dodatkowego wzmocnienia dywizji zmechanizowanej do forsowania siłami i środkami z wyższego szczebla;
- poziomu wyszkolenia składu osobowego i stanu technicznego sprzętu bojowego dywizji.

W przeciętnych warunkach działań zaczepnych, dywizja zmechanizowana może być wzmocniona:

- brygadą artylerii haubic lub artylerii raketowej;
- pułkiem artylerii przeciwpancernej;
- pułkiem artylerii przeciwlotniczej;
- dwoma — trzema batalionami saperów;
- jedną — dwoma kompaniami plecakowych miotaczy ognia, a niekiedy samodzielnym batalionem miotaczy ognia;
- kompanią odkażania uzbrojenia i plut. rozpoznania chemicznego;
- kompanią fugasów chemicznych.

Przy takim wzmocnieniu dywizja zmechanizowana, forsując przeszkodę wodną na odcinku 9 km, jest w stanie stwożyć następujące gęstości:

R o d z a j e w o j s k	Ogółem	Nasylenie na km frontu
Piechota zmotoryzowana (bataliony)	9	1
Czołgi i działa pancerne (wozów bojowych)	223*	25
Artyleria (dział i moździerzy)	174**	19

* Bez czołgów rozpoznawczych i dowodzenia

** Bez artylerii przeciwlotniczej i bezodrzutowej

(W kalkulacji nie uwzględniono ewentualnych strat, jakie dywizja zmechanizowana może ponieść przed podejściem do przeszkody wodnej).

12

Nieduże nasycenie w artylerii uzupełnia się silnymi uderzeniami lotnictwa, zwykłymi i chemicznymi środkami rażenia i w zależności od warunków — silnym wsparciem ogniem artylerii wyższego szczebla.

Potrzeby dodatkowego wzmocnienia dywizji zmechanizowanej do forsowania siłami i środkami wojsk inżynieryjnych zależą od:

- zadania bojowego dywizji i jej stanów;
- charakteru przeszkody wodnej;
- charakteru terenu przyległego do przeszkody wodnej.

W przeciętnych warunkach — aby zapewnić przeprawę dywizji zmechanizowanej przez przeszkodę wodną średniej szerokości w ciągu 5 — 6 godzin (bez tyłów dywizji) — powinna być ona wzmocniona środkami przeprawowymi w ilościach: 12 PTG, 12 BAW, do 1 parku TPP (o ile most o nośności 50 t budowany będzie siłami armii).

Zakres wsparcia natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu uderzeniami lotnictwa i ogniem artylerii wyższego szczebla zależy od:

- charakteru oporu nieprzyjaciela na podejściu do przeszkody wodnej;
- charakteru przeszkody wodnej;
- charakteru obrony nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu;
- ważności kierunku, na którym działa dywizja zmechanizowana;
- możliwości wyższego szczebla;
- warunków meteorologicznych itd.

W przeciętnych warunkach wsparcie to — biorąc pod uwagę poszczególne rodzaje broni — może być następujące:

a) Lotnictwo.

W czasie podchodzenia wojsk do przeszkody wodnej lotnictwo wykonuje według planu Frontu (armii) uderzenia na wycofujące się zgrupowanie nieprzyjaciela oraz na podchodzące z głębi jego odwody w operacyjnym współdziałaniu z wojskami lądowymi.

Dla zabezpieczenia w tym okresie szybkiego tempa pościgu dywizji zmechanizowanej potrzebne są niewielkie siły lotnictwa do jednego pułkolotu lotnictwa bombowego lub myśliwskiego.

Dla bezpośredniego lotniczego przygotowania forsowania przeszkody wodnej z marszu w przeciętnych warunkach potrzeba: jednego pułkolotu lotnictwa bombowego — przyjmując, że na kierunku działania oddziału wydzielonego dywizji na odcinku 3 — 4 km są rozmieszczone dwa kompanijne punkty oporu, których powierzchnia do obezwładnienia przez lotnictwo (uwzględniając obez-

13

władnienie jednego punktu oporu jednym wybuchem atomowym) wynosi po 0,5 km² i gęstość rażenia sił żywych i środków ogniowych w obronie doraźnie zorganizowanej, bombami OFAB-100 — 50 ton na 1 km² z jednoczesnym zadaniem strat w sile żywej 10 — 15% — do dwóch pułków lotnictwa bombowego, przyjmując takie same warunki, lecz bez wykorzystania broni atomowej do bezpośredniego przygotowania forsowania oddziału wydzielonego (obezwładnienie dwóch kompanijnych punktów oporu). W wypadku użycia do rażenia poszczególnych celów 30% środków chemicznych i 70% odłamkowo-burzących, stopień obezwładnienia sił żywych w punktach oporu wzrośnie do 50%.

Dla obezwładnienia 1 — 2 dywizjonów artylerii nieprzyjaciela na stanowiskach ogniowych za przeszkodą wodną, w czasie wsparcia forsowania dywizji zmechanizowanej z marszu, potrzeba najmniej jednego lotu pułku lotnictwa bombowego.

Dla wsparcia walki z kontratakami nieprzyjaciela w sile do wzmocnionego pułku piechoty potrzeba do jednego pułku lotnictwa bombowego. Uderzeniem pułku lotnictwa bombowego zwykłymi środkami rażenia można opóźnić wejście kontrataku odwodów dywizyjnych nieprzyjaciela do 1 godziny. Przy wykorzystaniu bomb chemicznych skuteczność uderzenia jest znacznie wyższa i może doprowadzić nawet do zaniechania przez nieprzyjaciela kontrataku. Dla zabezpieczenia wprowadzenia do walki drugiego rzutu dywizji i wsparcia sił głównych dywizji przy poszerzaniu przyczółka potrzeba nie mniej, jak jednego pułku lotnictwa bombowego.

Ogółem dla zabezpieczenia forsowania przez dywizję zmechanizowaną przeszkody wodnej z marszu potrzeba czterech — pięciu pułków lotnictwa bombowego i myśliwskiego.

b) Broń atomowa.

W wypadku działania na ważnym pod względem operacyjnym kierunku forsowania, dywizja zmechanizowana może być wsparta jednym — dwoma wybuchami atomowymi (bomba atomowa, pocisk zdalnie kierowany). Uderzenie takie wykonane może być dla wsparcia walki oddziału wydzielonego lub sił głównych dywizji według planu Frontu w czasie określonym przez dowódcę armii (niekiedy dywizji). Najbardziej celowe jest wykonanie uderzenia atomowego na korzyść oddziału wydzielonego dla zabezpieczenia szybkiego opanowania przyczółka, zapewniając warunki do przeprawy sił.

124

głównych dywizji. W wypadku, gdy nieprzyjaciel nie zdążył zorganizować obrony rzeki, a z głębi podchodzą jego silne odwody, może być celowe wykorzystanie broni atomowej nie dla przygotowania forsowania, lecz celem opóźnienia podejścia tych odwodów.

Ponadto celem wzbronienia nieprzyjacielowi organizacji obrony, a zwłaszcza wzbronienia wykonywania na rubieży wodnej prac inżynierskich, lotnictwo Frontu może zawczasu wykonywać uderzenia wykorzystując BSP.

c) Artyleria wyższego szczebla.

Wsparcie natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej ogniem artylerii wyższego szczebla możliwe jest tylko w warunkach działania dywizji w składzie głównych sił nacierającego zgrupowania. W razie forsowania przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną w składzie głównych sił armii będzie ona z reguły użyta na kierunku głównego uderzenia i może być wsparta ogniem armijnej grupy artylerii — siłami do 3 — 6 dywizjonów artylerii ciężkiej.

W warunkach forsowania przeszkody wodnej z marszu w toku wykonywania pościgu, wsparcie ogniem (artylerii wyższego szczebla) pododdziałów czołowych w czasie forsowania jest mało prawdopodobne. Artyleria wyższego szczebla wspiera natarcie dywizji dopiero po uchwyceniu przyczółków przez czołowe oddziały dywizji, gdyż nie zdąży ona przed rozpoczęciem forsowania rozwinąć się.

W warunkach forsowania przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną w oderwaniu od głównych sił nacierających wojsk, natarcie dywizji może być wsparte jedynie ogniem pocisków kierowanych (z głowicami atomowymi lub zwykłymi) ze szczebla Frontu.

4. Głębokość i treść zadań bojowych dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Dywizja zmechanizowana, dysponując dużą siłą uderzeniową oraz szybkością i manewrowością na polu walki, jest zasadniczym środkiem rozwinięcia powodzenia.

Po przełamaniu głównego pasa i taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela — działa ona w pierwszym rzucie nacierających wojsk na kierunku głównego uderzenia, często w mniejszym lub większym oderwaniu od głównych sił. Dywizja zmechanizowana może też działać jako oddział wydzielony armii ogólnowojskowej.

Działanie dywizji zmechanizowanej (pierwszego rzutu nacierających wojsk) w oderwaniu od głównych sił jest zjawiskiem typowym.

wym. Wskutek tego w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela dywizja może rozpoczynać forsowanie z marszu samodzielnie, bez styczności z sąsiadami.

Istota forsowania z marszu polega na tym, że odbywa się ono w toku działań zaczepnych, bez zatrzymywania się, w takim ugrupowaniu, w jakim wojska podeszły do rzeki. Forsowanie przebiega jako ciągły proces przepławiania się w toku walki, uchwytywania przyczółków i rozwijania z nich natarcia.

Forsowanie przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną z marszu należy więc rozpatrywać w ścisłym związku z działaniem dywizji przed podejściem do przeszkody wodnej i po jej sforsowaniu, jako składową część zadania bojowego wykonywanego przez dywizję zmechanizowaną.

Forsowanie przeszkody wodnej z marszu może być treścią tak zadania bliższego dywizji zmechanizowanej, jak i zadania następnego, a nawet zadania dnia — w zależności od sytuacji, a zwłaszcza od odległości i charakteru oporu nieprzyjaciela przed rubieżą wodną w chwili precyzowania przez przełożonego zadania bojowego dywizji na dany dzień walki. Nakazana do opanowania w określonym zadaniu bojowym (bliższym, następnym, dnia) rubież, nie może pokrywać się z rubieżą wodną — powinna obejmować przyczółki na przeciwległym brzegu. (Schemat nr 4).

Wielkość nakazanego do opanowania przyczółka w kolejnym zadaniu bojowym powinna zapewniać przepławę, rozwinięcie i rozśrodkowane rozmieszczenie następnego rzutu bojowego lub przynajmniej jego sił głównych, a jednocześnie możliwość utrzymania przyczółka w przewidywaniu silnych kontrataków nieprzyjaciela.

Głębokość i treść zadań bojowych w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu zależy od:

- charakteru i siły obrony nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu;
- charakteru obrony nieprzyjaciela przed podejściem do rzeki;
- stanu ilościowego i technicznego środków przepławowych;
- składu, stanu oraz położenia dywizji;
- zakresu artyleryjskiego i lotniczego wsparcia dywizji oraz charakteru wsparcia forsowania bronią atomową i chemiczną;
- charakteru przeszkody wodnej i terenu po obu jej brzegach
- warunków meteorologicznych, pory roku, doby itp.

W przeciętnych warunkach forsowania z marszu przeszkody wodnej o średniej szerokości — uwzględniając stosowanie broni atomowej, dla zabezpieczenia forsowania — treść i głębokość zadań bojowych dywizji zmechanizowanej może być następująca:

- a) W wypadku forsowania przez dywizję zmechanizowaną przeszkody wodnej w oderwaniu od sił głównych nacierających wojsk, bez styczności z sąsiadami:

- 16
- zadanie bliższe — sforsowanie przeszkody wodnej z marszu, rozbicie broniącego się nieprzyjaciela i opanowanie dogodnej rubieży na głębokości 6 — 8 km. Szerokość frontu przyczółka do 17 — 22 km;
  - zadanie następne — poszerzenie opanowanego przyczółka do głębokości 10 — 12 km, umocnienie się na nim, zabezpieczenie przeprawy i rozwinięcia świeżych sił. Szerokość frontu przyczółka do 28 — 30 km.

Szerokość frontu przyczółka opanowanego przez dywizję zmechanizowaną zarówno podczas wykonywania zadania bliższego (siłami trzech pułków), jak i następnego (po wprowadzeniu do walki pułku drugiego rzutu) umożliwia odparcie silnych kontrataków nieprzyjaciela. Obrona dywizji zmechanizowanej na przyczółku, mimo że może być krótkotrwała, posiada wszystkie cechy obrony okrężnej na szerokim froncie. W sprzyjających warunkach głębokość zadań bojowych może być i większa.

b) W wypadku forsowania przeszkody wodnej jednocześnie z sąsiadami:

- zadanie bliższe: sforsowanie z marszu przeszkody wodnej na nakazanym odcinku, rozbicie broniącego się nieprzyjaciela i opanowanie wspólnie z sąsiednimi związkami taktycznymi całej głębokości rubieży obrony nieprzyjaciela (głównego pasa obrony) — 10 — 12 km;
- zadanie następne: rozwinięcie powodzenia, rozbicie wspólnie z sąsiednimi związkami taktycznymi podchodzących odwodów nieprzyjaciela i opanowanie dogodnej rubieży na głębokości 20 — 30 km (rozbicie korpuśnych odwodów i opanowanie drugiego pasa obrony). (Schemat nr 5).

Głębokość i treść zadań pułków pierwszego rzutu dywizji zależy od tych samych czynników co głębokość i treść zadań bojowych dywizji oraz od charakteru działania i powodzenia oddziału wydzielonego dywizji.

W przeciętnych warunkach forsowania z marszu przeszkody wodnej o średniej szerokości, pułk pierwszego rzutu dywizji może otrzymać następujące zadanie bojowe:

a) W wypadku wykorzystania przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony dywizji na głębokości 3 — 4 km:

- zadanie bliższe: poszerzenia, wspólnie z oddziałem wydzielonym przyczółka, rozbicie nieprzyjaciela broniącego się przed frontem pułku i opanowanie rejonu stanowisk ogniowych zasadniczej masy artylerii nieprzyjaciela na głębokości

17

6 — 8 km od rzeki oraz zabezpieczenie przeprawy pozostałych sił dywizji;

— zadanie następane: rozbitcie wspólnie z sąsiadami podchodzących odwodów nieprzyjaciela, przełamanie całej głębokości rubieży obronnej nieprzyjaciela i opanowanie dogodnej rubieży na głębokości 10 — 12 km od rzeki.

b) W wypadku forsowania przeszkody wodnej obok przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony lub w wypadku braku przyczółka na przeciwległym brzegu:

— zadanie bliższe: forsowanie z marszu przeszkody wodnej, rozbitcie broniącego się nieprzyjaciela i opanowanie przyczółka na głębokości 3 — 4 km, oraz zabezpieczenie przeprawy pozostałych sił dywizji,

— zadanie następane: rozwinięcie powodzenia, rozbitcie wspólnie z sąsiadami podchodzących odwodów nieprzyjaciela, przełamanie całej głębokości rubieży obronnej nieprzyjaciela i opanowanie rubieży na głębokości 10 — 12 km od rzeki.

Oddział wydzielony dywizji przed podejściem dywizji do rzeki otrzymuje zadanie bojowe, którego treść stanowi sforsowanie z marszu przeszkody wodnej i opanowanie na przeciwległym brzegu przyczółka na głębokość 3 — 4 km o szerokości 4 — 6 km oraz istniejących przepraw stałych (o ile są) i utrzymanie do podejścia głównych sił dywizji. Po wykonaniu tego zadania, z chwilą podejścia sił głównych dywizji — oddział wydzielony otrzymuje nowe zadanie (o treści jak dla pułków pierwszego rzutu dywizji, o ile jest to oddział wydzielony w sile pułku).

Uwaga: w przykładach treści i głębokości zadań bojowych dywizji i pułków przyjęto wypadek, gdy forsowanie jest treścią zadania bliższego.

5. Ugrupowanie bojowe dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Ugrupowanie bojowe dywizji zmechanizowanej do natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu zależy od:

— zadania dywizji;

— położenia taktycznego dywizji przed przeszkodą wodną;

— charakteru przeszkody wodnej i charakteru terenu na obu jej brzegach;

— charakteru oporu nieprzyjaciela przed przeszkodą wodną, a szczególnie na przeciwległym brzegu;

— stanu i składu bojowego dywizji (ilości środków przeprowo-

wych) oraz zakresu wsparcia forsowania środkami wyższego szczebla;

- powodzenia oddziału wydzielonego w opanowaniu przyczółka na przeciwległym brzegu przed podejściem głównych sił dywizji;
- warunków meteorologicznych, pory doby i roku.

Ugrupowanie bojowe dywizji zmechanizowanej do forsowania składa się z:

- jednego lub dwóch rzutów bojowych;
- dywizyjnej grupy artylerii (DGA);
- dywizyjnej grupy artylerii przeciwlotniczej (DGAPlot);
- odwodów (ogólnego, przeciwpancernego, pancernego i inżynierskiego);
- oddziału zaporowego;
- oddziału zabezpieczenia ruchu.

Ponadto w skład ugrupowania bojowego wchodzi najczęściej oddział wydzielony.

Ugrupowanie bojowe dywizji w jeden rzut umożliwia forsowanie na szerokim froncie, stwarza najdogodniejsze warunki zaskoczenia nieprzyjaciela i rozproszenia jego wysiłku. Jednakże przy takim ugrupowaniu dywizja nie posiada wystarczająco dużych sił dla rozwinięcia powodzenia, spotęgowania siły uderzenia na przeciwległym brzegu, a możliwości manewru w toku forsowania są ograniczone. Ugrupowanie to stosuje się w warunkach słabej obrony nieprzyjaciela, przy posiadaniu ilości środków przepławowych, która umożliwi uruchomienie przepraw jednocześnie trzech — czterech pułków. Przy ugrupowaniu bojowym dywizji w jeden rzut tworzy się silny odwód w sile jednego — dwóch wzmocnionych batalionów.

Ugrupowanie bojowe dywizji w dwa rzuty jest najbardziej typowe, gdyż zapewnia nie tylko wykonanie silnego uderzenia na szerokim froncie, ale również urzutowanie sił i środków w głąb, co ułatwia:

- wykonanie manewru siłami i środkami w toku forsowania i walki na przyczółku;
- skoncentrowanie wysiłku dywizji na kierunku największego powodzenia;
- silne ubezpieczenie skrzydeł, poszerzenie przyczółka w głąb i w kierunku skrzydeł oraz odparcie kontrataków.

Przy ugrupowaniu bojowym w dwa rzuty, w skład pierwszego rzutu wchodzi dwa — trzy pułki. Najbardziej celowe jest posiadanie w pierwszym rzucie (gdy pozwalają na to warunki) trzech pułków, w tym — w warunkach opanowania przez oddział wy-

9
dzielony przyczółka — pułku czołgów na kierunku głównego uderzenia.

Ugrupowanie bojowe dywizji w dwa rzuty — dwoma pułkami w pierwszym rzucie — stosuje się w wypadku:

- związanie się jednego z pułków walką z nieprzyjacielem na podejściu do rzeki;
- posiadania ograniczonej ilości środków przeprawowych;
- forsowania przeszkody wodnej na wąskim froncie wraz z siłami głównymi nacierających wojsk, gdy obrona nieprzyjaciela jest silna;
- gdy z dywizji z jakichkolwiek przyczyn nie wysłano oddziału wydzielonego.

Ugrupowanie bojowe dywizji w trzy rzuty stosuje się wyjątkowo: w razie braku dostatecznej ilości środków przeprawowych oraz, gdy dywizja nie mogła podejść do rzeki większością sił, lecz podchodzi kolejno pułkami. Ugrupowanie takie nie zapewnia dostatecznie dużej siły uderzenia, siły i środki ześrodkowują się na przyczółku bardzo powoli, forsowanie pochłania dużo czasu.

Pułki pierwszego rzutu dywizji mogą forsować z marszu w ugrupowaniu bojowym w jeden lub dwa rzuty.

Drugi rzut dywizji przeprowia się na przyczółek po zakończeniu przeprawy pierwszego rzutu — w gotowości do rozwinięcia powodzenia z przyczółka lub odparcia silnych kontrataków nieprzyjaciela.

Ciężkim pułkiem czołgów i artylerii pancernej wzmacnia się pułki pierwszego rzutu, a pozostałe siły stanowią odwód pancerny dowódcy dywizji. Ciężki pułk czołgów i artylerii pancernej całością sił może wspierać forsowane pierwszego rzutu dywizji ogniem na wprost z własnego brzegu.

Dywizyjną grupę artylerii (DGA) tworzy się z artylerii organicznej i przydzielonej w sile dwóch — trzech dywizjonów. W czasie podchodzenia dywizji do przeszkody wodnej w pościgu za nieprzyjacielem celowe jest wysuwanie DGA do przodu po oddzielnej marszrucie (z ubezpieczeniem) — na wysokość pułków pierwszego rzutu dywizji — celem zapewnienia jej warunków szybkiego rozwinięcia się i zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej przez pułki pierwszego rzutu dywizji. DGA przeprowia się na przyczółek kolejno dywizjonami po przeprowieniu się pułków pierwszego rzutu dywizji, po uchwyceniu przyczółka na głębokość około 6 — 8 km. Z tego względu stanowiska ogniowe dla DGA powinny znajdować się możliwie jak najbliżej przeszkody wodnej

Dywizyjną grupę artylerii przeciwlotniczej (DGAPlot) tworzy się z organicznej i przydzielonej artylerii przeciwlotniczej w sile do dwóch pułków artylerii przeciwlotniczej.

21

Przy podchodzeniu do rzeki średniokalibrową artylerię wysuwa się do przodu w ślad za oddziałem wydzielonym w celu osłony rozwinięcia głównych sił dywizji przed forsowaniem.

DGAPlot przeprawa się na przyczółek poszczególnymi bateriami w miarę przeprawy wojsk, z tym, że stanowiska ogniowe artylerii średniokalibrowej rozmieszcza się po obu brzegach przeszkody wodnej, aby główną masą ognia osłonić przeprawę.

Artyleryjski odwód przeciwpancerny dywizji organizuje się w sile do pułku artylerii przeciwpancernej. W wypadku nieotrzymania wzmocnienia w artylerii przeciwpancernej, w dywizji organizuje się AOPpanc z dział pancernych w sile do dwóch kompanii. W czasie podchodzenia do przeszkody wodnej AOPpanc dywizji przesuwa się za pierwszym rzutem dywizji na zagrożonym skrzydle, w gotowości do odparcia kontrataków czołgów nieprzyjaciela zarówno podczas pościgu, jak i w toku rozwijania się sił głównych do forsowania. AOPpanc może być użyty do wsparcia forsowania pierwszego rzutu ogniem z własnego brzegu. Na przyczółek celowe jest przeprowadzanie AOPpanc możliwie najwcześniej — nie później, jak po zakończeniu przeprawy drugich rzutów pułków pierwszego rzutu dywizji. Na przyczółku AOPpanc rozmieszcza się w rejonie zapewniającym szybki manewr w dowolnym, zagrożonym kontratakami kierunku.

Odwód pancerny (OPanc) organizuje się w sile do batalionu czołgów ciężkich. W czasie podchodzenia dywizji do przeszkody wodnej odwód pancerny przesuwa się za drugim rzutem dywizji lub na jego wysokości. Odwód pancerny wysuwa się także do przodu dla zabezpieczenia forsowania pułków pierwszego rzutu ogniem z własnego brzegu (na wprost lub z zakrytymi stanowiskami ogniowymi). Na przyczółek odwód pancerny przeprowadza się za drugim rzutem dywizji lub jednocześnie z nim. Odwód ten powinien być w gotowości do wzmocnienia walczących oddziałów lub odparcia silnych kontrataków czołgów nieprzyjaciela ogniem z rubieży rozwinięcia.

Odwód inżynierski dywizji organizuje się w sile jednej, dwóch kompanii saperów. W czasie podejścia dywizji do przeszkody wodnej (w pościgu) odwód inżynierski przesuwa się w pobliżu czoła głównych sił dywizji w gotowości do wykonania nieprzewidzianych prac inżynierskich (zamiana pododdziałów inżynierskich silnie obezwładnionych, organizowanie przepawy na nieplanowanym kierunku przy wykorzystaniu odwodu środków przepawowych itp.).

21

Do odvodu środków przeprawowych dywizji wydziela się do 25% ogólnej ilości ciężkich środków przeprawowych, którymi dysponuje dywizja. Odwód środków przeprawowych przesuwa się za środkami przeprawowymi przeznaczonymi do zabezpieczenia przeprawy głównych sił dywizji.

Ciężkie środki przeprawowo-mostowe dywizji (przeznaczone dla zabezpieczenia przeprawy głównych sił dywizji), pozostałe po wzmocnieniu oddziału wydzielonego i utworzeniu odvodu środków przeprawowych, pod osłoną oddziału wydzielonego i w ślad za nim wysuwa się przed główne siły dywizji, tak aby zabezpieczyć jak najszybszą przeprawę dywizji.

Głębokość ugrupowania bojowego dywizji w czasie podejścia do przeszkody wodnej zależy od charakteru działań bojowych. W pościgu po dwóch — trzech marszrutach głębokość ugrupowania bojowego dywizji może dochodzić do 40 — 60 km, w tym głębokość ugrupowania bojowego pułków pierwszego rzutu z ubezpieczeniami — do 25 — 30 km. Po rozwinięciu wojsk dywizji w czasie forsowania głębokość ugrupowania bojowego dywizji wynosić może do 12 — 14 km i więcej. Taka głębokość ugrupowania bojowego dywizji — przy odpowiednio szerokim odcinku forsowania — zapewnia wystarczające rozśrodkowanie wojsk (Schemat nr 6, 7 i 8).

6. Odcinek forsowania.

Odcinek forsowania obejmuje odcinek rzeki, na którym forsuje dywizja, oraz pas przyległego terenu po obu stronach przeszkody wodnej, na którym rozmieszcza się wojska i urządzenia dywizji podczas forsowania.

Odcinek forsowania dywizji zmechanizowanej wyznacza dowódca armii w ramach postawionego zadania bojowego. W tym wypadku dowódca dywizji podczas podchodzenia do rubieży wodnej — na podstawie otrzymywanych danych o działaniu nieprzyjaciela i przeszkodzie wodnej — precyzuje granice odcinka forsowania i wybiera kierunek głównego uderzenia.

W warunkach oderwania się dywizji od głównych sił armii oraz braku zawczasu danych o położeniu nieprzyjaciela na przeciwnym brzegu i charakterze przeszkody wodnej — określa się dywizji tylko kierunek forsowania. Pozwala to dowódcy dywizji na wybór najbardziej dogodnego odcinka forsowania, zgodnie z zamiarem operacyjnym dowódcy armii i realnym położeniem na polu walki.

Dowódca dywizji wybierając odcinek forsowania ocenia wszystkie taktyczne i techniczne warunki pokonania przeszkody wodnej.

22

Odcinek forsowania powinien zapewnić dywizji możliwość uzyskania zaskoczenia i zdecydowanej przewagi nad nieprzyjacielem w siłach i środkach. Wymaganiom tym odpowiada zwykle odcinek, na którym:

- obrona nieprzyjaciela jest zorganizowana doraźnie, a podejście jego odwodów z głębi jest na skutek warunków terenowych utrudnione, nieprzyjaciel nie ma warunków prowadzenia ognia na przeprawę ze skrzydeł (wygięcia rzeki w stronę własnych wojsk);
- teren pozwala na skryte podejście do rzeki i wykonanie manewru wzdłuż frontu oraz zapewnia dogodny rejon wyjściowy (wyczekiwania) do forsowania;
- istnieją dogodne warunki obserwacji przeciwległego brzegu na dużą głębokość i wsparcia forsowania zmasowanym ogniem z własnego brzegu;
- na przeciwległym brzegu istnieją dogodne do umocnienia rubieże terenowe, pozwalające na utrzymanie przyczółka o odpowiednio dużych rozmiarach zapewniających skuteczną osłonę przepraw i rozwinięcia na przyczółku następnych rzutów nacierających wojsk.

Odcinek forsowania powinien ułatwić organizację przeprawy i wykorzystanie środków przeprawowych, zapewnić maksymalne skrócenie czasu przeprawy wojsk. Z tego względu wybiera się odcinek, na którym:

- przeszkoda wodna jest stosunkowo wąska, jej charakter pozwala na szybką przeprawę wojsk posiadającymi środkami przeprawowymi i wpływa na zmniejszenie ich zużycia, bądź pozwala na forsowanie bez ich wykorzystania (brody);
- są dogodne warunki szybkiego wysunięcia sprzętu przeprawowego do rzeki i spuszczenia na wodę oraz załadowania i wyładowania sprzętu przy małym wkładzie pracy i czasu na rozbudowę przystani.

Szerokość odcinka forsowania powinna zapewniać: wykonanie silnego uderzenia na nieprzyjaciela broniącego się na przeciwległym brzegu, jednoczesne uruchomienie dostatecznej ilości środków przeprawowych, rozśrodkowanie wojsk przed sforsowaniem przeszkody wodnej, jak i po sforsowaniu.

W warunkach posiadania w pierwszym rzucie dywizji trzech pułków, szerokość odcinka forsowania dywizji powinna być nie mniejsza niż 9 km, a w wypadku braku oporu nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu (słaby opór) — i większa.

Taka szerokość odcinka forsowania umożliwia uruchomienie jednocześnie do sześciu punktów przeprawy desantowej, do trzech

23

punktów przeprawy promowej i ewentualnie mostowej dywizji lub armii — przy zabezpieczeniu dla każdego punktu przeprawowego odcinka rzeki o długości nie mniejszej, niż 1 km. Takie rozśrodkowanie środków przeprawowych daje pewność, że nawet w wypadku wykonania przez nieprzyjaciela uderzenia atomowego na przeprawę, nie zostanie ona całkowicie zerwana. Biorąc za podstawę rażące działanie bomby atomowej (pocisku) o mocy 5 — 10 można przyjąć, że jeden wybuch może zniszczyć nie więcej, jak trzy punkty przeprawowe, tj. około 1/3 użytych środków przeprawowych. Przeciętna wielkość odwodu środków przeprawowych (około 25% ogólnej ilości) umożliwi odtworzenie zniszczonych punktów przeprawowych.

Z drugiej strony, szerokość odcinka forsowania 9 km pozwala na uzyskanie gęstości taktycznych, zabezpieczających wykonanie wystarczająco silnego uderzenia i rozwinięcie powodzenia w głąb.

Mimo szybkiego doskonalenia środków przeprawowych i organizacji przeprawy wojsk, szybkość przeprawy jest znacznie mniejsza od szybkości działania wojsk w pościgu przy podejściu do rzeki. Z tego względu, gdy brak właściwej organizacji forsowania, następuje gwałtowne skupienie się wojsk przed przeprawami. Takie skupienie się sił i środków może być przyczyną olbrzymich strat i zerwania forsowania w ogóle.

Dlatego też — dla zachowania porządku i sprawności forsowania — wyznacza się zawczasu:

- rejon wyczekiwania (10 — 15 km od rzeki) dla drugiego rzutu dywizji oraz pododdziałów nie biorących udziału w zabezpieczeniu forsowania pierwszego rzutu dywizji;
- rubież rozczłonkowania (8 — 10 km od rzeki), na której oddziały pierwszego rzutu przechodzą w szyki rozczłonkowane przed wyjściem do rejonów wyjściowych (wyznacza się tę rubież, gdy działania przed podejściem do rzeki miały charakter pościgu);
- rejon wyjściowy dla oddziałów pierwszego rzutu dywizji (3 — 5 km od rzeki) dla rozśrodkowanego rozmieszczenia głównych sił pułków pierwszego rzutu i odwodów przed wyprowadzeniem ich na przeprawy. Rejon wyczekiwania i rejon wyjściowy wybiera się w terenie ułatwiającym maskowanie i ukrycie wojsk. W rejonach wyczekiwania i wyjściowych oddziały rozmieszcza się w sztykach rozczłonkowanych zachowując kolumny kompanijne, a nawet batalionowe;
- rubież punktów kontrolnych (1 — 1,5 km od rzeki), na której reguluje się ruch pododdziałów z głębi do przepraw. Rubież ta oznacza również przednią granicę rejonów wyjściowych pododdziałów w wypadku opóźnienia się przeprawy i konieczności

zatrzymania kolejnego pododdziału. Z tego względu rubież punktów kontrolnych powinna być poza zasięgiem obserwacji nieprzyjaciela. Na rubieży punktów kontrolnych ustala się skład poszczególnych fal oddzielnie dla każdego punktu przeprowowego. Dlatego punkty kontrolne muszą mieć sprawnie działającą łączność z komendantami punktów przeprowowych; — linię wyjściową do przeprowy, na którą wychodzą pododdziały jednej fali przed załadowaniem się na środki przeprowowe. Na niej następuje podział fali na poszczególne środki przeprowowe. (Schemat nr 7 i 8).

Na odcinku forsowania organizuje się punkty przeprowy desantowej, promowej i mostowej, a w odpowiednich warunkach w bród, po dnie, po lodzie.

Ilość punktów przeprowowych na odcinku forsowania dywizji zmechanizowanej zależy od szeregu czynników, a przede wszystkim od:

- charakteru przeszkody wodnej;
- ugrupowania bojowego dywizji;
- ilości środków przeprowowych będących do dyspozycji dywizji;
- charakteru terenu i pory roku.

II. ORGANIZACJA NATARCIA DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ Z MARSZU.

1. Okresy organizacji i przygotowanie forsowania przeszkody wodnej z marszu.

W organizacji i przygotowaniu forsowania przeszkody wodnej z marszu wydzielić można następujące okresy:

a) Okres przygotowawczy:

W okresie tym dowódca i sztab dywizji realizując wytyczne wyższego szczebla, studiują teren przyszłych działań bojowych, zapoznają się charakterem i właściwościami przeszkód wodnych na danym kierunku, organizują szkolenie sztabów i podległych wojsk, stwarzając w miarę możliwości warunki zbliżone do warunków przyszłych, przewidywanych walk. W okresie tym przeprowadza się prace nad przygotowaniem sprzętu do forsowania przeszkód wodnych.

b) Okres po otrzymaniu zadania bojowego na forsowanie z marszu, przed podejściem do przeszkody wodnej. W okresie tym dowódca dywizji zmechanizowanej na podstawie mapy i danych z rozpoznania — wypracowuje decyzję, stawia z mapy zadania

25

bojowe oddziałom i rodzajom wojsk, organizuje zgodnie z zamiarem forsowania podejście dywizji do przeszkody wodnej, wysunięcie do przodu środków przeprawowych, artylerii przeciwlotniczej średniego kalibru, grup artylerii itp.

- c) Okres podchodzenia dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej. Z chwilą wyjścia czołowych oddziałów dywizji (oddziału wydzielonego) na przeszkodę wodną oraz w miarę zbliżania się dywizji do przeszkody wodnej, dowódca dywizji zmechanizowanej precyzuje decyzję (zadania bojowe, wytyczne do współdziałania, zabezpieczenia bojowego, organizacji dowodzenia itd).

2. Wypracowanie przez dowódcę dywizji zmechanizowanej decyzji do forsowania przeszkody wodnej z marszu.

Ostatecznie sprecyzowane zadania do forsowania przeszkody wodnej z marszu dywizja zmechanizowana otrzymuje na dobę i więcej przed podejściem do rzeki. Mogą być jednak wypadki, że zadanie takie otrzyma dywizja na kilka godzin przed podejściem do rzeki, co jest możliwe szczególnie przy dużej szybkości i gwałtowności rozwoju działań. Jednak dowódca dywizji zmechanizowanej uprzednio jest zorientowany co do konieczności forsowania w ogóle i na tej podstawie przedsięwzięcie konieczne środki przygotowawcze.

Decyzję do forsowania z marszu dowódca dywizji pobiera z takim wyliczeniem, aby pułki otrzymały zadanie przed podejściem do przeszkody wodnej, a dowódcy oddziałów zdążyli powziąć również decyzję do forsowania. Wypracowując decyzję do forsowania dowódca jednocześnie kieruje walką oddziałów, wykonujących dotychczasowe zadania.

Metoda i sposób pracy dowódcy dywizji zmechanizowanej nad wypracowaniem decyzji do forsowania zależy od szeregu czynników, a przede wszystkim:

- odległości dywizji od przeszkody wodnej w chwili otrzymania zadania oraz od charakteru walk na podejściu do rzeki (tempa natarcia przede wszystkim), a więc od czasu, jakim dysponuje dowódca dywizji;
- zakresu danych o położeniu, a zwłaszcza o siłach i charakterze działania nieprzyjaciela oraz o charakterze przeszkody wodnej;

W przeciętnych warunkach treść pracy dowódcy i sztabu dywizji zmechanizowanej nad wypracowaniem decyzji jest następująca:

- 26
- otrzymanie zadania bojowego i uzupełnienie danych o położeniu;
  - analiza zadania i kalkulacja czasu, wydanie zarządzeń przygotowawczych i wytycznych odnośnie przygotowania danych do powzięcia słusznej decyzji;
  - ocena położenia, powzięcie decyzji z mapy oraz postawienie z mapy zadań na podejście do przeszkody wodnej i forsowanie oraz wytycznych zabezpieczenia bojowego działań i współdziałania;
  - w miarę zbliżania się do przeszkody wodnej oraz studiowania położenia — precyzowanie decyzji, postawionych zadań bojowych, wytycznych do współdziałania i zabezpieczenia bojowego.

W warunkach forsowania przeszkody wodnej z marszu dla przeprowadzenia prawidłowej kalkulacji czasu należy:

- przyjmując średnie tempo działań wojsk w konkretnej sytuacji ustalić czas, w jakim oddziały mogą wyjść na przeszkodę wodną;
- określić czas niezbędny dowódcom oddziałów na organizację walki i na tej podstawie czas postawienia z mapy zadań bojowych czołowym oddziałom oraz sposób ich przekazania (konieczne jest uwzględnienie czasu na przekazanie zadań bojowych);
- określić terminy wykonania niezbędnych prac nad powzięciem decyzji, tak aby dowódcy podlegli na czas otrzymali zadania bojowe.

Na podstawie analizy zadania i kalkulacji czasu dowódca dywizji zmechanizowanej ogłasza swój zamiar, precyzując przede wszystkim kierunek głównego uderzenia i ugrupowanie bojowe dywizji zmechanizowanej do forsowania oraz daje szereg wytycznych przygotowania wojsk do forsowania i przygotowania danych do decyzji (kalkulacja forsowania i przeprawy, wysłanie dodatkowego rozpoznania, wybór i zabezpieczenie marszrut dla oddziałów przed rzeką itp.).

Ocenę położenia przeprowadza dowódca dywizji zmechanizowanej z pomocą oficerów sztabu, dowódców rodzajów wojsk i służb. Zadanie bojowe do forsowania z marszu nie jest niespodzianką dla dowódcy dywizji zmechanizowanej. Dowódca i sztab dywizji zmechanizowanej w toku działań przed rzeką prowadzą nieprzerwanie ocenę położenia, która przy wypracowaniu decyzji do forsowania z marszu jest uzupełniana oceną tylko nowych faktów i danych, uzyskanych ostatnio oraz powiązaniem wniosków wynikających z tej oceny z poprzednimi wnioskami i nowym zadaniem bojowym.

- 27
- Na podstawie analizy zadania i oceny położenia dowódca dywizji zmechanizowanej pobiera decyzję, w której określa:
- odcinek forsowania przeszkody wodnej i kierunek głównego uderzenia;
  - siłę i skład oraz zadanie oddziału wydzielonego;
  - jakie oddziały mieć w pierwszym i drugim rzucie dywizji i jakie postawić im zadania bojowe;
  - organizację podejścia dywizji do rzeki i rozwinięcia wojsk do forsowania (marszruty i ich zabezpieczenie oraz przygotowanie, rejony wyjściowe i wyczekiwania, rubież rozczłonkowania wojsk z kolumn marszowych);
  - sposób wykorzystania środków przeprawowych oraz zabezpieczenia forsowania ogniem artylerii, uderzeniami lotnictwa, ogniem artylerii i czołgów na wprost z własnego brzegu (ustalenie celów);
  - sposób wykorzystania skutków planowanych przez przełożonego uderzeń atomowych;
  - zadania i sposób wykonania artyleryjskiego przygotowania z wykorzystaniem chemicznych pocisków artyleryjskich i bomb lotniczych;
  - gdzie, jakimi siłami i na jaki okres postawić zasłony dymne;
  - organizację współdziałania na okres forsowania;
  - organizację zabezpieczenia bojowego forsowania;
  - organizację dowodzenia na okres forsowania;
  - organizację materiałowo-technicznego zabezpieczenia wojsk na okres forsowania.

W zależności od konkretnego położenia dowódca dywizji zmechanizowanej może nie być w stanie sprecyzować wszystkich tych elementów decyzji od razu, jednak w miarę rozwoju działań precyzuje je tak, by ostatecznie były ustalone z chwilą wyjścia wojsk na brzeg przeszkody wodnej.

3. Postawienie zadań bojowych.

Na podstawie powziętej decyzji dowódca dywizji stawia oddziałom zadania bojowe, uprzednio meldując swoją decyzję przełożonemu. W szeregu wypadków gwałtowność i tempo rozwoju współczesnej walki uniemożliwia meldowanie decyzji przełożonemu przed postawieniem zadań bojowych. W każdym wypadku dowódca dywizji — na podstawie znajomości ogólnego zamiaru przełożonego — powinien wziąć na siebie odpowiedzialność za śmiałą decyzję i konsekwentnie wprowadzać ją w życie.

28

„Na zarzuty zasługuje nie ten, kto w dążeniu do zniszczenia nieprzyjaciela nie osiągnął swego celu, lecz ten, kto bojąc się odpowiedzialności przejawiał beczynność i nie użył w dogodnym momencie wszystkich sił i środków w celu osiągnięcia powodzenia w walce“ (pkt 11 Regulaminu Polowego, cz. II).

Każda decyzja powzięta z inicjatywy dowódcy dywizji zmechanizowanej powinna być zameldowana przełożonemu i podana do wiadomości sąsiadom.

Stawiając zadania bojowe oddziałowi wydzielonemu dowódca dywizji zmechanizowanej podaje:

- ostatnie dane o położeniu nieprzyjaciela;
- swój zamiar walki;
- kierunek działania oddziału wydzielonego, gdzie i kiedy opanować istniejące na przeszkodzie wodnej przeprawy (brody) lub odcinek forsowania, przyczółek, jaki opanować i utrzymać do podejścia głównych sił dywizji;
- środki wzmocnienia i sposób wsparcia walki oddziału wydzielonego przez inne rodzaje wojsk;
- zadania bojowe sąsiadów;
- podstawowe zagadnienia współdziałania oddziału wydzielonego z pułkami sił głównych dywizji i rodzajami wojsk;
- zadania zabezpieczenia bojowego walki oddziału wydzielonego;
- miejsce punktów dowodzenia;
- terminowe meldunki.

Stawiając zadania bojowe pułkowi sił głównych dowódca dywizji zmechanizowanej podaje:

- ostatnie dane o położeniu nieprzyjaciela;
- swój zamiar walki;
- marszruty podejścia do przeszkody wodnej i kierunek działania lub pas natarcia, odcinek forsowania, zadanie bliższe, następne i kierunek dalszego natarcia (dla drugiego rzutu — marszrutę, przeprawy i czas przeprawy na przyczółek, rubież wprowadzenia do walki i kierunek natarcia po wprowadzeniu do walki oraz zadanie bliższe);
- środki wzmocnienia i sposób wsparcia walki pułku przez inne rodzaje wojsk;
- rubież rozczłonkowania, rejon wyjściowy do przeprawy (wyczekiwania) rubież punktów kontrolnych;
- zadania bojowe sąsiadów;
- podstawowe zagadnienia współdziałania z sąsiednimi oddziałami i rodzajami wojsk, zadania zabezpieczenia bojowego;
- miejsce punktów dowodzenia;
- terminowe meldunki.

Ponadto dowódca daje wytyczne dotyczące organizacji materiałowego, medycznego i technicznego zabezpieczenia walki.

Z chwilą rozpoczęcia forsowania przez oddział wydzielony dowódca dywizji — wraz z niezbędnymi mu oficerami, środkami łączności i silnym ubezpieczeniem — wysuwa się do przodu, precyzuje swoją decyzję i zadanie bojowe dla oddziałów i rodzajów wojsk oraz zagadnienia współdziałania i zabezpieczenia walki.

Podstawą do sprecyzowania decyzji przez dowódcę jest ocena ostatnich danych o położeniu, a zwłaszcza rezultaty walki oddziału wydzielonego.

W razie możliwości wyjazdu do oddziału wydzielonego przed podejściem sił głównych do przeszkody wodnej dowódca dywizji zmechanizowanej — na podstawie treści meldunku dowódcy oddziału wydzielonego i własnej obserwacji oraz danych z rozpoznania powinien sprecyzować:

- odcinek forsowania dywizji zmechanizowanej i oddziałów oraz położenie zasadniczych jego elementów (punkty przeprawowe, rejony wyjściowe, marszruty);
- charakter obrony nieprzyjaciela, jego węzły obrony i odcinki najslabiej bronione, obiekty obrony nieprzyjaciela, które należy przede wszystkim obezwładnić;
- kierunek głównego uderzenia dywizji i rubieże, które powinny opanować czołowe pułki dla zabezpieczenia przeprawy nowych sił na przyczółek;
- rubieże stanowisk ogniowych dział i czołgów dla wsparcia walki na przeciwnym brzegu;
- rejony stanowisk ogniowych grup artylerii na własnym brzegu i na przyczółku;
- zakres prac inżynierskich w związku z zabezpieczeniem forsowania i przeprawy głównych sił dywizji;
- warunki wykorzystania ochronnych właściwości terenu dla zabezpieczenia obrony przeciwlotniczej, obrony przeciwatomowej i obrony przeciwchemicznej;
- możliwości wykorzystania broni chemicznej dla zabezpieczenia forsowania i przeprawy sił głównych dywizji.

W miarę podchodzenia pułków sił głównych dywizji, dowódca dywizji zmechanizowanej precyzuje dowódcom oddziałów i rodzajów wojsk zadania bojowe i uzupełnia poprzednie wytyczne zabezpieczenia bojowego działań, współdziałania, materiałowo-technicznego i medycznego zabezpieczenia oraz dowodzenia.

Sztab dywizji — oprócz zabezpieczenia przedsięwzięć związanych z wykonaniem dotychczasowego zadania dywizji — zabezpie-

cza przedsięwzięcia związane z przygotowaniem forsowania z marszu.

Do zasadniczych przedsięwzięć sztabu związanych z zabezpieczeniem w tym okresie przygotowania forsowania z marszu należy:

- organizacja dodatkowego rozpoznania naziemnego na szerokim froncie;
- dostarczenie niezbędnych danych i wniosków o położeniu wojsk;
- kalkulacja czasu niezbędnego na podejście i rozwinięcie dywizji oraz opracowanie graficznego planu przeprawy;
- szybkie przekazanie decyzji dowódcy dywizji wykonawcom oraz kontrola przebiegu wykonania zadań bojowych;
- organizacja przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem bojowym i współdziałaniem wojsk w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej i podczas forsowania;
- organizacja służby regulacji ruchu na odcinku forsowania;
- organizacja łączności oraz zmiany punktów dowodzenia.

Zadania bojowe — w zależności od konkretnego położenia — dowódca dywizji zmechanizowanej stawia podwładnym osobiście lub przez swój sztab. Najczęściej zadania bojowe przekazuje się w formie krótkich zrzędzeń bojowych przez radio, oficerów łącznikowych i oficerów sztabu. Przekazywanie zadań bojowych powinno być dublowane.

Zarządzenia bojowe do poszczególnych oddziałów przekazuje się na mapie (z legendą) podpisanej przez dowódcę dywizji. Pisemnego rozkazu bojowego nie opracowuje się, jednak decyzje dowódcy dywizji i zarządzenia dosłownie zapisuje oficer sztabu i przechowuje się je w sztabie.

4. Niektóre właściwości organizacji zabezpieczenia bojowego forsowania przeszkody wodnej z marszu.

a) Rozpoznanie

Rozpoznanie prowadzi się zawczasu — na długo przed podejściem do przeszkody wodnej — tak by w momencie podejścia do przeszkody wodnej posiadać niezbędne dane, konieczne do powzięcia decyzji przez dowódcę dywizji.

Rozpoznanie powinno ustalić:

- ruch odwodów nieprzyjaciela, które może on użyć do obsadzenia obrony w oparciu o przeszkodę wodną lub do wykonania kontrataków w czasie forsowania i walki na przeciwnym brzegu;

- 31
- charakter obrony rzeki, przedni skraj obrony, stopień izyńier-
ryjnej rozbudowy obrony i stopień jej obsadzenia wojskami,
stanowiska ogniowe artylerii, rozmieszczenie odwodów, zwłasz-
cza pancernych;
  - rejonj rozmieszczenia stanowisk artylerii atomowej oraz środ-
ków napadu chemicznego;
  - położenie obiektów, na które przewiduje się wykonanie uderze-
nia atomowego, zabezpieczającego forsowanie z marszu;
  - skryte i dogodne podejścia do przeszkody wodnej;
  - drogi rokadowe dla manewru wzdłuż przeszkody wodnej;
  - właściwości przeszkody wodnej (szerokość, głębokość, szybkość
prądu, dno, charakter brzegów, brody, mosty i urządzenia
hydrotechniczne);
  - dogodne rubieże na przeciwległym brzegu, których opanowa-
nie ułatwia utrzymanie przyczółka.

Dane te otrzymuje się z następujących źródeł:

- od pododdziałów rozpoznawczych dywizji;
- od lotnictwa;
- od walczących oddziałów dywizji, zwłaszcza od oddziału wy-
dzielonego oraz awangard;
- od sąsiadów;
- z obserwacji (wysunięte punkty obserwacyjne);
- w wyniku studiowania wojskowych opisów graficznych, map itd.

Tylko szerokie wykorzystanie wszystkich wyżej wymienionych źródeł rozpoznania zapewnia dowódcy dywizji uzyskanie najpeł-
niejszych danych o charakterze obrony nieprzyjaciela, charakte-
rze przeszkody wodnej i przylegającego terenu.

Najbardziej dokładnych danych dostarcza rozpoznanie na-
ziemne, które organizuje sztab dywizji na podstawie zadań sta-
wianych przez dowódcę dywizji i prowadzi je, na szerokim froncie
pododdziałami rozpoznawczymi dywizji. Rozpoznanie prowadzone
na szerokim froncie umożliwia otrzymanie dokładnych danych o
rejonie przewidywanych działań, sprzyja wprowadzeniu nieprzy-
jaciela w błąd co do przewidywanego odcinka forsowania prze-
szkody wodnej przez dywizję. We wszystkich wypadkach — w celu
wykonania zasadniczych zadań — pododdziały rozpoznawcze for-
sują rzekę przed podejściem do niej oddziału wydzielonego. Jed-
nocześnie z wykonaniem tych zadań pododdziały rozpoznawcze po-
winny być gotowe do opanowania przepraw, brodów i obiektów
na przeciwległym brzegu samodzielnie lub we współdziałaniu z
oddziałem wydzielonym lub awangardami. W tym celu pododdziały
rozpoznawcze, wysyłane z dywizji zmechanizowanej, powinny być
odpowiednio silne. Na głównym kierunku działania dywizji wy-

syła się oddział rozpoznawczy w sile wzmocnionego batalionu (batalion rozpoznawczy) lub wzmocnionej kompanii, a na kierunkach drugorzędnych lub na skrzydłach — samodzielne patrole rozpoznawcze w sile wzmocnionego plutonu każdy. Pododdziały rozpoznawcze wysyłane przez dywizję powinny posiadać w swoim składzie czołgi, czołgi pływające, artylerię, środki przeprowo-
desantowe.

Dowódcy rodzajów wojsk i szefowie służb — organizując rozpoznanie specjalne — włączają w skład pododdziałów rozpoznawczych dywizji zwiadowców poszczególnych rodzajów wojsk i służb (chemików, dozometrystów, saperów itd).

Po sforsowaniu rzeki i w czasie walki o rozszerzenie i umocnienie przyczółka, pododdziały rozpoznawcze prowadzą rozpoznanie w głąb i na skrzydła obrony nieprzyjaciela.

Z chwilą podejścia oddziałów dywizji do przeszkody wodnej organizuje się sieć punktów obserwacyjnych na własnym i przeciwnym brzegu.

b) Ubezpieczenia, zabezpieczenie styków i skrzydeł, ubezpieczenie przepraw.

Dywizja zmechanizowana w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej ubezpiecza się — w zależności od charakteru walki — ubezpieczeniem marszowym lub bojowym. Ponadto we wszystkich sytuacjach organizuje się ubezpieczenie bezpośrednie.

Ubezpieczenie ma na celu:

- zapewnić siłom głównym czas i dogodne warunki rozwinięcia się do walki;
- zabezpieczyć wojska przed niespodziewanym napadem nieprzyjaciela;
- nie dopuścić pododdziałów rozpoznawczych nieprzyjaciela do ubezpieczonych wojsk.

W czasie podchodzenia do przeszkody wodnej, dywizja zmechanizowana ubezpiecza się od czoła awangardami wysyłanymi od czołowych oddziałów na odległość do 8 — 12 km, ze skrzydeł i tyłu (w razie konieczności) — oddziałami lub szpicami bocznymi i tylnymi wysyłanymi na odległość 3 — 8 km.

W wypadku podchodzenia do przeszkody wodnej w walkach ze stawiającym opór nieprzyjacielem, dywizja zmechanizowana ubezpiecza się ubezpieczeniami bojowymi w sile do plutonu z batalionu piechoty zmotoryzowanej (czołgów).

W czasie walki na przeciwnym brzegu oddziały dywizji zmechanizowanej ubezpieczają się ubezpieczeniami bojowymi.

33

Zabezpieczenie styków i skrzydeł ma szczególne znaczenie przy forsowaniu z marszu przeszkody wodnej w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela w oderwaniu od głównych sił nacierających wojsk.

W okresie podchodzenia do przeszkody wodnej — gdy nie ma bezpośrednich sąsiadów — dywizja zmechanizowana ubezpiecza swe skrzydła, wystawiając na szczególnie zagrożonych kierunkach ubezpieczenia nieruchome w sile kompanii — batalionu. W wypadku wykonywania kontrataku nieprzyjaciela na skrzydło dywizji zmechanizowanej, udział w jego odparciu i zabezpieczeniu skrzydła głównych sił dywizji biorą jeden z pułków pierwszego rzutu (pułk drugiego rzutu) oraz odwody dywizji.

W czasie forsowania przeszkody wodnej bez styczności z sąsiadami skrzydła dywizji na własnym brzegu osłania się ubezpieczeniami nieruchomymi. Na zagrożone kierunki przygotowuje się manewr odwodów, zwłaszcza artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego oraz ogień grup artylerii.

Po forsowaniu przeszkody wodnej przez główne siły dywizji, gdy główne siły nacierających wojsk nie zdążyły podejść do utrzymywanych przepraw, ubezpiecza się je z kierunku natarcia wojsk własnych siłami wystawionych uprzednio ubezpieczeń nieruchomych.

Na przyczółku, opanowanym na przeciwległym brzegu, najwrażliwsze na kontrataki nieprzyjaciela są skrzydła przylegające do przeszkody wodnej. Dlatego też, na ich zabezpieczenie przede wszystkim należy zwrócić uwagę. Skrzydła przyczółka w pierwszej kolejności umacnia się zaporami i na kierunki te przygotowuje się manewr odwodami dywizji. Ponadto artyleria powinna być w stałej gotowości do otwarcia zmasowanego ognia na przypuszczalne rubieże rozwinięcia się nieprzyjaciela do kontrataku oraz do wykonania ogni zaporowych w celu wsparcia walki oddziałów dywizji z kontratakującym nieprzyjacielem.

W razie walki dywizji zmechanizowanej w oderwaniu od głównych sił nacierających wojsk, szereg zadań w zakresie zabezpieczenia skrzydeł dywizji wykonuje lotnictwo oraz (pośrednio) oddziały wydzielone sąsiednich związków taktycznych.

Przy forsowaniu przeszkody wodnej z marszu szczególne znaczenie ma ubezpieczenie przepraw, gdyż przy braku bezpośrednich sąsiadów w toku forsowania nieprzyjaciel ma dogodne warunki do niszczenia przepraw za pomocą pływających min, min podwodnych kontaktowych, pływających środków zapalających (mogą być stosowane miny z ładunkiem atomowym i chemicznym) lub min zakładanych przez nurków — dywersantów.

Ma on również najdogodniejsze warunki niszczenia przepraw siłami kontratakujących wojsk, gdyż najczęściej odległości rubieży opanowanych przez nacierające wojska na przyczółku od przepraw są niewielkie.

W razie działania na przeszkodzie wodnej flotyli rzecznej nieprzyjaciela, może on wykonywać kontrataki na przeprawy wykorzystując tę flotyllę.

W tych warunkach w celu ubezpieczenia przepraw należy:

- organizować powyżej przepraw czaty wodne dla wyławiania pływających min lub powiadamiania wojsk o grożącym niebezpieczeństwie;
- wyznaczyć środki ogniowe na brzegach dla niszczenia ogniem pływających min nieprzyjaciela;
- wyznaczyć pododdziały, zwłaszcza artylerii przeciwpancernej do organizowania bezpośredniej obrony przepraw szczególnie od strony przyczółka oraz osłonić przeprawy polami minowymi, pozostawiając i oznaczając w nich przejścia;
- przygotować na obu brzegach środki (oraz ogień grup artylerii) do walki z rzeczną flotyllą nieprzyjaciela;

Zadania te, oraz zadania walki z flotyllą rzeczną nieprzyjaciela wykonuje również własna flotylla rzeczna.

c) Obrona przeciwatomowa i przeciwchemiczna.

Obiektem uderzeń atomowych i chemicznych nieprzyjaciela mogą być kolumny sił głównych dywizji lub oddziału wydzielonego już w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej. Oddziały dywizji mogą również przy podejściu do przeszkody wodnej i na przeciwległym brzegu napotkać odcinki terenu skażonego środkami trującymi i promieniotwórczymi, zapory inżynieryjno-chemiczne i chemiczne. W związku z tym duże znaczenie dla obrony przeciwatomowej i obrony przeciwchemicznej wojsk ma właściwy wybór kierunków działania i marszrut, unikanie przesunięć wojsk przez punkty szczególnie wrażliwe na ataki atomowe i chemiczne. Ponadto, zwłaszcza przed nawiązaniem styczności z nieprzyjacielem, konieczne jest utrzymanie odpowiednich odległości; między pododdziałami — nie mniej niż 2 km, między oddziałami — około 5 km. Kolumny powinny przesuwać się po marszrutach odległych od siebie co najmniej o 3 — 5 km. Ważnym czynnikiem zabezpieczającym przed uderzeniem broni atomowej i chemicznej nieprzyjaciela jest energiczny i zdecydowany pościg oddziałów dywizji za wycofującym się nieprzyjacielem, nie pozwalający mu oderwać się od sił dywizji i ustalić położenie na froncie.

25

Użycie broni atomowej i chemicznej przez nieprzyjaciela jest najbardziej prawdopodobne w czasie walki o opanowanie i rozszerzenie opanowanego przez dywizję przyczółka. Nieprzyjaciel za wszelką cenę dąży do likwidacji opanowanego przez dywizję przyczółka, gdyż utrzymanie takiego przyczółka decyduje o pomyślności dalszych działań zaczepnych nacierającego. Uderzenia atomowe i chemiczne nieprzyjaciela w tym okresie walki są bardziej prawdopodobne, gdyż istnieje możliwość jednoczesnego zniszczenia i obezwładnienia dużej ilości sił i środków dywizji skupionych na ograniczonej powierzchni oraz zniszczenia punktów przeprawowych. Dlatego duże znaczenie dla obrony przeciwoatomowej i obrony przeciwchemicznej ma szybka przeprawa sił i środków dywizji na opanowany przyczółek, co zapewnia jego rozszerzenie do rozmiarów zabezpieczających rozśrodkowane rozmieszczenie sił i środków.

Zasadniczym środkiem i sposobem powiadamiania wojsk o niebezpieczeństwie napadu atomowego lub chemicznego w warunkach forsowania przeszkody wodnej z marszu jest radio i ustalone sygnały radiowe.

W warunkach użycia broni atomowej i chemicznej celowo jest forsować przeszkodę wodną z marszu — pod osłoną nocy lub z wieczora, z uwzględnieniem przeprawy sił głównych dywizji w nocy.

Główny wysiłek rozpoznania promieniowania w czasie podchodzenia skierowuje się na rozpoznanie marszrut oraz rejonu wyjściowego do forsowania. Skażone odcinki marszrut oddziały pokonują na określonych szybkościach (najwyższych możliwych w danych warunkach).

W czasie forsowania główny wysiłek rozpoznania promieniowania skierowuje się na rozpoznanie przeszkody wodnej (wody) i na przyczółku na rozpoznanie rejonów kanalizujących ruch wojsk oraz rejonów rozmieszczenia stanowisk ogniowych artylerii i odwodów. Do prowadzenia rozpoznania chemicznego i promieniowania organizuje się patrole rozpoznania chemicznego (dozometryczne), włączając je w skład pododdziałów rozpoznawczych dywizji i pułków oraz w skład ubezpieczeń i oddziałów zabezpieczenia ruchu.

Obserwację chemiczną i promieniowania prowadzą bez przerwy posterunki obserwacji chemicznej oddziałów i dywizji, rozmieszczone przy poszczególnych stanowiskach dowodzenia. Oprócz tego na marszrutach i punktach przeprawowych obserwację chemiczną i promieniowania prowadzą chemicy — dozometryści włączeni w skład posterunków regulacji ruchu i punktów kontrolnych.

Bezpośrednia ochrona wojsk przed skażeniem środkami trującymi i promieniotwórczymi polega na zabezpieczeniu wojsk (w pierwszej kolejności pododdziałów rozpoznawczych, oddziałów wydzielonych i oddziałów zabezpieczenia ruchu) w środki indywidualnej obrony przeciwchemicznej.

Inżynieryjne zabezpieczenie wojsk pod względem obrony przeciwoatomowej, polega przede wszystkim na:

- wykorzystaniu urządzeń obronnych nieprzyjaciela, właściwości terenu (jary, teren pofałdowany, wąwozy, lasy, piwnice budynków) dla ochrony wojsk przed rażącym działaniem broni atomowej;
- okopaniu w rejonie wyjściowym do forsowania ludzi i sprzętu tych pododdziałów, które przeprowadzają się w następnej kolejności, zabezpieczeniu rejonów wyjściowych przed pożarami, i szybkiej rozbudowie przyczółka.

Przedsięwzięcia związane z likwidacją skutków napadu atomowego w zależności od miejsca i rezultatów uderzenia atomowego nieprzyjaciela mają na celu:

- stworzenie warunków do pościgu lub natarcia w czasie podejścia oddziałów dywizji do przeszkody wodnej;
- przywrócenie naruszonej ciągłości przeprawy oraz zapewnienie warunków dalszej pomyślnej walki na opanowanym przyczółku. Dla dokonywania przejść w odcinkach skażonych środkami trującymi, lub promieniotwórczymi wykorzystuje się przede wszystkim oddziały zabezpieczenia ruchu, wzmacniając je pododdziałami odkażania (dezaktywacji).

Do prac awaryjno-ratunkowych wykorzystuje się przede wszystkim te pododdziały, które nie biorą udziału w walce na przyczółku, oraz odwód inżynieryjny i pozostałe w odwodzie siły i środki rozpoznania chemicznego i promieniowania. Punkty kąpielowo-dezaktywacyjne rozwija się w pobliżu rzeki o ile jest możliwość przeprowadzenia całkowitej dezaktywacji (odkażania) skażonego sprzętu i ludzi. W przeciwnym wypadku przeprowadza się tylko częściową dezaktywację (odkażanie) siłami pododdziałów.

W wypadku wsparcia forsowania z marszu własnym uderzeniem atomowym obrona przeciwoatomowa obejmuje również przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczenia wojsk przed porażeniem własnym wybuchem atomowym.

Do przedsięwzięć tych należą:

- powiadomienie wojsk własnych o czasie i miejscu wybuchu;
- po rozpoznaniu przeszkody wodnej — wycofanie pododdziałów rozpoznawczych do tyłu na odległość 3 — 5 km;

- 37
- zatrzymanie oddziału wydzielonego (czołowych oddziałów) w rejonach wyjściowych do forsowania aż do momentu wybuchu;
  - jak najpełniejsze wykorzystanie przez wojska w rejonach wyjściowych ochronnych właściwości terenu.

Przedsięwzięcia związane z obroną przeciwatomową i obroną przeciwchemiczną opracowuje się w sztabie dywizji w formie planu obrony przeciwatomowej i obrony przeciwchemicznej — na podstawie zarządzeń sztabów wyższych i wytycznych dowódcy dywizji — jeszcze w okresie przygotowawczym do działań zaczepnych. Plan ten w toku działań bojowych stale uzupełnia się i aktualizuje.

Zarządzenia obrony przeciwatomowej i obrony przeciwchemicznej opracowuje sztab dywizji zmechanizowanej na podstawie planu i przekazuje wykonawcom jednocześnie z zarządzeniami bojowymi.

d) Obrona przeciwlotnicza.

Obrona przeciwlotnicza w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej ma szczególne znaczenie ze względu na znaczenie rubieży wodnych dla broniącego się nieprzyjaciela. Lotnictwo jako najszybszy środek walki nieprzyjaciel przede wszystkim i masowo używa do walki o utrzymanie przeszkody wodnej. Sforsowanie przeszkody wodnej bez silnej obrony przeciwlotniczej wojsk i przepraw w czasie forsowania jest niemożliwe.

Przy współczesnych szybkościach działania bojowego lotnictwa szczególne znaczenie ma właściwa organizacja i praca wojsk i środków radiotechnicznych obrony przeciwlotniczej. Podstawowym zadaniem posterunków radiotechnicznych obrony przeciwlotniczej jest:

- uprzedzenie wojsk własnych o zagrożeniu;
- zapewnienie warunków zorganizowanego wprowadzenia do walki lotnictwa myśliwskiego, artylerii przeciwlotniczej i innych środków obrony przeciwlotniczej;
- utrzymanie w granicach obserwacji samolotów nieprzyjaciela bez względu na pułap i szybkość.

W natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu w dywizji zmechanizowanej przy stanowisku dowodzenia dywizji rozwija się etatowy posterunek radiotechniczny obrony przeciwlotniczej mający bezpośrednią łączność z posterunkiem radiotechnicznym obrony przeciwlotniczej armii i sąsiednich dywizji w sieci powiadamiania armii, w której powinny również pracować radiostacje (odbiorniki) pułków. W oddziałach i pododdziałach organizuje się posterunki obserwacji za powietrzem, wyposażone w środ-

38

ki obserwacji wzrokowej i środki łączności. Sygnał alarmu przeciwlotniczego przekazuje się poza kolejnością we wszystkich sieciach łączności.

Forsowanie przeszkody wodnej z marszu osłania lotnictwo myśliwskie według planu frontu przez patrołowanie i dyzuruwanie dużych związków na lotniskach, mających radiostacje w sieci powiadamiania wojsk. Szczególnie duże znaczenie ma lotnictwo myśliwskie w zwalczaniu samolotów — nosicieli bomb atomowych i przy odpieraniu zmasowanych nalotów lotnictwa nieprzyjaciela, kiedy konieczne jest przechwycenie samolotów nieprzyjaciela przed podejściem nad cel. Lotnictwo myśliwskie prowadzi walkę z samolotami nieprzyjaciela na większych wysokościach. W każdym wypadku podział stref między lotnictwo myśliwskie i artylerię przeciwlotniczą dokładnie ustala się a w toku działań bojowych aktualizuje.

Artyleria przeciwlotnicza jest podstawowym środkiem dywizji zmechanizowanej do walki z samolotami nieprzyjaciela. W czasie podchodzenia do przeszkody wodnej kolumny dywizji (szyki bojowe) osłania się ogniem artylerii przeciwlotniczej małego kalibru i wielkokalibrowych karabinów maszynowych przeciwlotniczych z ruchu i krótkich przystanków, przesuwając się plutonami w kolumnach oddziałów i pododdziałów — przy zachowaniu odstępów (odległości nie większych niż 2 km między plutonami artylerii przeciwlotniczej i 1,5 km między plutonami wielkokalibrowych karabinów maszynowych. Artylerię przeciwlotniczą średniego kalibru z dywizyjnej grupy artylerii przeciwlotniczej pod osłoną oddziału wydzielonego i pododdziałów rozpoznawczych — a w najgorszym wypadku awangard sił głównych dywizji — wysuwa się do przodu, tak aby zdążyła przed podejściem głównych sił rozwinąć się, zająć stanowiska ogniowe i osłonić rozwinięcie wojsk do forsowania.

Ze względu na dużą wrażliwość przepraw i wojsk w czasie forsowania oraz możliwość masowych nalotów nieprzyjaciela, w składzie sił głównych dywizji po oddzielnych marszrutach przesuwa się do przodu oddziały artylerii przeciwlotniczej (zwłaszcza średniokalibrowej) wyższego szczebla. Oddziały te jak najwcześniej przejmują osłonę przepraw, zwalniając środki artylerii przeciwlotniczej dywizji od osłony wojsk na przyczółku. Artyleria przeciwlotnicza rozpoczyna przeprawę plutonami i bateriami na przeciwny brzeg możliwie najwcześniej, jednocześnie z oddziałem wydzielonym i pierwszym rzutem dywizji.

Dla zmniejszenia skuteczności uderzeń lotnictwa nieprzyjaciela w sprzyjających warunkach meteorologicznych, przeprawy osła-

nia się zasłoną dymną, stawianą na szerokim froncie środkami pododdziałów wojsk chemicznych lub lotnictwa.

Do walki z samolotami nieprzyjaciela działającymi na małej wysokości, wyznacza się w pododdziałach piechoty zmotoryzowanej plutony piechoty i pododdziały ciężkich karabinów maszynowych.

Obronę przeciwlotniczą w dywizji zmechanizowanej planuje szef obrony przeciwlotniczej na podstawie wytycznych wyższego szczebla i decyzji dowódcy dywizji, który określa:

- obiekty, które należy osłaniać w pierwszej kolejności;
- przydział artylerii przeciwlotniczej do oddziału wydzielonego dywizji;
- sposób organizacji siatki obrony przeciwlotniczej;
- przedsięwzięcia w zakresie maskowania, inżynierskiej rozbudowy i wykorzystania ochronnych właściwości terenu.

Plan obrony przeciwlotniczej dywizji zatwierdza dowódca dywizji. Zarządzenia do obrony przeciwlotniczej forsowania przekazuje się oddziałom łącznie z zarządzeniami bojowymi.

a) **Walka z zakłóceniami radiowymi i radiolokacyjnymi.**

W związku z możliwością prowadzenia rozpoznania radiowego i stosowania przez nieprzyjaciela zakłóceń radiowych, należy dokładnie maskować pracę łączności radiowej oraz organizować przedsięwzięcia mające na celu zabezpieczenie jej przed zakłóceniami radiowymi. Stosuje się dwa rodzaje maskowania łączności radiowej: bierne i czynne.

Maskowanie bierne obejmuje maskowanie pracy radiostacji, sieci i kierunków radiowych oraz maskowanie prowadzonej korespondencji. Stosuje się je na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Maskowanie czynne ma na celu wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do własnych zamiarów. Maskowanie czynne polega na organizacji pracy pozornych kierunków i sieci radiowych oraz na prowadzeniu fałszywej wymiany korespondencji radiowej. Planuje się je na szczeblach operacyjnych w ramach maskowania operacyjnego.

Organizacja przedsięwzięć mająca na celu zabezpieczenie ciągłości łączności radiowej zależy od konkretnej sytuacji bojowej, ilości sił i środków łączności, ilości przydzielonych fal oraz od sposobu i charakteru aktywnych zakłóceń radiowych stosowanych przez nieprzyjaciela.

Przeprowadza się także przedsięwzięcia zapobiegające aktywnym zakłóceniami radiowym stosowanym przez nieprzyjaciela jak:
— niszczenie nadajników zakłócających jednorazowego użytku zrzuconych przez nieprzyjaciela w rejon działania dywizji;

- stosowanie anten kierunkowych;
- zmiana rejonu rozmieszczenia punktów dowodzenia;
- zabezpieczenie łączności o dwa szczeble niżej;
- organizowanie skrytych sieci radiowych;
- manewr falami;
- zabezpieczenie łączności za pomocą radiostacji pośrednich;
- zmiana rodzaju pracy radiostacji (telefon, telegraf);
- zachowanie znacznej różnicy w numerach fal między poszczególnymi sieciami radiowymi.

Organizując (w okresie organizacji natarcia) walkę z zakłóceniami radiowymi i radiolokacyjnymi nieprzyjaciela dowódca dywizji zmechanizowanej powinien przewidzieć:

- możliwe środki i sposoby stosowania przez nieprzyjaciela zakłóceń w łączności radiowej;
- przypuszczalne rejonu rozmieszczenia urządzeń zakłócających i zadania ich zwalczania przez lotnictwo, artylerię do ognia pośredniego i artylerię przeciwlotniczą;
- siłę, skład i zadania patroli do niszczenia nadajników zakłócających jednorazowego użytku zrzuconych przez nieprzyjaciela;
- sposoby pracy stacji radiolokacyjnych i radiostacji w warunkach zakłóceń powodowanych przez nieprzyjaciela;
- sposoby organizacji i zabezpieczenia łączności radiowej w warunkach zakłóceń radiowych;
- przedsięwzięcia organizacyjno-techniczne zapewniające trwałość łączności radiowej i pracy stacji radiolokacyjnych w warunkach zakłóceń;
- wytyczne do szkolenia oficerów sztabu dotyczące podnoszenia umiejętności w posługiwaniu się technicznymi środkami łączności w warunkach zakłóceń radiowych powodowanych przez nieprzyjaciela;
- termin opracowania planu i zarządzenia do ochrony przed zakłóceniami radiowymi i radiolokacyjnymi;
- terminy i udział oficerów sztabu, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb w kontroli wykonania przez podległe oddziały zarządzenia ochrony przed zakłóceniami.

Na podstawie wytycznych dowódcy dywizji zmechanizowanej sztab dywizji zmechanizowanej opracowuje plan ochrony łączności przed zakłóceniami radiowymi i radiolokacyjnymi. Wytyczne o sposobie wykonania zaplanowanych przedsięwzięć, dotyczące ochrony łączności radiowej przed zakłóceniami radiowymi nieprzyjaciela włącza się do zarządzeń łączności radiowej sztabu dywizji zmechanizowanej i sztabu jej artylerii.

Podczas prowadzenia walki, dowódca dywizji zmechanizowanej aktualizuje i uzupełnia swe wytyczne dodatkowymi zarządzeniami, na których podstawie sztab dywizji zmechanizowanej aktualizuje plan i wydaje dodatkowe zarządzenia mające na celu zapewnienie ciągłości pracy łączności radiowej.

5. Organizacja współdziałania.

Przy forsowaniu przeszkody wodnej z marszu współdziałanie organizuje się wewnątrz dywizji i ze wspierającym lotnictwem oraz uzgadnia się z sąsiadami, desantem powietrznym i flotyllą rzeczną (jeżeli takie działają).

Organizując współdziałanie dowódca dywizji dokładnie uzgadnia działania organicznych, przydzielonych oraz wspierających oddziałów zarówno przed forsowaniem, jak i w czasie forsowania. Przy tym cały wysiłek lotnictwa, artylerii i wojsk inżynierskich powinien być skierowany na zabezpieczenie piechocie i czołgom szybkiego pokonania przeszkody wodnej, wyjścia do ataku na przeciwległym brzegu oraz rozwijania powodzenia zwłaszcza na kierunku głównego uderzenia dywizji.

Zasadnicze zagadnienia współdziałania przy forsowaniu z marszu uzgadnia i ustala się w czasie podejścia do przeszkody wodnej, zgodnie z decyzją powziętą przez dowódcę dywizji.

Współdziałanie organizuje się według następujących zadań:

- podejście do przeszkody wodnej, forsowanie i opanowanie przyczółka przez oddział wydzielony (awangardy);
- forsowanie przeszkody wodnej przez pierwszy rzut dywizji, rozszerzenie opanowanego przez oddział wydzielony przyczółka i wykonanie zadania bliższego dywizji;
- wprowadzenie do walki drugiego rzutu i wykonania zadania następnego dywizji oraz przeprawa jej pozostałych sił.

Organizując współdziałanie wewnątrz dywizji dowódca dywizji powinien:

- sprecyzować miejsce przepraw i sposób łączności z nimi;
- uzgodnić działanie oddziału wydzielonego, awangard i czołowych oddziałów w czasie podejścia do przeszkody wodnej i forsowania;
- ustalić sposób wykorzystania uderzenia atomowego i rezultatów użycia broni chemicznej przez piechotę zmotoryzowaną, czołgi i działa pancerne;
- zorganizować łączność z oddziałami (pododdziałami) walczącymi na przeciwległym brzegu oraz uzgodnić działanie wszystkich

12

rzutów ugrupowania bojowego dywizji (kolejność przeprawy, wzajemne wsparcie w czasie przeprawy i w walce na przeciwnym brzegu);

- ustalić zadania artylerii, lotnictwa i sposób ich wykonania;
- ustalić sposób rozmieszczenia w rejonach wyjściowych oddziałów nie biorących udziału w zabezpieczeniu przeprawy pierwszych fal oraz sposób przesunięcia tych oddziałów na rubież punktów kontrolnych i na przeprawy;
- ustalić sposób udzielania wzajemnej pomocy przez oddziały w czasie walki na przeciwnym brzegu;
- ustalić sygnały współdziałania i wskazywania celów;
- ustalić sposób i czas przesunięcia stanowiska dowodzenia.

W czasie podchodzenia do przeszkody wodnej dowódca dywizji organizuje współdziałanie sił głównych dywizji ze wspierającym lotnictwem. Dowódca dywizji dokładnie zapoznaje dowódcę związku lotniczego z zadaniem dywizji i jej oddziałów oraz podaje marszruty, po których podchodzą do rzeki.

Stawiając zadania lotnictwu i uzgadniając z nim współdziałanie należy ustalić:

- jakie obiekty (cele), w jakich rejonach i w jakim czasie lotnictwo powinno obezwładnić lub zniszczyć;
- sposób i czas bezpośredniego towarzyszenia lotnictwa oddziałom przy podejściu do rzeki i w czasie forsowania;
- sposób współdziałania oddziałów z lotnictwem w czasie opanowywania punktów oporu nieprzyjaciela na własnym i przeciwnym brzegu;
- sposób wzajemnego naprowadzania czołgów i samolotów na nieprzyjaciela;
- sposób naprowadzania przez lotnictwo pododdziałów rozpoznawczych dywizji na obiekty rozpoznania;
- podział sfer i celów między artylerią przeciwlotniczą i lotnictwo myśliwskie.

W miarę podchodzenia dywizji do rzeki i otrzymywania szczegółowych danych o położeniu precyzuje się zasadnicze zagadnienia współdziałania wewnątrz dywizji i ze wspierającym lotnictwem.

Współdziałanie z sąsiadami, desantem powietrznym i flotyllą rzeczną uzgadnia dowódca dywizji zmechanizowanej niekiedy poprzez sztab na podstawie wytycznych wyższego przełożonego

Uzgadniając współdziałanie z sąsiednimi związkami należy ustalić:

- sposób działania wojsk w celu połączenia sąsiednich przyczółków;
- sposób wykorzystania przez sąsiedni związek taktyczny przy-

43

czołka i przepraw opanowanych przez dywizję zmechanizowaną (i odwrotnie);

- sposób udzielania wzajemnej pomocy ogniem i uderzeniem w sforsowaniu przeszkody wodnej;
- udział sąsiednich związków taktycznych w zabezpieczeniu skrzydeł dywizji i odwrotnie;
- sygnały współdziałania i wskazywania celów.

Uzgadniając współdziałanie z desantem powietrznym na podstawie wytycznych wyższego przełożonego należy ustalić:

- rubieże i obiekty (przepawy, brody, tamy), które desant powietrzny powinien opanować i utrzymać do podejścia dywizji zmechanizowanej;
- kiedy do tych obiektów winny podejść czołowe oddziały dywizji zmechanizowanej;
- sposób działania dywizji zmechanizowanej i desantu w wypadku nieopanowania przez desant przepraw i odrzucenia go do rzeki przed podejściem dywizji zmechanizowanej;
- sposób działań po sforsowaniu przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną do czasu podejścia sił głównych nacierających wojsk;
- sygnały współdziałania, tożsamości oraz sposób utrzymywania łączności.

Dywizja zmechanizowana nawiązuje bezpośrednio współdziałanie z desantem powietrznym z chwilą jego lądowania poprzez oficerów sztabu z radiostacjami, wysyłanych w rejon lądowania desantu na samolotach łącznikowych dywizji. Do tego momentu dywizja zmechanizowana uzgadnia współdziałanie i utrzymuje łączność z desantem tylko poprzez sztab wyższy.

Uzgadniając współdziałanie z flotyllą rzeczną należy ustalić:

- sposób zabezpieczenia przepraw przez flotyllę rzeczną;
- udział flotylli rzecznej w przeprawie wojsk dywizji na przyczółek (jakie środki pływające flotylli, w jakich punktach);
- sposób wsparcia działań flotylli rzecznej ogniem artylerii dywizji (obezwładnienie środków ogniowych nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu, wsparcie walki z flotyllą rzeczną nieprzyjaciela itd);
- zadania ogniowe rzecznych baterii pływających i monitorów dla wsparcia walki dywizji na przyczółku;
- sposób osłony flotylli rzecznej działającej w rejonie forsowania przez artylerię przeciwlotniczą dywizji;
- sposób osłony przez flotyllę rzeczną skrzydła dywizji w wypadku działania dywizji wzdłuż przeszkody wodnej;

- sposób wykonania przez flotyllę rzeczną uderzenia na otwarte skrzydło nieprzyjaciela w wypadku istnienia ku temu warunków (głębokie zakola rzeki, rozwidlenie rzek, kanały itp);
- udział okrętów flotylli rzecznej w prowadzeniu rozpoznania przeszkody wodnej na korzyść dywizji.

Z chwilą rozpoczęcia forsowania przez oddział wydzielony lub awangardy (jeżeli nie wysłano oddziału wydzielonego) dowódca dywizji wyjeżdża w rejon ich walki celem sprecyzowania decyzji i zadań dla oddziałów oraz organizacji współdziałania. Jednocześnie z precyzowaniem decyzji i zadań dla oddziałów przeprowadza się w terenie organizację współdziałania. Dowódca dywizji osobiście organizuje (precyzuje) współdziałanie na kierunku głównego uderzenia. Na pomocniczych kierunkach współdziałanie organizują oficerowie sztabu zgodnie z wytycznymi dowódcy dywizji.

Sztab dywizji — wspólnie z dowódcami rodzajów wojsk i szefami służb — w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej opracowuje na mapie plan współdziałania. W czasie organizacji współdziałania w terenie, oficerowie sztabu notują wszystkie wytyczne dowódcy dywizji, które jak najszybciej doprowadza się do wykonawców.

Gdy z braku czasu dowódca dywizji nie jest w stanie dokładnie sprecyzować wszystkich zagadnień współdziałania do momentu rozpoczęcia forsowania, przede wszystkim winien on zorganizować współdziałanie podstawowych sił i środków, conajmniej na głębokość zadania bliższego. Pozostałe zagadnienia należy precyzować w czasie walki.

6. Organizacja dowodzenia.

Rozmieszczenie punktów dowodzenia dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu ma poważny wpływ na dowodzenie wojskami podczas ich podchodzenia do rzeki oraz podczas forsowania i dlatego powinno ono być dostosowane do charakteru i przewidywanego przebiegu walki. W toku natarcia dowódca dywizji dowodzi ze stanowiska dowodzenia, którego część składową stanowi punkt obserwacyjny. Miejsce stanowiska dowodzenia w toku prowadzenia natarcia przed podejściem do przeszkody wodnej powinno zapewnić dogodne warunki dowodzenia wojskami dywizji oraz bezpieczeństwo składu osobowego stanowiska dowodzenia.

W warunkach rozśrodkowania wojsk, zwiększonych głębokości ugrupowania bojowego dywizji, a co za tym idzie — większych odległości między poszczególnymi rzutami i elementami ugrupo-

45

wania bojowego dywizji, stanowisko dowodzenia najcelowiej jest organizować między pierwszym i drugim rzutem na kierunku głównego uderzenia dywizji, a przy podejściu do rzeki — na kierunku forsowania głównych sił dywizji.

Właściwością organizacji dowodzenia w dywizji podczas forsowania jest to, że cały system punktów dowodzenia powinien być znacznie zbliżony do przeszkody wodnej, tak by można było z własnego brzegu dowodzić oddziałami pierwszego rzutu dywizji walczącymi na przeciwległym brzegu do czasu przeniesienia stanowiska dowodzenia na przeciwległy brzeg. Dlatego punkty dowodzenia pułków i dywizji rozmieszcza się następująco:

- stanowiska dowodzenia pułków zmechanizowanych pierwszego rzutu — w rejonie wyjściowym;
- stanowisko dowodzenia dywizji — za rejonem wyjściowym (na głównym kierunku);
- punkty obserwacyjne dowódców pułków i dowódcy dywizji jak najbliżej przeszkody wodnej, by zapewniały one obserwację odcinka forsowania przez główne siły pułków i dywizji oraz umożliwiały kierowanie przebiegiem forsowania.

Gdy dowódca dywizji w toku forsowania znajduje się na stanowisku dowodzenia, punkt obserwacyjny powinien być obsadzony przez wyznaczonych oficerów sztabu dywizji i sztabu artylerii dywizji, którzy obserwują przebieg forsowania, zbierają dane i przekazują je na stanowisko dowodzenia. Przy podejściu wojsk do przeszkody wodnej dowódca dywizji znajduje się na punkcie obserwacyjnym, stamtąd obserwuje i kieruje forsowaniem. Na punkt obserwacyjny wraz z dowódcą wyjeżdża niezbędna grupa oficerów sztabu, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb. Wraz z dowódcą na punkt obserwacyjny wyjeżdża również szef sztabu, który na miejscu organizuje wykonanie rozkazów i zarządzeń dowódcy.

Zmianę stanowiska dowodzenia dywizji podczas natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu dokonuje się zgodnie z ogólnymi zasadami, z tym, że sztab dywizji powinien dodatkowo:

- zaplanować i ustalić ilość środków przeprawowych dla przeprawy sztabu, kolejność i sposób przeprawy (względnie na jakiej przeprawie mostowej, w jakiej kolejności i kiedy);
- zorganizować dodatkową służbę regulacji ruchu na obu brzegach przeszkody wodnej na okres zmiany stanowiska dowodzenia dywizji.

Zmiana stanowiska dowodzenia dywizji na przeciwległy brzeg następuje w toku (przy końcu) lub po przeprawieniu się pierwszego rzutu dywizji.

7. Organizacja służby regulacji ruchu na odcinku forsowania.

46

Duże nasycenie techniką bojową i środkami transportowymi dywizji zmechanizowanej, wzrost zagrożenia ze strony lotnictwa nieprzyjaciela oraz możliwość zastosowania na polu walki broni atomowej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu — wymaga dobrze zorganizowanej i przemyślanej służby regulacji ruchu. Służba regulacji ruchu powinna być zorganizowana i przygotowana zawczasu — w okresie organizacji natarcia. Służba regulacji ruchu powinna zapewnić płynny ruch wojsk po drogach i ich manewr, a zwłaszcza płynne podejście wojsk do przeszkody wodnej, przerzucenie w razie konieczności części wojsk z jednej przeprawy na inną oraz niedopuszczenie do grupowania się wojsk na brzegu, na poszczególnych przeprawach oraz do powstawania korków na drogach prowadzących do przepraw lub wyprowadzających z nich. Regulację ruchu organizuje się na drogach na całą głębokość zadania dywizji zmechanizowanej i rozwija się ją w miarę przesuwania się wojsk do przodu. Organizuje ją sztab dywizji zmechanizowanej oraz sztabu pułków, biorąc pod uwagę ilość dróg i konieczność zapewnienia na nich zorganizowanego ruchu wojsk.

Ilość utrzymywanych dróg w pasie natarcia dywizji warunkuje potrzeby służby regulacji ruchu. Należy wychodzić z konkretnej ilości dróg, jakie będzie utrzymywała dywizja. Biorąc pod uwagę przeciętny teren, możliwości wojsk inżynieryjnych i minimalne potrzeby zapewnienia ruchu wojsk do przodu, dywizji zmechanizowanej potrzeba przynajmniej 2 — 3 drogi. Ruch wojsk oraz dowódz i ewakuacja na tych drogach są najbardziej intensywne, co wymaga, by siłami pułków i dywizji była na nich organizowana służba regulacji ruchu. Drogi w pasie natarcia dywizji numeruje się z prawa na lewo wyznaczając na każdą z nich komendanta drogi z niezbędną częścią pododdziału regulacji ruchu dla zapewnienia regulacji ruchu na całą głębokość danej drogi. Dla sprawnego kierowania regulacją ruchu na określonej drodze dzieli się ją na odcinki, wyznaczając odpowiednich komendantów odcinków dróg. Podział drogi na poszczególne odcinki uzależniony jest od ilości posterunków regulacji ruchu, charakteru działań wojsk własnych oraz rozgałęzienia sieci dróg. Długość poszczególnych odcinków dróg może wahać się w granicach 10 — 15 km i powinna być dostosowana do działań dywizji zmechanizowanej.

47

Regulację ruchu siłami dywizji organizuje się w najważniejszych miejscach przy podejściu do rzeki, na przeprawach oraz na przyczółku. Ponadto służba regulacji ruchu powinna być zorganizowana na czas wprowadzenia do walki drugiego rzutu dywizji, podczas odparcia kontrataków (przeciwuderzeń) odwodów nieprzyjaciela. Niezależnie od tego, dywizja wystawia posterunki regulacji ruchu na drodze, po której przesuwają się środki dywizyjne.

Działania zespołów regulacji ruchu wyznaczonych na poszczególne drogi należy powiązać ściśle z działaniem i ruchem oddziału zabezpieczenia ruchu dywizji. Zespół regulacji ruchu rozwija swoją sieć na danej drodze posuwając się razem z oddziałem zabezpieczenia ruchu dywizji. Powiązanie działania zespołów regulacji ruchu z działaniem oddziału zabezpieczenia ruchu jest celowe ze względu na jednakowy charakter zadań wykonywanych przez nie. Analogicznie działają zespoły regulacji ruchu pułków, które przesuwają się razem z oddziałami zabezpieczenia ruchu pułków i rozwijają sieć regulacji ruchu.

Na drogach, zwłaszcza jednokierunkowych, w ważnych miejscach należy przewidzieć obejścia; średni odcinek obejścia może wynosić 2 — 3 km (długość kolumny batalionu).

Dla sprawnego i szybkiego funkcjonowania służby regulacji ruchu oraz orientowania, wprowadza się znaki rozpoznawcze na wszystkich środkach transportowych i wozach bojowych. Znaki rozpoznawcze oznaczają sztab dywizji, pułki, bataliony (dywizyjony) oraz elementy dywizyjne. Każdy regulujący powinien posiadać znak rozpoznawczy uwidaczniający, do którego związku taktycznego względnie oddziału należy.

System regulacji ruchu na każdej drodze powinien obejmować:

- posterunki regulacji ruchu;
- regulujących ruch (pojedynczych żołnierzy) wyposażonych w chorągiewki i sygnały świetlne;
- patrole regulacji ruchu;
- odwód sił i środków regulacji ruchu przy komendancie drogi i komendantach odcinków;
- łączników na motocyklach;
- ustawione drogowskazy;

Dla zabezpieczenia sprawnego działania systemu regulacji ruchu podczas forsowania na podstawie decyzji dowódcy dywizji zmechanizowanej należy:

- 48
- a) zawczasu przewidzieć i ustalić marszruty poszczególnych oddziałów i elementów ugrupowania bojowego dywizji, uwzględniając zabezpieczenie ich rozczłonkowania;
  - b) ustalić miejsce posterunków regulacji ruchu.
  - c) wyznaczyć siły i środki celem zorganizowania posterunków regulacji ruchu i punktów kontrolnych. Siłami i środkami dywizji organizuje się posterunki regulacji ruchu na marszrutach wyprowadzających na przeprawy ciężkie. Posterunki regulacji ruchu na marszrutach wyprowadzających na punkty przeprawy desantowej organizuje się siłami i środkami pułków zgodnie z planem i wytycznymi dywizji. Posterunki te całkowicie podporządkowane są komendantom odcinka. Z chwilą zakończenia przeprawy danego pułku, posterunki przejmuje kolejny oddział przeprowadzający na danych punktach przeprawy desantowej.
  - d) obsadę zasadniczych posterunków regulacji ruchu wysłać natychmiast za oddziałem wydzielonym i pododdziałami rozpoznawczymi.
  - e) przewidzieć zawczasu organizację łączności z komendantem odcinków i posterunkami regulacji ruchu oraz komendantami punktów przeprawowych, wysyłając siły i środki łączności razem z posterunkami regulacji ruchu. Gdy etatowy skład pododdziałów regulacji ruchu w dywizji i pułkach nie zabezpiecza niezbędnej ilości posterunków regulacji ruchu, sztab dywizji wydziela dodatkowe siły i środki z pododdziałów piechoty,
  - f) natychmiast po powzięciu decyzji przez dowódcę dywizji zmobilizowanej podać komendantom odcinków regulacji ruchu kolejność przemarszu poszczególnych oddziałów przez posterunki regulacji ruchu na danych odcinkach i dopilnować przekazania tych danych do komendantów posterunków regulacji ruchu (punktów kontrolnych).

Zasadniczym dokumentem regulacji ruchu jest opracowana przez wydział operacyjny sztabu dywizji mapa regulacji ruchu z legendą. Na mapie tej wrysowuje się:

- drogi, na których organizowana jest regulacja ruchu, podział ich na odcinki;
- system regulacji ruchu na każdej drodze;
- podział sił i środków regulacji ruchu na poszczególne drogi oraz komendantów dróg i odcinków;
- sposób organizacji łączności i dowodzenia;
- kolejność przesuwania wojsk po drogach i przewidywane terminy;
- sygnały.

49

Regulacją ruchu na szczeblu dywizji kieruje wydział operacyjny. W tym celu szef wydziału operacyjnego wyznacza jednego oficera z wydziału operacyjnego, który jest odpowiedzialny za regulację ruchu. Oficer ten odpowiada za sprawne przesuwanie się dywizji zmechanizowanej po wyznaczonych marszrutach oraz za płynne podejście wojsk do przeszkody wodnej.

8. Organizacja łączności.

W natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu przy organizowaniu łączności napotyka się poważne trudności, wynikające z tego, że w niektórych momentach walki sztaby i wojska mogą być rozdzielone przeszkodą wodną. Trudne warunki kierowania przeprawą oraz walką oddziałów dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu stawiają przed łącznością następujące zasadnicze zadania:

a) W zakresie łączności dowodzenia:

- zabezpieczenie terminowego otrzymywania rozkazów i zarządzeń od dowódcy i sztabu przełożonego, przekazywania im meldunków oraz zabezpieczenie przekazywania rozkazów i zarządzeń dowódcom i sztabom podległych oddziałów i otrzymywania od nich meldunków;
- zabezpieczenie otrzymywania na czas wiadomości z rozpoznania;
- zabezpieczenie łączności dowódcy i sztabu dywizji z tyłami dywizji;
- zabezpieczenie łączności szefowi saperów dywizji dla technicznego kierowania przeprawą;
- zabezpieczenie łączności z pododdziałami regulacji ruchu i dla potrzeb regulacji ruchu;
- zabezpieczenie łączności z podległymi oddziałami i pododdziałami podczas forsowania przeszkody wodnej i po ich przeprowadzeniu się na przeciwległy brzeg oraz podczas utrzymywania przyczółka.

b) W zakresie łączności współdziałania:

- zabezpieczenie wymiany wiadomości między dywizję zmechanizowaną a sąsiednimi związkami taktycznymi;
- zabezpieczenie wymiany wiadomości między poszczególnymi elementami ugrupowania bojowego dywizji zmechanizowanej;
- zabezpieczenie wymiany wiadomości między dywizją zmechanizowaną a lotnictwem, zabezpieczającym forsowanie;
- zabezpieczenie wymiany informacji z desantem powietrznym i flotyllą rzeczną.

c) W zakresie łączności tyłów:

- zabezpieczenie łączności kwatermistrza dywizji zmechanizowanej z kwatermistrem wyższego szczebla oraz wysuniętym oddziałem polowej bazy zaopatrzenia (WOPB);
- zabezpieczenie łączności kwatermistrza dywizji zmechanizowanej z kwatermistrami pułków urządzeniami tyłowymi dywizji.

d) W zakresie łączności powiadamiania:

- zabezpieczenie przekazywania i odbioru sygnałów o zagrożeniu i ataku atomowym;
- zabezpieczenie odbioru sygnałów powiadamiania od głównego posterunku radiotechnicznego obrony przeciwlotniczej armii o zagrożeniu powietrznym i naziemnym.

Oprócz wyżej wymienionych zasadniczych zadań łączności naj-

bardziej charakterystycznymi zadaniami łączności są.

- zabezpieczenie kierowania poszczególnymi kolumnami dywizji zmechanizowanej w czasie marszu, pościgu oraz boju spotkaniowego;
- zabezpieczenie ciągłego dowodzenia podczas przenoszenia punktów dowodzenia — ze szczególnym uwzględnieniem okresu forsowania;
- zabezpieczenie kierowania przeprawą na cały przeciąg jej trwania na wszystkich odcinkach przeprawy;
- zabezpieczenie ciągłego dowodzenia oddziałami odpierającymi kontrataki nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu przeszkody wodnej;
- zabezpieczenie łączności współdziałania dywizji zmechanizowanej z lotnictwem w czasie forsowania i podczas utrzymywania przyczółka na przeciwległym brzegu przeszkody wodnej.

Zasadniczym rodzajem łączności w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu przez dywizję zmechanizowaną jest łączność radiowa. Łączność radiowa, prawidłowo zorganizowana i należycie wykorzystana, przy stosowaniu zasad tajnego dowodzenia w każdych warunkach i w każdej sytuacji bojowej zapewnia ciągłość dowodzenia i współdziałania wojsk. Sprawne działanie łączności radiowej zależy od właściwej organizacji oraz racjonalnego wykorzystania środków radiowych (Schemat nr 9).

W czasie podchodzenia dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej w pościgu za rozbitymi grupami nieprzyjaciela za pomocą łączności radiowej przekazuje się tylko krótkie sygnały o osiągnięciu przez poszczególne kolumny nakazanych rubieży oraz sygnały powiadamiania.

51

Gdy przekazywanie ważnych wiadomości środkami ruchomy-
mi stwarza trudności lub staje się niemożliwe, dowódca lub szef
sztabu dywizji może pozwolić na wykorzystanie łączności radiowej
na nadawanie.

Konieczność maskowania łączności radiowej do chwili rozpo-
częcia forsowania przeszkody wodnej jest uwarunkowane przede
wszystkim możliwością wykrycia przez nieprzyjaciela sieci i kie-
runków radiowych dywizji (a tym samym naszej struktury orga-
nizacyjnej, ugrupowania bojowego, jak również zamierzeniem tak-
tycznym) oraz możliwością stosowania przez nieprzyjaciela zakłó-
ceń radiowych, co z chwilą rozpoczęcia forsowania w dużym stop-
niu może ograniczyć wykorzystanie środków radiowych. Łączność
radiową organizuje się z góry, przed rozpoczęciem walki, na całą
jej głębokość, zgodnie z wytycznymi dowódcy lub szefa sztabu.

Łączność radiową organizuje się w sieciach i na kierunkach
radiowych, które w całym systemie organizacyjnym powinny za-
pewnić łączność dowodzenia, współdziałania, tyłów i powiadamia-
nia, oraz technicznego kierowania przeprawą.

Dla zapewnienia trwałego oraz ciągłego dowodzenia i współ-
działania w dywizji zmechanizowanej — pomimo jej ruchliwości
i manewrowości — należy jednocześnie stosować i wykorzystywać
wszystkie rodzaje łączności, a w tym i łączność przewodową (w cza-
sie forsowania przeszkody wodnej).

Organizacja łączności przewodowej w dywizji zmechanizowa-
nej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej zależy od czasu,
w jakim dywizja przygotowuje się do forsowania. W warunkach
ograniczonego czasu organizuje się łączność przewodową tylko dla
technicznego kierowania przeprawą, tj. łączność komendanta od-
cinka przeprawy dywizji zmechanizowanej z komendantami od-
cinków przeprawy pułków pierwszego rzutu dywizji i komendan-
tami punktów przeprawy promowej i mostowej oraz ich pomocni-
kami na przeciwległym brzegu przeszkody wodnej na cały czas
trwania przeprawy. Niejednokrotnie organizowanie łączności prze-
wodowej jest niecelowe oraz istnieje możliwość powodowania przez
nieprzyjaciela zakłóceń w pracy łączności radiowej; dlatego w nie-
których okresach walki samoloty i ruchome środki łączności speł-
niają rolę zasadniczych środków łączności. W każdym wypadku
odgrywają one ważną rolę ze względu na skuteczność ich działa-
nia oraz w połączeniu z technicznymi środkami łączności zapew-
niają ciągłość łączności w każdym etapie i na całą głębokość walki.
Ruchome środki łączności wykorzystuje szef łączności dywizji zme-
chanizowanej centralnie ze składnicy meldunkowej przy stano-
wisku dowodzenia dywizji zmechanizowanej, skąd — w zależności

52

od potrzeb — są wysyłane do podległych dowódców i sztabów. Dla zapewnienia ciągłości łączności środkami ruchomymi w czasie przesunięcia stanowiska dowodzenia, szef łączności dywizji zmechanizowanej zawczasu wysyła ruchome środki łączności do przewidzianego rejonu stanowiska dowodzenia, gdzie rozwija się wysuniętą składnicę meldunkową, która bezpośrednio do przybycia sztabu przeprowadza wymianę korespondencji. Na dawnym stanowisku dowodzenia pozostawia się niezbędną ilość środków ruchomych, które zapewniają przyjmowanie dokumentów bojowych, napływających, w czasie zmiany stanowiska dowodzenia.

Oprócz ruchomych środków łączności w dywizji zmechanizowanej stosuje się sygnalizacyjne środki łączności, które wykorzystuje się w celu:

- oznaczania rozpoczęcia działań;
- oznaczania osiągniętych rubieży i punktów terenowych;
- wywołania, przeniesienia lub przerwania ognia artylerii;
- wskazywania celów artylerii i czołgom;
- przekazywania sygnałów powiadamiania itp.

Przy należywym kompleksowym wykorzystaniu wszystkich rodzajów łączności, dowodzenie wojskami dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej może być całkowicie zabezpieczone na cały okres walki.

Jeden z możliwych sposobów organizacji łączności radiowej, przewodowej i środkami ruchomymi dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu przedstawiony jest na schemacie — nr 9 i 10.

III. ZASADY UŻYCIA RODZAJÓW WOJSK I SŁUŻB W NATARCIU DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ Z MARSZU.

1. Inżynieryjne zabezpieczenie natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

- a) Właściwości inżynieryjnego zabezpieczenia forsowania przeszkód wodnych z marszu.

Znaczenie rzeki jako przeszkody wodnej zależy w dużym stopniu od jej właściwości fizyczno-geograficznych (szerokości, szybkości prądu), charakteru doliny rzeki, brzegów oraz od istnienia urządzeń hydrotechnicznych.

393

Mimo zwiększonych możliwości technicznego zaopatrzenia wojsk w nowoczesne środki przeprawowe, forsowanie przeszkody wodnej z marszu jest skomplikowane, wymaga wielkiego wysiłku wszystkich rodzajów wojsk, a przede wszystkim wojsk inżynierskich.

Inżynierskie zabezpieczenie forsowania przeszkody wodnej z marszu różni się od inżynierskiego zabezpieczenia forsowania z planowym przygotowaniem.

Różnice te są następujące:

- organizacja forsowania trwa nie tylko w okresie przygotowawczym walki, lecz również w czasie podchodzenia wojsk do przeszkody wodnej;
- przedsięwzięcia inżynierskie zabezpieczające forsowanie realizuje się najczęściej w toku walki przy podejściu do przeszkody wodnej;
- dane o przeszkodzie wodnej i o inżynierskiej rozbudowie obrony nieprzyjaciela wzdłuż rzeki konkretyzuje się dopiero w czasie podejścia do przeszkody wodnej;
- czas przeznaczony na bezpośrednie przygotowanie forsowania pod względem inżynierskim jest bardzo ograniczony;
- decydującą rolę odgrywają oddziały wydzielone, których zadaniem jest opanowanie przepraw, brodów i przyczółków w celu zabezpieczenia przeprawy sił głównych dywizji.

Uzyskanie powodzenia podczas forsowania przeszkody wodnej z marszu wymaga.

- wysuwania do przodu z chwilą podejścia wojsk do przeszkody wodnej, etatowych środków przeprawowych (wykorzystując przy tym miejscowe środki przeprawowe);
- zdecydowanego manewru siłami i środkami inżynierskimi;
- stawiania na czas zadań wojskom inżynierskim;
- zapewnienia dużego tempa forsowania oraz umiejętnej organizacji forsowania;
- wykorzystania wojsk inżynierskich według ich przeznaczenia;
- koncentracji większości sił i środków inżynierskich na kierunku powodzenia oddziału wydzielonego.

b) Zadania inżynierskiego zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej z marszu.

Inżynierskie zabezpieczenie forsowania przeszkody wodnej z marszu w dużym stopniu decyduje o powodzeniu działań pododdziałów dywizji zmechanizowanej. Do jego zasadniczych zadań należy:

- inżynierskie rozpoznanie przeszkody wodnej;

- 54
- ustalenie najbardziej dogodnych miejsc do budowy punktów przeprawowych;
  - zabezpieczenie podejścia pododdziałów dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej;
  - przygotowanie środków przeprawowych oraz pododdziałów inżynieryjnych do zabezpieczenia forsowania z marszu;
  - wybór i przygotowanie rejonów wyjściowych do forsowania oraz dróg dojazdu do punktów przeprawowych;
  - urządzenie i obsługa punktów przeprawowych;
  - wykonanie przejść w polach minowych i terenie skażonym BSP;
  - inżynieryjne umocnienie opanowanych przyczółków oraz udział wojsk inżynieryjnych w odparciu kontrataków nieprzyjaciela;
  - zabezpieczenie działań wojsk na opanowanym przyczółku i rozwinięcia powodzenia w głąb obrony nieprzyjaciela;
  - udział wojsk inżynieryjnych w grupach awaryjno-ratunkowych;
  - organizacja służby porządkowo-ochronnej na przeprawach i wykonanych przejściach w zaporach inżynieryjnych nieprzyjaciela.

Wymienione zadania mają przede wszystkim na celu zapewnienie dużego tempa forsowania i przeprawy wojsk, przy czym główny wysiłek wojsk inżynieryjnych powinien być skierowany na bezpośrednie zabezpieczenie przeprawy wojsk przez rzekę.

Rozpoznanie inżynieryjne.

Inżynieryjne rozpoznanie przy podejściu do przeszkody wodnej i w czasie forsowania ma szczególne znaczenie. W skład oddziału rozpoznawczego dywizji wchodzi saperzy w sile do plutonu. Saperów wchodzących w skład dywizyjnego oddziału rozpoznawczego dzieli się na patrole, a każdy z nich otrzymuje określone zadanie np.: patrol rozpoznania przeszkody wodnej, patrol rozpoznania dróg itp. (Inżynieryjny patrol rozpoznawczy do drużyny saperów).

Szef saperów dywizji zmechanizowanej w ramach ogólnego planu rozpoznania dywizji, sporządza plan rozpoznania inżynieryjnego.

Plan rozpoznania inżynieryjnego sporządza się na podstawie:

- wytycznych dowódcy dywizji;
- zarządzenia inżynieryjnego wyższego przełożonego;
- zatwierdzonych przez dowódcę propozycji szefa saperów dywizji.

Inżynieryjne rozpoznanie powinno ustalić:

- charakter doliny i terenu przyległego do przeszkody wodnej;
- charakter przeszkody wodnej, głębokość, szerokość, szybkość prądu, brody itp.;

- istnienie urządzeń hydrotechnicznych;
- najdogodniejsze miejsca do budowy desantowych, promowych i mostowych punktów przeprawowych;
- zarys przedniego skraju obrony nieprzyjaciela oraz stopień inżynieryjnej rozbudowy;
- zapory inżynieryjne w rzece i na brzegu nieprzyjaciela;
- najdogodniejsze rejony wyjściowe i wyczekiwania;
- jakość i ilość miejscowych środków przeprawowych;
- stan sieci drogowo-mostowej — z uwzględnieniem ilości wykonywanych prac;
- warunki maskowania.

Znaczną część danych o nieprzyjacielu, przeszkodzie wodnej i przyległym terenie uzyskuje się jeszcze w okresie przygotowawczym lub w toku walki drogą analizy terenu z map, korzystania z opisów wojskowo-geograficznych, danych instytucji hydrograficznych, danych rozpoznania lotniczego i rozpoznania agenturalnego, zeznań jeńców, badań ludności cywilnej itp.

Oddział rozpoznawczy dywizji wyposaża się w samobieżne środki przeprawowe. Saperów — zwiadowców biorących udział w rozpoznaniu rzeki wyposaża się w techniczne środki niezbędne do mierzenia szerokości przeszkody wodnej, szybkości prądu itp.

Uzyskane wiadomości natychmiast przekazuje się do sztabu dywizji.

Przygotowanie dróg i regulacja ruchu.

Ilość przygotowanych dróg od rejonów wyjściowych do punktów przeprawowych zależy od ilości organizowanych punktów przeprawowych oraz od stanu i ilości dróg w terenie. W rejonie wyjściowym — przy forsowaniu przeszkody wodnej z marszu — dla sprawnego podejścia wojsk do punktów przeprawowych przygotowuje się następującą ilość dróg: od rejonu wyczekiwania do rubieży rozczłonkowania kolumn pułkowych — na każdy pułk pierwszego rzutu minimum po jednej drodze; od rubieży rozczłonkowania kolumn pułkowych do rubieży punktów kontrolnych — po jednej drodze na każdy batalion pierwszego rzutu pułku zmehanizowanego; od rubieży punktów kontrolnych do każdego punktu przeprawowego — jedną drogę. Drogi rokadowe przygotowuje się w rejonie wyczekiwania, wyjściowym i na rubieży punktów kontrolnych. Do pomocy saperom przy przygotowaniu dróg przydziela się piechotę zmotoryzowaną. Posterunki regulacji ruchu na drogach podejścia do przeszkody wodnej organizuje sztab dywizji.

Służbę regulacji ruchu na punktach przeprawowych i mostach organizuje szef saperów siłami wojsk inżynieryjnych.

Rozbudowa punktów przeprawowych i wykorzystanie sprzętu przeprawowego.

- a) naturalne (wplaw, w bród, po lodzie);
- b) sztuczne (desantowe, promowe, mostowe).

Przeprawy naturalne nie wymagają podczas ich organizacji dużego nakładu sił. Brody wykorzystywane przez czołgi należy rozpoznać, rozminować, zbadać ich głębokość, rodzaj gruntu, następnie wytyczyć granice brodu, wykonać niezbędne prace na jego brzegach i zorganizować służbę porządkowo-ochronną. Przy przeprawie czołgów po lodzie należy rozpoznać grubość pokrywy lodowej, określić jej nośność i wzmocnić. Do wzmocnienia lodu używa się faszyny, desek i belek.

Organizacja przepraw sztucznych wymaga dużego wysiłku wojsk inżynieryjnych niezbędnej ilości środków przeprawowych i szczegółowego planowania.

Dla zapewnienia przeprawy sił głównych dywizji zmechanizowanej przy forsowaniu szerokiej lub średniej przeszkody wodnej z marszu, przygotowuje się następującą ilość punktów przeprawowych:

- na każdy batalion pierwszego rzutu pułku zmechanizowanego — punkt przeprawy desantowej, na BAW i PTG;
- w dywizji dwa punkty przeprawy promowej ciężkiej pod obciążeniem 50 ton z parku TPP lub promów K-71.

Na wąskich przeszkodach wodnych zamiast ciężkich przepraw promowych buduje się dwa mosty pontonowe:

- jeden — pod obciążenie 16 ton;
- drugi pod obciążenie 50 ton.

Na średnich i szerokich przeszkodach wodnych dla potrzeb dywizji zmechanizowanej most pontonowy pod obciążenie 50 ton z zasady buduje armia.

Most niskowodny dywizja zmechanizowana swymi siłami buduje tylko w wyjątkowych wypadkach i tylko na wąskich przeszkodach wodnych.

Forsowanie przeszkody wodnej rozpoczyna się przeprawą desantową. Przeprawa desantowa jest przeznaczona do przeprawy piechoty, ciężkich karabinów maszynowych, moździerzy i artylerii małych kalibrów. Do przeprawy desantowej używa się PTG i BAW. Przeprawę desantową organizują pułki zmechanizowane własnymi siłami. Batalionowy odcinek przeprawy desantowej rozmieszcza się na najdogodniejszym odcinku forsowania batalionu i szerokość jego

57

powinna być nie mniej niż 1000 m. Ilość desantowych środków przeprawowych na batalionowym odcinku przeprawy desantowej powinna zapewnić jednorazowe przeprowadzenie jednej fali w składzie od jednej do dwóch wzmocnionych kompanii piechoty zmotoryzowanej.

Przeprawa promowa jest przeznaczona dla przeprowadzania ciężkich ładunków i sprzętu bojowego (przede wszystkim do przeprawy czołgów). Przy przeprawie promowej wykorzystuje się PTG-K-71, promy budowane z etatowego lub przydzielonego parku TPP oraz z parku LPP. Ciężkie promy holowane są przez kutry motorowe. Ciężka przeprawa promowa z parku TPP lub LPP może być uruchomiona za około 30 — 40 minut od rozpoczęcia przeprawy desantowej (czas niezbędny do budowy promów i przystani). Jeżeli dywizja zmechanizowana do przeprawy czołgów i artylerii pancernej otrzyma promy PTG-K-71, przeprawę czołgów rozpoczyna się już w początkowym okresie forsowania wraz z piechotą i artylerią. Przeprawę promową organizuje się siłami dywizji zmechanizowanej. Punkt przeprawy promowej obejmuje 2 do 3 par przystani rozmieszczonych w odległości 150 — 200 m jedna od drugiej. Na każdej osi przystani może kursować (w zależności od szerokości rzeki) 2 — 3 promy. Samochody pływające i transportery gaśnicowe przewożące działa artyleryjskie, ciągniki oraz czołgi umożliwiają już w pierwszej fali przeprowadzenie czołgów i artylerii — przede wszystkim przeciwpancernej — zabezpieczającej obronę przeciwpancerną na przeciwnym brzegu już w początkowym okresie forsowania.

Czas przeprawy każdej fali zależy od charakteru przeszkody wodnej, szerokości, szybkości prądu, charakteru brzegów, stopnia oddziaływania nieprzyjaciela na przeprawy. Na rzece o szerokości około 300 m, przy średnim prądzie czas obrotu motorowych środków przeprawowych wynosi wraz z załadowaniem i wyładowaniem — około 12 — 15 min.

Przeprawa mostowa przeznaczona jest dla przeprowadzenia częściowo czołgów, artylerii, drugich rzutów, elementów tyłowych itp. Dla przeprawy mostowej buduje się mosty na podporach pływających (pontonowe) lub mosty niskowodne z przygotowanych wcześniej elementów. Do budowy mostu pontonowego przystępuje się z chwilą opanowania przyczółka przez oddział wydzielony na głębokość 1 km i szerokość 2 km, biorąc pod uwagę tempo natarcia za około 30 — 40 min. po rozpoczęciu forsowania przez oddział wydzielony. Budowa mostu z parku TPP na przeszkodzie wodnej średniej szerokości — trwa 1,5 — 2 godz.

58

Możliwości parków pontonowych LPP i TPP.

Park LPP. Lekki park przeprawowy jest etatowym środkiem przeprawowym i służy do urządzenia przepraw promowych i mostowych.

Z parku LPP można zmontować:

— promy: 18 t — 9 szt.
          25 t — 6 szt.
          40 t — 4 szt.

— mosty: 12 t — 180 m.b.
          20 t — 100 m.b.
          40 t — 70 m.b.

Park TPP. Ciężki park przeprawowy służy do urządzenia przepraw promowych i mostowych dla wszystkich obciążeń wojskowych.

Z parku TPP można zmontować:

— promy: 16 t — 24 szt.
          35 t — 16 szt.
          50 t — 12 szt. (o dużej powierzchni pokładu — 10 szt).
          70 t — 8 szt.

— mosty: 16 t — 506 m.b.
          50 t — 265 m.b.
          70 t — 205 m.b.

Inżynieryjne zabezpieczenia forsowania z marszu uregulowanych przeszkód wodnych.

Uregulowane rzeki i kanały mające wysokie brzegi w pewnym stopniu utrudniają uruchomienie punktów przeprawy desantowej i promowej z chwilą podejścia wojsk do przeszkody wodnej. Dlatego też czas niezbędny do uruchomienia poszczególnych punktów przeprawowych oraz sam przebieg forsowania znacznie się przedłuża. Aby stworzyć warunki do załadowywania i wyładowywania sprzętu przeprawowego, brzegi po obu stronach przeszkody wodnej przystosowuje się do potrzeb forsowania. Murowane brzegi w miejscach załadowywania i wyładowywania sprzętu przeprawowego wysadza się przy pomocy materiału wybuchowego lub burzy się ogniem artylerii, oraz wykonuje się podjazdy i zjazdy.

Po opanowaniu przyczółka należy niezwłocznie przystąpić do budowy mostu stałego na podporach ramowych (uprzednio przygotowanych) lub do budowy mostu Bayle'a.

Na przeszkodach wodnych o wysokich brzegach mostów pontonowych z zasady nie buduje się.

Inżynieryjne zabezpieczenie obrony przeciwoatomowej i przeciwpożarowej.

59

Z braku czasu na wykonanie schronów i ukryć dla siły żywej i techniki bojowej, zabezpieczających przed ewentualnymi skutkami uderzeń atomowych nieprzyjaciela, rejony wyjściowe i oczekiwania wybiera się przede wszystkim w terenie pożądanym. W czasie zajmowania rejonów wyjściowych przez wojska należy zwrócić szczególną uwagę na samo okopywanie się i maskowanie. Ważnym zagadnieniem jest ochrona punktów przeprawowych przed działaniem środków zapalających i innych środków. Główny wysiłek oddziałów inżynieryjnych należy skierować przede wszystkim na ochronę punktów przeprawowych stanowiących łatwopalny materiał (mosty drewniane). W celu ochrony mostów pontonowych i stałych przygotowuje się na nich skrzynie z piaskiem oraz gaśnice tetrowe lub pianowe. Do gaszenia pożarów należy przeszkolić w pododdziałach inżynieryjnych obsługujących przeprawę jedną — dwie drużyny saperów. Drużyny te wyposaża się w specjalną odzież ochronną.

Nieprzyjaciel wszelkimi siłami i środkami stara się uszkodzić przeprawy i zahamować tempo przeprawy. W tym celu z góry rzeki na przeprawy może kierować miny kontaktowe podwodne, miny magnetyczne, wszelkiego rodzaju sprzęt pływający, jak kłocce, stare łodzie, barki itp.

Aby zapobiec zniszczeniu przepraw na odsłonięte skrzydła odcinka forsowania wysyła się czaty wodne (drużyna saperów) na odległość około 500 m od punktu przeprawowego. Zadaniem czaty wodnej jest nie dopuścić do uszkodzenia przepraw i powiadamiać komendantów punktów przeprawowych o grożącym niebezpieczeństwie. W celu zatrzymania min podwodnych i ich niszczenia w rzece mogą być ustawiane siatki podwodne.

Czaty wodne wyposaża się:

- w szybkie środki przeprawowe dla niszczenia z nich min pływających;
- w kutry dla przechwytywania i dostarczania do brzegu pływających przedmiotów;
- w łodzie gumowe dla wyławiania zatrzymanych na zaporach min magnetycznych;
- w środki łączności i sygnalizacji;

Na szerokich przeszkodach wodnych czaty wodne wyposaża się dodatkowo w przyrządy do nocnej obserwacji i reflektory. (Schemat nr 12).

Inżynieryjne zabezpieczenie walki dywizji zmechanizowanej na opanowanym przyczółku.

Celem inżynieryjnego zabezpieczenia walki dywizji na opanowanym przyczółku jest zapewnienie szybkiego tempa natarcia poszczególnych rzutów ugrupowania bojowego dywizji. Do głównych zadań inżynieryjnego zabezpieczenia działań wojsk na opanowanym przyczółku należy:

- rozpoznanie inżynieryjne;
- utrzymanie punktów przeprawy desantowej, promowej i mostowej;
- wykonywanie przejść w polach minowych i terenie skażonym;
- organizacja służby porządkowo-ochronnej na wykonanych przejściach;
- udział w odparciu kontrataków nieprzyjaciela;
- umocnienie zdobytych rubieży;
- budowa oraz utrzymanie dróg i mostów;
- udział w gaszeniu pożarów i likwidacji skutków uderzeń atomowych nieprzyjaciela.

c) Zasady użycia wojsk inżynieryjnych i środków przeprawowych.

Pomyślne wykonanie przez wojska inżynieryjne postawionych im zadań zależy nie tylko od ilości i jakości pododdziałów inżynieryjnych, lecz również od umiejętnego wykorzystania ich w walce. Główny wysiłek wojsk inżynieryjnych należy skoncentrować na kierunku powodzenia forsowania i wykorzystywać je według ich zasadniczego przeznaczenia. Duże znaczenie ma organizacja współdziałania wojsk inżynieryjnych ze sobą i z tymi rodzajami wojsk, których działania zabezpieczają. Za przygotowanie przeprawy pod względem technicznym i sprawne funkcjonowanie środków przeprawowych odpowiada szef saperów dywizji, który jest komendantem odcinka przeprawy.

Do kierowania przeprawą na poszczególnych punktach przepraw wyznacza się komendantów punktów przepraw i ich zastępców. Wskazówki komendanta i jego pomocników dotyczące sposobu wykorzystania punktu przeprawy i środków przeprawowych, zachowania się na linii wyjściowej i na obu brzegach — obowiązują przeprowadzające się oddziały. Komendantowi punktu przeprawowego podlegają pododdziały inżynieryjne obsługujące daną przeprawę. Komendanci punktów przeprawowych ściśle przestrzegają grafiku przeprawy oraz ustnych i pisemnych rozkazów dowódcy

61

odcinka przeprawy i komendanta odcinka przeprawy. Nikt poza powyższymi osobami nie ma prawa wkraczać w kompetencje komendantów punktów przeprawowych. Dowódca dywizji jest dowódcą odcinka forsowania, dowodzi wojskami i odpowiada za przebieg forsowania dywizji.

Ilość wojsk inżynieryjnych potrzebnych do zabezpieczenia forsowania przez dywizję zmechanizowaną przeszkody wodnej z marszu zależy od:

- składu i zadania dywizji zmechanizowanej;
- charakteru przeszkody wodnej;
- charakteru terenu przyległego do rzeki, pory roku itp.

Do zabezpieczenia natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu potrzeba:

- dla zabezpieczenia działań pułków zmechanizowanych na opanowanym przyczółku — 3 kompanie saperów;
- dla zorganizowania oddziału zaporowego dywizji zmechanizowanej — 1 kompania saperów;
- dla zorganizowania oddziału zabezpieczenia ruchu dywizji zmechanizowanej — 1 kompania saperów;
- celem zorganizowania odwodu inżynieryjnego dywizji zmechanizowanej — 1 — 2 kompanie saperów;
- do budowy i obsługi promów z parku TPP — 4 — 6 kompanii saperów.

Razem: 10 — 13 kompanii saperów.

Dywizja zmechanizowana dysponuje następującą ilością organicznych saperów, których może wykorzystać do zabezpieczenia forsowania i walki na opanowanym przyczółku:

- 2 kompanie saperów dywizyjnego batalionu saperów;
- 1 kompanię inżynieryjno-zmechanizowaną z dywizyjnego batalionu saperów;
- 1 kompanię techniczną z dywizyjnego batalionu saperów;
- 1 kompanię desantowo-przeprawową z dywizyjnego batalionu saperów.

Razem: 5 kompanii.

Dlatego też na okres forsowania i walki na przyczółku dywizja może otrzymać dodatkowo 4 — 7 kompanii saperów, czyli około 2 — 3 batalionów saperów.

W wypadku, gdy przeprawa czołgów organizowana jest na PTG-K-71, dla zabezpieczenia forsowania i walki na opanowanym przyczółku dywizja może dodatkowo otrzymać 2 — 3 kompanie saperów.

Ilość potrzebnych środków przeprawowych w każdym wypadku zależy od ilości organizowanych punktów przeprawowych, ugrupowania bojowego i planowanego czasu przeprawy.

Dywizja zmechanizowana posiada następujące organiczne środki przeprawowe:

- 12 PTG;
- 12 BAW;
- 4 MAW;
- 1/4 parku TPP.

Aby zapewnić przeprawę dywizji wraz z jej środkami wzmocnienia w ciągu 5 — 6 godzin bez drugich rzutów tyłów pułków zmechanizowanych i tyłów dywizji, które przeprawiają się na przeprawach mostowych organizowanych przez armię, przy średniej szerokości przeszkody wodnej — dywizji zmechanizowanej należy przydzielić następującą ilość środków przeprawowych:

- 1 kompanię desantowo-przeprawową z sbdp armii (12BAW, 12 PTG);
- 1 park TPP.

Jeżeli dywizja zmechanizowana na okres forsowania otrzyma pluton PTG-K-71 (8 szt), to parku TPP nie przydziela się.

Oddział wydzielony powinien odznaczać się zdolnością manewrowania i dlatego nie może być obciążony dużą ilością środków przeprawowych.

Oddział wydzielony w sile wzmocnionego pułku zmechanizowanego należy wzmocnić:

- jedną — dwoma kompaniami saperów;
- jedną kompanią desantowo-przeprawową.

Planowanie inżynieryjnego zabezpieczenia natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Inżynieryjne zabezpieczenie natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu obejmuje:

- zabezpieczenie działania oddziału wydzielonego;
- zabezpieczenie działań sił głównych dywizji zmechanizowanej w czasie podejścia do przeszkody wodnej i w czasie forsowania oraz walki na opanowanym przyczółku.

Podstawę do planowania inżynieryjnego zabezpieczenia stanowią:

- decyzja dowódcy dywizji, dotycząca inżynieryjnego zabezpieczenia natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej i walki na opanowanym przyczółku;

- ilość pododdziałów inżynieryjnych i środków przeprawowych, którymi dysponuje dywizja;
- charakter działań nieprzyjaciela;
- charakter przeszkody wodnej i pora roku;
- przewidywany czas przeprawy poszczególnych rzutów;
- sposób przeprawy;
- zarządzenie inżynieryjne otrzymane z armii.

Na okres natarcia dywizji zmechanizowanej szef saperów opracowuje następujące dokumenty inżynieryjnego zabezpieczenia;

1. Plan inżynieryjnego rozpoznania, który obejmuje:
  - cele rozpoznania;
  - sposób prowadzenia rozpoznania;
  - wykonawców;
  - termin wykonania;
  - sposób przekazania uzyskanych wiadomości.
2. Plan inżynieryjnego zabezpieczenia, w którym uwzględnia się:
  - inżynieryjne zabezpieczenie pościgu;
  - wybór i przygotowanie rejonów wyjściowych;
  - zabezpieczenia drogowe;
  - podział sił i środków inżynieryjnych;
  - sposób przesuwania środków przeprawowych w kolumnie marszowej.
3. Grafiki forsowania, w którym ustala się:
  - rodzaje przepraw;
  - przydział sił i środków inżynieryjnych na poszczególne punkty przeprawowe;
  - kolejność przeprawy poszczególnych elementów ugrupowania bojowego na poszczególnych punktach przeprawowych;
  - początek i koniec przeprawy poszczególnych elementów ugrupowania bojowego i poszczególnych rzutów dywizji.

Przykładowy grafik forsowania przeszkody wodnej z marszu (Schemat nr 11).

Przy podejściu do rzeki szef saperów uzupełnia grafik forsowania i aktualizuje go z chwilą podejścia wojsk do przeszkody wodnej. Przy planowaniu forsowania i podziale środków inżynieryjnych uwzględnia się rezerwę około 25% środków, zwłaszcza ciężkich środków przeprawowych.

2. **Działania lotnictwa w natarciu dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.**

a) **Rola lotnictwa oraz warunki jego wykorzystania dla zabezpieczenia natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.**

Działania lotnictwa w zabezpieczeniu forsowania przeszkody wodnej z marszu przez dywizję zmechanizowaną mają poważny wpływ na utrzymanie przez nią szybkiego tempa natarcia i forsowania z marszu oraz zapewnienie oddziałom dywizji zmechanizowanej warunków do rozbicia nieprzyjaciela broniącego przeciwnego brzegu przeszkody wodnej. W związku z możliwością użycia przez lotnictwo — obok zwykłych środków rażenia — bomb atomowych i chemicznych rola lotnictwa w zabezpieczeniu forsowania przeszkód wodnych z marszu poważnie wzrasta.

Działania lotnictwa na korzyść dywizji zmechanizowanej mają na celu przede wszystkim zapewnienie szybkiego tempa natarcia i forsowania przeszkody wodnej z marszu oraz jej osłonę przed działaniami lotnictwa nieprzyjaciela. Dla osiągnięcia tego celu lotnictwo wykonuje:

- uderzenia na oddziały nieprzyjaciela, które przeszkadzają w szybkim podejściu dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej;
- uderzenia na oddziały nieprzyjaciela, podchodzące do przeszkody wodnej w celu jej obsadzenia;
- przygotowanie forsowania z marszu przez wykonanie uderzeń atomowych oraz uderzeń zwykłymi i chemicznymi środkami rażenia na środki ogniowe i siły żywe nieprzyjaciela w punktach oporu na przeciwnym brzegu przeszkody wodnej;
- wsparcie i zabezpieczenie walki o uchwycenie i umocnienie przyczółka;
- osłonę ugrupowania bojowego dywizji przed uderzeniami lotnictwa nieprzyjaciela.

Przy forsowaniu przeszkody wodnej z marszu wstępnego przygotowania lotniczego nie przeprowadza się. Bezpośrednie lotnicze przygotowanie i wsparcie podczas forsowania przeszkody wodnej z marszu ma wiele cech odmiennych — w porównaniu z przygotowaniem i wsparciem w warunkach forsowania rzeki z planowym przygotowaniem. W natarciu z forsowaniem rzeki z marszu znaczna część artylerii może nie zdążyć na czas podejść do rejonu przepraw, rozwinać się na stanowiskach ogniowych i przygotować zasadnicze dane do prowadzenia ognia. W związku z tym poważnie

65
wzrasta rola lotnictwa w przeprowadzeniu lotniczego przygotowania i wsparcia forsowania przeszkody wodnej z marszu.

Lotnictwo przeprowadza bezpośrednio przygotowanie forsowania z marszu samodzielnie. W celu osiągnięcia należytych wyników działań lotnictwa przy przeprowadzeniu bezpośredniego lotniczego przygotowania forsowania przeszkody wodnej z marszu koncentruje się jego wysiłek na kierunku głównego uderzenia i tylko na najważniejszych obiektach, aby w ten sposób stworzyć odpowiednią gęstość rażenia dla obezwładnienia i zniszczenia celów. Przeszkoda wodna ułatwia lotnictwu wykonanie uderzeń w małej odległości od własnych wojsk — bezpośrednio na przeciwległy brzeg przeszkody wodnej. Podczas przygotowania i w początkowym okresie wsparcia forsowania z marszu przeszkody wodnej główny wysiłek lotnictwa skupia się na niszczeniu jego środków ogniowych strzelających na lustro rzeki.

Szczególnie wrażliwe na działania lotnictwa nieprzyjaciela — zwłaszcza przy użyciu przez niego środków atomowych oraz ze względu na duże zagęszczenie wojsk na zdobytym przyczółku — są punkty przeprawowe. Dlatego zadaniem lotnictwa własnego jest zabezpieczenie wojsk podczas przeprawy i na przyczółku przed uderzeniami i rozpoznaniem lotnictwa nieprzyjaciela.

W miarę opanowania przez własne wojska przyczółka na przeciwległym brzegu, nieprzyjaciel usiłuje wykorzystać stopniowe narastanie nacierających sił i zlikwidować kontratakami swych odwodów wojska dywizji zmechanizowanej na przyczółku. Lotnictwo wspierające forsowanie w tym okresie skupia wysiłek celem rozbitcia podchodzących i kontratakujących odwodów nieprzyjaciela.

b) Zadania wykonywane przez lotnictwo na korzyść dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Podejście dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej, którą forsuje z marszu, ma charakter pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem. Przed siłami głównymi dywizji działa oddział wydzielony. W celu zabezpieczenia szybkiego tempa natarca oraz sforsowania z marszu przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną, a zwłaszcza jej oddział wydzielony, lotnictwo wykonuje następujące zadania na korzyść dywizji zmechanizowanej: — osłonę dywizji zmechanizowanej przed uderzeniami lotnictwa nieprzyjaciela podczas pościgu;

- 66
- wsparcie podejścia do przeszkody wodnej sił głównych dywizji zmechanizowanej, a zwłaszcza oddziału wydzielonego, przez opóźnianie wycofania się oddziałów nieprzyjaciela, obezwładnienie go w poszczególnych punktach oporu oraz wzbranianie podejścia odwodów do przeszkody wodnej;
  - wzbranianie wykonywania prac inżynierskich i organizowania przez nieprzyjaciela obrony za przeszkodą wodną;
  - bezpośrednie przygotowanie forsowania przeszkody wodnej przez oddział wydzielony i awangardy dywizji zmechanizowanej;
  - wsparcie sił głównych dywizji zmechanizowanej podczas forsowania przeszkody wodnej z marszu;
  - wzbranianie wykonania kontrataków przez odwody nieprzyjaciela;
  - rozpoznanie;
  - stawianie zasłon dymnych.

Skuteczna osłona przez lotnictwo myśliwskie jest niezbędnym warunkiem zapewnienia swobody działań dywizji zmechanizowanej podczas wykonywania pościgu i forsowania przeszkody wodnej z marszu. Osłonę lotniczą wojsk własnych przed uderzeniami lotnictwa i napadami atomowymi nieprzyjaciela wykonuje lotnictwo myśliwskie metodą patrolowania i przechwytywania samolotów nieprzyjaciela ze stanu dyżurowania na lotniskach. Niezależnie od zwalczania samolotów nieprzyjaciela w powietrzu, wykonuje się uderzenia na jego lotnictwo na lotniskach.

Osłonę wojsk organizuje się według planu Frontu. Zależnie od sytuacji dowódca dywizji zmechanizowanej może zwracać się do swego przełożonego z prośbą o zapewnienie osłony dywizji zmechanizowanej w czasie podejścia do przeszkody wodnej i forsowania jej z marszu.

Dywizję zmechanizowaną podchodzącą do przeszkody wodnej wspiera lotnictwo bombowe i myśliwskie wykonując uderzenia zesynchronizowane w połączeniu z działaniami urzutowanymi na kolumny nieprzyjaciela i poszczególne punkty oporu. Najskuteczniejsze opóźnienie osiąga się uderzeniem na kolumny nieprzyjaciela przy przekraczaniu przez nie węzłów drogowych, mostów, cieśnin. Obezwładnia się zwłaszcza te kolumny nieprzyjaciela, które znajdują się najbliżej przewidywanego odcinka forsowania. W celu zapewnienia warunków wykonania skutecznych uderzeń prowadzi się ciągłe i systematyczne rozpoznanie.

Wzbronienie wykonywania prac inżynierskich i zorganizowania obrony przeszkody wodnej przez nieprzyjaciela, gdy zdaży on podciągnąć odwody lub część oddziałów wycofać za przeszkodą wodną — jest kontynuacją poprzedniego zadania. W tym wypadku

67

lotnictwo wykonuje uderzenia nękające niedużymi grupami w pewnych odstępach czasu w celu uniemożliwienia nieprzyjacielowi wykonywania prac obronnych za przeszkodą wodną.

Bezpośrednie przygotowanie forsowania przeszkody wodnej z marszu przez oddział wydzielony i awangardę dywizji zmechanizowanej może być wykonane następująco: W czasie podejścia czołowych pododdziałów oddziału wydzielonego do brzegu przeszkody wodnej wykonuje się uderzenia atomowe oraz uderzenia ześrodkowane zwykłymi i chemicznymi środkami rażenia na siły żywe i środki ogniowe w punktach oporu oraz artylerię nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu przeszkody wodnej na kierunku forsowania przez oddział wydzielony dywizji zmechanizowanej. Uderzenia lotnictwo wykonuje na wezwanie z pola walki. W tym celu zawczasu ustala się (podczas podchodzenia do przeszkody wodnej) rubież, którą oddział wydzielony powinien opanować po podaniu przez dowódcę dywizji zmechanizowanej sygnału wywołania lotnictwa. Po wykonaniu przygotowania — z chwilą rozpoczęcia forsowania przez oddział wydzielony dywizji zmechanizowanej lotnictwo rozpoczyna wsparcie forsowania i walki o uchwycenie przyczółka.

Wsparcie sił głównych dywizji zmechanizowanej podczas forsowania z marszu przeszkody wodnej, wykonuje się metodą uderzeń ześrodkowanych na odwody i stanowiska ogniowe artylerii nieprzyjaciela. Szczególnie ważne jest obezwładnienie artylerii nieprzyjaciela oraz jego środków ogniowych na brzegu, strzelających bezpośrednio na lustro rzeki na tych kierunkach, gdzie siły główne forsują przeszkodę wodną bez osłony oddziału wydzielonego czy też awangardy.

Wzbranianie wykonywania kontrataków przez odwody nieprzyjaciela jest bardzo ważne, gdyż nieprzyjaciel wykorzystując stopniowo narastanie sił na przyczółku dąży do zlikwidowania przyczółków uchwyconych przez nacierającego. Lotnictwo wspierające dywizję zmechanizowaną wykonuje uderzenia na odwody nieprzyjaciela, zwłaszcza na jego czołgi, w czasie podchodzenia ich do podstaw wyjściowych lub na podstawach wyjściowych do kontrataku.

Rozpoznanie lotnicze podczas forsowania przeszkody wodnej z marszu powinno zapewnić dowódcy dywizji zmechanizowanej jeszcze w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej wiadomości: — o kierunkach wycofania się oddziałów nieprzyjaciela przed fron-

68

tem pociągu oddziału wydzielonego i sił głównych dywizji zmechanizowanej;

- o odwodach nieprzyjaciela i ich siłach dążących do obsadzenia przeszkody wodnej na kierunku forsowania przez dywizję zmechanizowaną;
- o organizacji obrony nieprzyjaciela za przeszkodę wodną;
- o charakterze przeszkody wodnej (szerokość, charakter brzegów, podejścia do rzeki, drogi, dogodne ukrycia, brody, przeprawy, mosty itp.).

Stawianie zasłon dymnych wykonuje się w celu:

- oślepienia obserwacji prowadzonej przez nieprzyjaciela i utrudnienia mu prowadzenia skutecznego ognia do forsujących oddziałów;
- ukrycia odcinków forsowania przepraw oraz wojsk na przeprawach w celu uniemożliwienia lotnictwu i artylerii nieprzyjaciela prowadzenia celnego ognia;
- wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do rzeczywistych odcinków forsowania i przeprawy na nich. Aby osiągnąć ten cel, zadymianie wykonuje się na szerokim froncie siłami zarówno wojsk chemicznych jak i lotnictwa. Do stawiania zasłon dymnych przez lotnictwo wykorzystuje się uniwersalne chemiczne przyrządy lotnicze o pojemności 250 litrów cieczy dymotwórczej (UCHAB-250) oraz dymne bomby lotnicze o wadze 100 kg. (DAB-100). Zasłony dymne stawia lotnictwo bombowe. Przeciętnie dla ustawienia zasłony dymnej na 1 km frontu trzeba 2 — 3 samolotów Il-28.

c) System dowodzenia lotnictwem wspierającym natarcie dywizji zmechanizowanej podczas forsowania przeszkody wodnej z marszu.

Dowodzenie lotnictwem w czasie natarcia z forsowaniem rzeki z marszu w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela jest scentralizowane w ręku dowódcy armii lotniczej. Związki operacyjne wojsk lądowych otrzymują dla wsparcia wydzielony limit lotnictwa. W celu uzgodnienia działań lotnictwa wydzielonego do wsparcia związków operacyjnych oraz dowodzenia lotnictwem wspierającym, wydziela się przedstawiciela lotnictwa wraz z grupą operacyjną. Do związków taktycznych — w tym i do dywizji zmechanizowanej działającej na głównym kierunku w głębokości operacyjnej wysyła się oficerów lotnictwa. Oficer lotnictwa, ściśle współpracuje z dowódcą ogólnowojskowym, przy którym się znajduje, śledzi rozwój sytuacji na ziemi i w powietrzu, melduje wyż-

szemu dowódcy lotniczemu o sytuacji oraz otrzymuje od niego zadania i wytyczne. Uprawnienia i obowiązki oficera lotnictwa w każdym wypadku ściśle określa wyższy dowódca lotniczy w zależności od zadania wykonywanego przez związek taktyczny, przy którym znajduje się oficer.

3. Użycie i działanie artylerii w natarciu dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

a) Zadania artyleri:

Główne zadania artylerii podczas forsowania rzeki z marszu polegają na wsparciu ześrodkowanym ogniem artylerii działań oddziału wydzielonego dywizji w celu uchwycenia, rozszerzenia i utrzymania przez niego przyczółka na przeciwległym brzegu oraz preprawy i dalszych działań sił głównych dywizji. W tym celu artyleria wykonuje następujące zasadnicze zadania:

- obezwładnia (niszczy) siłę żywą i środki ogniowe nieprzyjaciela, wstrzymujące podchodzenie oddziału wydzielonego do rzeki;
- z chwilą rozpoczęcia forsowania obezwładnia (niszczy) siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela, zwłaszcza jego czołgi znajdujące się na przeciwległym brzegu w rejonie preprawy pododdziałów oddziału wydzielonego i na jego skrzydłach;
- obramowuje ogniem rejony własnych uderzeń atomowych (gdy je wykonano);
- obezwładnia artylerię i moździerze nieprzyjaciela prowadzące ogień do przepraw (wspólnie z lotnictwem);
- po uchwyceniu przyczółka — w celu zabezpieczenia rozszerzenia go przez oddział wydzielony — niszczy środki ogniowe, siłę żywą i czołgi nieprzyjaciela wstrzymujące posuwanie się pododdziałów oraz odpiera kontrataki i obezwładnia podchodzące odwody nieprzyjaciela.

Rozpoczęcie forsowania przez oddział wydzielony, gdy nie wykonano uderzenia atomowego, poprzedza artyleria krótką 5 — 10-minutową nawałą ogniową na pierwszą pozycję obrony nieprzyjaciela połączoną z bombardowaniem lotniczym. Artyleria wspiera forsowanie oddziału wydzielonego ogniem z obserwacji, wykonując ześrodkowania ogniowe na ważniejsze cele. W tym okresie działań dużą rolę odgrywa użycie dział strzelających na wprost, przede wszystkim w celu obezwładnienia środków ogniowych nieprzyjaciela ostrzeliwujących lustro rzeki. Do prowadzenia ognia na wprost używa się również czołgów i dział pancernych.

70

W czasie zabezpieczenia przeprawy i działań sił głównych dywizji zmechanizowanej, artyleria wykorzystując powodzenie oddziału wydzielonego wykonuje dodatkowo następujące zadania:

- zabezpiecza wprowadzenie sił głównych dywizji do walki i wspiera ich natarcie;
- zabezpiecza utrzymanie opanowanych rubieży;
- wzbrania podejścia odwodów nieprzyjaciela z głębi obrony;
- bierze udział w odparciu kontrataków nieprzyjaciela.

Wprowadzenie sił głównych dywizji do walki, gdy nie wykonano uderzeń atomowych poprzedza krótkie artyleryjskie przygotowanie ataku w formie jednej lub kilku nawał ogniowych, których ogólny czas trwania nie powinien przekraczać 20 minut. Artyleryjskie wsparcie odbywa się metodą KZO na głębokość nie przekraczającą 2 — 3 km, a dalej — ześrodkowaniami ognia na ważniejsze cele.

W wypadku forsowania przeszkody wodnej przez siły główne dywizji zmechanizowanej na zapasowym odcinku forsowania artyleria wykonuje następujące zasadnicze zadania:

- obezwładnia i niszczy siłę żywą i środki ogniowe nieprzyjaciela na pierwszej pozycji;
- obezwładnia artylerię i moździerz nieprzyjaciela;
- dezorganizuje system obserwacji i dowodzenia nieprzyjaciela;
- osłania ogniem przeprawę poszczególnych fal i ich walkę na przeciwległym brzegu;
- wspiera atak piechoty i czołgów na przeciwległym brzegu;
- wzbrania podejścia świeżych sił nieprzyjaciela z głębi obrony;
- bierze udział w odparciu kontrataków nieprzyjaciela;
- zabezpiecza wprowadzenie do walki drugiego rzutu dywizji;
- wzbrania nieprzyjacielowi wycofania sił;
- zabezpiecza utrzymanie zdobytego przyczółka.

Forsowanie przeszkody wodnej przez siły główne dywizji zmechanizowanej na zapasowym odcinku forsowania poprzedza się krótkim artyleryjskim przygotowaniem, którego czas i układ są analogiczne, jak w artyleryjskim przygotowaniu wykonywanym przy wykorzystaniu przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony.

Artyleryjskie wsparcie ataku wykonuje się metodą KZO na głębokość 2 — 3 km. Na odcinkach, gdzie wykonane zostało własne uderzenie atomowe, artyleryjskiego przygotowania nie wykonuje się. Artyleria przechodzi wówczas bezpośrednio do artyleryjskiego wsparcia ataku. Ogień artylerii ześrodkowuje się na te rejony, które znajdują się poza strefą rażenia wybuchów atomowych.

21

Siłę ognia artylerii potęguje użycie przez nią pocisków chemicznych. Zastosowanie pocisków artyleryjskich z nietrwałymi środkami trującymi może nastąpić przede wszystkim w czasie wykonywania nawał ogniowych, przygotowujących forsowanie. W tym celu artyleria wykonuje na początku nawały ogniowej w ciągu 1 — 3 minut ogień na siły żywe i środki ogniowe pociskami chemicznymi, stwarzając odpowiednie stężenie bojowych środków trujących i zwiększając przez to wielokrotnie oddziaływanie ognia artylerii na nieprzyjaciela.

b) Gęstość artylerii i wzmocnienie dywizji zmechanizowanej artylerią.

Niezbędna gęstość artylerii w każdym wypadku zależy od zadań, jakie ma wykonać artyleria w toku działań. W zależności od zadań wykonywanych przez dywizję zmechanizowaną oraz siły i charakteru działań nieprzyjaciela — niezbędne gęstości artylerii mogą być różne. Jeżeli nieprzyjaciel w toku działań w głębokości operacyjnej zorganizował obronę za rzeką doraźnie, to dla obezwładnienia jego sił żywych i środków ogniowych, rozmieszczonych w plutonowych punktach oporu na pierwszej pozycji potrzeba — przyjmując przeciętnie na każdym kilometrze 2 — 3 punkty oporu — 2 — 3 dywizjonów artylerii. Oprócz tego, dla obezwładnienia baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela — w ilości 1 — 2 na 1 km frontu — potrzeba 1 — 2 dywizjonów artylerii. Razem dla wykonania tych najważniejszych zadań, jakie musi wykonać artyleria w czasie forsowania przeszkody wodnej z marszu potrzeba 50 — 70 dział i moździerzy strzelających z zakrytych stanowisk ogniowych na 1 km frontu.

Dywizję zmechanizowaną działającą w głębi operacyjnej obrony nieprzyjaciela, która naciera w oderwaniu od sił głównych armii i bez styczności z sąsiadami odpowiednio wzmacnia się artylerią, aby była w stanie wykonać postawione zadania. Wzmocnienie artylerią do ognia pośredniego powinno zapewnić możliwość zorganizowania następujących grup:

- w pułku nacierającym na głównym kierunku — PGA w składzie 2 — 3 dywizjonów;
- dla pozostałych pułków (lub oddziału wydzielonego) — po 1 — 2 dywizjony;
- DGA — w składzie 3 — 4 dywizjonów.

Razem 8 — 13 dywizjonów.

Biorąc pod uwagę etatowe środki dywizji: 6 dywizjonów haubic 122 mm i dywizjon artylerii raketowej, dywizja zmechanizo-

72

wana może otrzymać wzmocnienie 1 — 6 dywizjonów, czyli przeciętnie jedną brygadę artylerii (brygadę haubic lub raketową z DA).

Wzmocnienie artylerią przeciwpancerną powinno zapewnić zorganizowanie dostatecznie silnego artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego dywizji. Uwzględniając manewrowy charakter działań dywizji, możliwość zmasowanych uderzeń czołgów nieprzyjaciela — artyleryjski odwód przeciwpancerny dywizji nie powinien być mniejszy niż jeden pułk artylerii przeciwpancernej. W związku z tym, że dywizja zmechanizowana nie posiada w ogóle dywizyjnej artylerii przeciwpancernej, a tworzenie artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego z dział pancernych jest niecelowe może być wzmocniona pułkiem artylerii przeciwpancernej.

Potrzeby wzmocnienia artylerią przeciwlotniczą wynikają z konieczności osłony dywizji zmechanizowanej w toku walki, co wymaga przydzielenia minimum jednego pułku artylerii przeciwlotniczej, który łącznie z organicznym pułkiem artylerii przeciwlotniczej tworzy w czasie walki dywizyjną grupę artylerią przeciwlotniczej.

Reasumując — dywizja zmechanizowana może być wzmocniona:

- jedną brygadą artylerii do ognia pośredniego;
- jednym pułkiem artylerii przeciwpancernej;
- jednym pułkiem artylerii przeciwlotniczej.

Przy powyższym wzmocnieniu dywizja zmechanizowana może posiadać następującą ilość artylerii do ognia pośredniego:

Wyszczególnienie	Moździerze 120 mm	A r t y l e r i a		Razem	Uwagi:
		122 mm hb	Wyrzut- nie ra- kietowe		
— moździerze trzech pułków zmechanizowanych	18			18	
— pułk haubic		72		72	
— dywizjon artylerii raketowej			12	12	
— BAH		72		72	
R a z e m	18	144	12	184	

73

Przeprawę i walkę dywizji na przeciwległym brzegu może wspierać część armijnej grupy artylerii (jedna BAA — 54 działa).

Ogółem na korzyść dywizji zmechanizowanej może działać $184 + 54 + 36 = 274$ dział i moździerzy.

Jeśli dywizja naciera, wykonując główne uderzenie na odcinku 3 — 4 km, to przy wsparciu 75% wymienionej ilości dział może ona osiągnąć na tym odcinku gęstość 45 — 60 dział i moździerzy na 1 km frontu *).

Około 25% ogólnej ilości dział i moździerzy może zabezpieczać drugorzędne odcinki.

Należy przy tym brać pod uwagę możliwość użycia w przygotowaniu artyleryjskim ciężkich czołgów, dział pancernych, a nawet czołgów średnich, które podeszły do rzeki.

W warunkach użycia broni atomowej i chemicznych środków rażenia wymieniona ilość dział i moździerzy umożliwi rozszerzenie opanowanego przez oddział wydzielony przyczółka i przełamanie doraźnie zorganizowanej obrony nieprzyjaciela.

c) Rozmieszczenie artylerii.

W czasie podejścia dywizji do przeszkody wodnej, artyleria jest rozczłonkowana i porusza się w kolumnach oddziałów, do których została przydzielona. Zapewnia to większą samodzielność działania poszczególnych oddziałów dywizji oraz ich ścisłe współdziałanie. Jednak decentralizuje to częściowo dowodzenie artylerią i utrudnia jednocześnie skoncentrowanie wysiłku całej artylerii na wykonaniu ważnego zadania.

Dywizyjna grupa artylerii maszeruje po oddzielnej marszrucie za ubezpieczeniem na wysokości pułków pierwszego rzutu dywizji celem zapewnienia warunków szybkiego rozwinięcia się i zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej przez pułki pierwszego rzutu dywizji. Artyleria przeciwlotnicza małokalibrowa przesuwa się w składzie kolumn dywizji w gotowości do odparcia ataku lotnictwa nieprzyjaciela w marszu lub z krótkich przystanków. Artyleria przeciwlotnicza średniokalibrowa przesuwa się skokami po oddzielnej marszrucie zajmując kolejno stanowiska ogniowe dla osłony przemarszu wojsk dywizji.

*) Z wyliczenia:

$$75\% \text{ od } 274 = 205;$$

$$205 : 3 = 68;$$

$$205 : 4 = 51.$$

74

Artyleryjski odwód przeciwpancerny dywizji przesuwają się za pierwszym rzutem dywizji na zagrożonym skrzydle w gotowości do odparcia kontrataków czołgów nieprzyjaciela.

Po podejściu sił głównych do przeszkody wodnej — w zależności od charakteru działania dywizji zmechanizowanej w czasie forsowania przeszkody wodnej — artyleria rozwija się i zajmuje stanowiska ogniowe zgodnie z niżej omówionymi zasadami.

W wypadku forsowania przeszkody wodnej przez główne siły dywizji — z wykorzystaniem przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony, dywizjony wchodzące w skład pułkowych grup artylerii kolejno rozwijają się i zajmują stanowiska ogniowe możliwie najbliżej rzeki. Część z nich rozwija się bezpośrednio na brzegu rzeki dla zabezpieczenia forsowania ogniem na wprost. DGA zajmuje stanowisko ogniowe w odległości około 2 — 3 km od brzegu, skąd zabezpiecza przeprawę sił głównych i walkę dywizji o poszerzenie przyczółka.

Artyleria przeciwlotnicza zajmuje stanowiska ogniowe na kierunku działania oddziału wydzielonego bezpośrednio na brzegu rzeki zachowując odstępy między bateriami 2 — 3 km w artylerii małokalibrowej i 3—5 km w artylerii średniokalibrowej, by osłonić całość ugrupowania bojowego dywizji — ze szczególnym uwzględnieniem przepraw.

Artyleryjski odwód przeciwpancerny zajmuje stanowisko ogniowe na samym brzegu do strzelania na wprost lub nieco głębiej do strzelania ogniem pośrednim do chwili rozpoczęcia przeprawy.

W wypadku forsowania przeszkody wodnej przez siły główne dywizji zmechanizowanej na zapasowym odcinku forsowania pułkowe grupy artylerii zajmują stanowiska ogniowe w odległości 2 — 3 km, a DGA — odległości 3 — 4 km od brzegu. Pierwszą rubież baterii artylerii przeciwlotniczej małokalibrowej wyznacza się możliwie blisko rzeki, a baterii średniokalibrowych — 1500 — 2000 m od nieprzyjaciela, odstępy między bateriami jak wyżej.

Artyleryjski odwód przeciwpancerny — w zależności od sytuacji — zajmuje rubież w celu osłony dywizji ze skrzydła lub bierze udział w artyleryjskim przygotowaniu ataku z rejonu stanowisk ogniowych na wysokości dywizyjnej grupy artylerii.

W każdym wypadku należy zwracać szczególną uwagę na rozsądkowo rozmieszczenie artylerii na stanowiskach ogniowych tym bardziej, że jest to możliwe przy stosunkowo niewielkiej ilości artylerii zabezpieczającej forsowanie przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną.

d) Przeprawa artylerii.

Artyleria przeciwpancerna, przeciwlotnicza i do ognia pośredniego przeprawia się w zasadzie na BAW, PTG, promach i po mostach.

Kolejność przeprawy jest następująca:

- 1) Artyleria oddziału wydzielonego przeprawia się bateriami w miarę poszerzania się przyczółka, zachowując ciągłość wsparcia ogniem walczących pododdziałów. Artyleryjski odwód przeciwpancerny oddziału wydzielonego przeprawia się możliwie jak najwcześniej.
- 2) Pułkowe grupy artylerii pułków pierwszego rzutu wykorzystując punkty i środki przeprawowe oddziału wydzielonego przeprawiają się kolejno dywizjonami po moście lub po przeprawie pułku forsującego na skrzydle przyczółka kolejno dywizjonami na BAW, PTG i promach.
- 3) Po przeprowieniu się pułków pierwszego rzutu przeprawia się artyleryjski odwód przeciwpancerny dywizji zmechanizowanej.
- 4) Po przeprowieniu się pułku drugiego rzutu dywizji — artyleria tegoż pułku i dywizyjna grupa artylerii.

Należy dążyć do przestrzegania następującej zasady: 1/3 artylerii przeprawia się, 2/3 prowadzi ogień; z drugiej strony należy pamiętać, że — w zależności od tempa działania dywizji i ilości środków przeprawowych oraz pojemności przyczółka — ilość przeprowiającej się artylerii może być większa.

Artyleria przeciwlotnicza przeprawia się na przyczółek bateriami jednocześnie z oddziałem wydzielonym i kolejnymi rzutami bojowymi dywizji. Z chwilą przejęcia osłony rejonów wyjściowych i przeprow przez artylerię średniokalibrową wyższego szczebla na przyczółek należy przeprowić całość artylerii przeciwlotniczej dywizji.

4. Wykorzystanie wojsk chemicznych.

Organiczne pododdziały obrony przeciwchemicznej dywizji zmechanizowanej wykonują następujące zadania:

- rozpoznanie chemiczne i promieniowania w rejonie wyjściowym do przeprowy, na marszrutach podejścia do przeszkody wodnej i na przeprowach, na opanowanym przyczółku i w rejonach tyłowych;
- odkażanie, dezaktywację na punktach kąpielowo-dezaktywacyjnych lub bezpośrednio w ugrupowaniu bojowym wojsk;
- kontrolę dozometryczną;

— odkażanie dróg.

Patrole rozpoznania chemicznego należy organizować uwzględniając następujące minimalne potrzeby:

- w pułku — po jednym patrolu na batalion pierwszego rzutu ze składu pododdziałów schemizowanych;
- jeden patrol na stanowisku dowodzenia dowódcy pułku, jako posterunek obserwacji chemicznej;
- jeden patrol w odwodzie dowódcy pułku do prowadzenia rozpoznania na korzyść drugiego rzutu pułku oraz do wykonania dodatkowych zadań, organizowany siłami plutonu obrony przeciwchemicznej pułku:
- w dywizji — po jednym patrolu na punkcie obserwacyjnym oraz stanowisku dowodzenia, jako posterunki obserwacji chemicznej;
- jeden patrol w odwodzie dowódcy dywizji do wykonania zadań o znaczeniu dywizyjnym.

Łącznie w dywizji jeden patrol i dwa posterunki obserwacji chemicznej organizowane siłami kompanii przeciwchemicznej dywizji. Drużynę rozpoznania chemicznego ze składu kompanii obrony przeciwchemicznej przydziela się oddziałowi wydzielonemu dywizji lub awangardzie sił głównych dywizji na głównym kierunku forsowania.

Pododdziały obrony przeciwchemicznej pułków i dywizji rozmieszczają się w rejonie wyjściowym oraz w rejonach przepraw w celu przeprowadzenia odkażania i dezaktywacji środków przeprowyżnych oraz odkażania przejść w odcinkach terenu skażonego na przejściach do punktów przeprowyżnych.

Gdy na przeciwległym brzegu znajdują się odcinki skażone zwłaszcza na kierunkach punktów przeprowyżnych, po opanowaniu przyczółka przez oddział wydzielony — w celu odkażania przejść — przeprowyżnia się na przeciwległym brzeg pododdziały odkażania terenu.

Przy forsowaniu przeszkody wodnej z marszu główny wysiłek w zakresie likwidacji skutków skażenia środkami trującymi i promieniotwórczymi należy skierować bezpośrednio na pododdziały, aby nie utrudniać im wykonania zadania bojowego przez prowadzenie całkowitych zabiegów sanitarnych i dezaktywacji na punktach kąpielowo-dezaktywacyjnych. Dlatego niecelowe jest rozwijanie punktów kąpielowo-dezaktywacyjnych, ani w rejonie wyjściowym, ani w pobliżu przeszkody wodnej po opanowaniu przyczółka, natomiast celowe jest wysłać pododdziały obrony przeciwchemicznej bezpośrednio do pododdziałów, jeśli potrzeba przeprowadzić dezaktywację lub odkażanie. Kompania obrony przeciw-

77

chemicznej dywizji może rozwinąć punkt kąpielowo-dezaktywacyjny na opanowanym przyczółku pod koniec dnia walki dlatego, że wcześniej nie ma możliwości przeprowadzenia pełnej dezaktywacji.

Dywizja zmechanizowana w warunkach forsowania przeszkody wodnej z marszu może otrzymać jako wzmocnienie do jednej samodzielnej kompanii lekkich miotaczy ognia, którą wykorzystuje zdecentralizowanie do działań bezpośrednio w ugrupowaniu bojowym oddziałów i pododdziałów. Kompania lekkich miotaczy ognia jest w stanie wykonać salwę ogniową na froncie 5,5 km.

Celowe jest przydzielenie 1 — 2 drużyn lekkich miotaczy ognia oddziałowi wydzielonemu dywizji oraz awangardom pierwszego rzutu dywizji w celu umocnienia opanowanej rubieży na przeciwległym brzegu przez wykonanie salwy ogniowej do siły żywej w transzejach oraz odparcia kontrataków piechoty.

5. Materiałowo-techniczne i medyczne zabezpieczenie natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Zadania tyłów dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

a) Warunki wykonywania zadań przez tyły:

W zależności od warunków, w jakich prowadzi się natarcie z forsowaniem przeszkody wodnej, przebiega organizacja i praca tyłów. Forsowanie z marszu odbywa się zazwyczaj w toku działań w głębi obrony nieprzyjaciela. Często pościg za wycofującymi się wojskami nieprzyjaciela powoduje rozciągnięcie się tyłów dywizji zmechanizowanej nieraz do kilkudziesięciu kilometrów od nacierających wojsk. W tych warunkach należy podciągnąć oddziały, pododdziały i urządzenia tyłowe dywizji w bardzo krótkim czasie, uzupełnić środki materiałowe w oddziałach dywizji oraz zorganizować przeprawę zapasów i urządzeń tyłowych na przeciwległy brzeg.

Pracę tyłów dywizji utrudnia ograniczony czas pozwalający jedynie na wykonanie najniezbędniejszych prac, oraz — wiążące terminy i kolejność przeprawy zaopatrzenia i poszczególnych urządzeń tyłowych.

Powyższe warunki wymagają przed podejściem dywizji do przeszkody wodnej odpowiedniego wzmocnienia oddziału wydzielonego niezbędnymi środkami materiałowymi, transportowymi, technicznymi i medyczno-sanitarnymi. Tyły dywizji zmechanizowanej, a zwłaszcza tyły oddziału wydzielonego, zmuszone są wy-

78

konywać wszystkie prace w terenie nie rozpoznanym i nie urządzonym.

W natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu należy zwrócić uwagę na ochronę i obronę tyłów, gdyż w czasie podejścia dywizji do przeszkody wodnej oraz w czasie walki na uchwyconym przyczółku nieprzyjaciel stara się zatrzymać dalsze natarcie między innymi przez niszczenie tyłów i utrudnienie im pracy. Na organizację i pracę tyłów — oprócz czynników występujących w normalnych warunkach natarcia — mają wpływ:

- warunki terenowe na odcinkach forsowania;
- charakter przeszkody wodnej;
- charakter walki na przyczółku i jego pojemność.

Duże nasycenie odcinka forsowania wojskami i techniką bojową utrudnia rozmieszczenie i pracę tyłów tym bardziej, że teren przyległy do przeszkody wodnej charakteryzuje brak dostatecznych ukryć terenowych (z wyjątkiem terenu lesistego) oraz odpowiednich dróg dla transportu samochodowego. Intensywny ruch na wszystkich drogach na odcinku forsowania wymaga sprawnej regulacji ruchu. Dlatego nie tylko kwatermistrza dywizji, lecz również szefa sztabu i dowódca dywizji powinni troszczyć się o stworzenie odpowiednich warunków rozmieszczenia oddziałów i urządzeń tyłowych.

Czynnikiem wywierającym poważny wpływ na organizację i pracę tyłów jest przeszkoda wodna. Rozdziela ona łądowe ogniwa dowozu i ewakuacji, utrudnia komunikację między oddziałami bojowymi walczącymi na przyczółku a tyłami chwilowo pozostającymi za przeszkodą wodną, komplikuje dowóz zaopatrzenia oraz ewakuację ludzi i sprzętu. Dlatego zapewnienie tyłom środków przeprowadzowych jest warunkiem pracy tyłów zwłaszcza podczas walki na przyczółku. W związku z tym kwatermistrz powinien być w stałej łączności z szefem sztabu i szefem saperów, aby otrzymać od nich potrzebne środki przeprowadzowe.

Oddziały i urządzenia tyłowe pokonują przeszkodę wodną, wykorzystując środki przeprowadzowe oddziałów. Czas przeprowadz sów środków materiałowych oraz pododdziałów i urządzeń tyłowych — zależy od charakteru walki na przyczółku i jego pojemności. W początkowym okresie forsowania przyczółek ma małą pojemność, która nie zapewnia warunków rozmieszczenia i pracy tyłów. Nieprzyjaciel stara się zepchnąć nacierającego z przyczółka kierując na niego ogień wszystkich rodzajów środków ogniowych. Nacierający zaś stale uzupełnia swoje siły na przyczółku, co z kolei wymaga wykorzystania środków przeprowadzowych dla utrzymania ciągłości i tempa przeprowadz. Z tych powodów w po-

czątkowym okresie forsowania przeprowadza się tylko niezbędne zapasy i urządzenia tyłowe; pozostałe zapasy i urządzenia tyłowe przeprowadza się w miarę zwiększania się pojemności przyczółka.

b) Zadania tyłów dywizji zmechanizowanej przed rozpoczęciem forsowania.

Do zadań tyłów dywizji zmechanizowanej w okresie poprzedzającym forsowanie przeszkody wodnej z marszu — do czasu podejścia do przeszkody wodnej — należy:

- wyposażenie oddziału wydzielonego w niezbędne środki materiałowe, medyczno-sanitarne, transportowe i techniczne w celu zabezpieczenia walki oddziału wydzielonego nawet kosztem innych oddziałów dywizji, o ile dowódz transportem dywizji z DPZ nie jest na czas możliwy;
- uzupełnienie (przed forsowaniem) zapasów ruchomych w oddziałach dywizji w kolejności ich przewidywanej przeprawy przez dowódz ze składów dywizji lub przez manewr z oddziałów przeprowadzających się w dalszej kolejności — dla zabezpieczenia tempa napływu zapasów materiałowych, dostosowanego do tempa forsowania i walki na przyczółku;
- ustalenie terminu i rejonów złożenia amunicji na stanowiskach ogniowych artylerii i moździerzy, zabezpieczających forsowanie (o ile zachodzi tego potrzeba);
- ustalenie kolejności dowozu środków materiałowych — zgodnie z decyzją dowódcy, na podstawie zadań stojących przed poszczególnymi oddziałami dywizji;
- uwolnienie oddziałów dywizji od rannych, chorych i porażonych oraz od wszystkiego, co jest zbędne w walce w celu zmniejszenia ich kolumn i zwiększenia manewrowości;
- ustalenie sposobu medycznego zabezpieczenia forsowania;
- dokonanie przeglądów technicznych oraz ustalenie rejonów punktów zbiórki wozów uszkodzonych oraz sposobu zabezpieczenia technicznego;
- organizacja rozpoznania dróg do punktów przeprawowych oraz rejonów przewidzianych na rozmieszczenie tyłów;
- podciągnięcie tyłów i dostosowanie ugrupowania tyłów w marszu do przewidzianej kolejności przeprawy poszczególnych pododdziałów, oddziałów tyłowych i zapasów materiałowych;
- uzgodnienie ze sztabem dywizji i z szefem saperów dywizji kolejności i sposobu przeprawy poszczególnych elementów tyłowych oraz zapasów środków materiałowych.

W okresie podejścia do przeszkody wodnej aktualizuje się plan organizacji i przeprowadzania tyłów w miarę konkretizowania się

80

sytuacji bojowej, przygotowuje się środki materiałowe i stan osobowy jednostek tyłowych do pracy w toku forsowania.

c) Zadania tyłów w czasie forsowania i w czasie walki na uchwyconym przyczółku.

Do zadań tyłów dywizji zmechanizowanej w czasie forsowania przeszkody wodnej należy:

- uzupełnienie we właściwym czasie amunicji i innych środków materiałowych w oddziałach dywizji przepływających się i prowadzących walkę na przyczółku;
- udzielanie pomocy medycznej na przeprawach i na uchwyconym przyczółku oraz ewakuacja rannych, chorych i porażonych z przeciwległego brzegu, wykorzystując w tym celu powracające z przeciwległego brzegu środki przeprawowe;
- udzielenie pomocy technicznej oraz ewakuacja techniki bojowej i sprzętu, uszkodzonych na przeprawach i przyczółku;
- przeprawa we właściwym czasie i przegrupowanie na przyczółku oddziałów, pododdziałów i urządzeń tyłowych.

d) ogólne zadania tyłów dywizji zmechanizowanej we wszystkich okresach działania dywizji zmechanizowanej.

Do zadań tych należy:

- prowadzenie stałego rozpoznania promieniowania na drogach dowozu i ewakuacji oraz w rejonach rozmieszczenia tyłów;
- zabezpieczenie pod względem medycznym punktów kąpielowo-dezaktywacyjnych, wyposażenie ich w środki dezaktywacji oraz w umundurowanie i bieliznę;
- organizacja obrony i ochrony tyłów — zwłaszcza przed przeprowadzeniem ich na przyczółki i po przeprowadzeniu.

Organizacja tyłów dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

a) W czasie podchodzenia dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej.

W czasie podchodzenia do przeszkody wodnej organizacja tyłów jest taka sama jak w marszu z przewidywaniem boju spotkaniowego.

Tylko w wypadku, gdy dywizja zmechanizowana działa jako oddział wydzielony armii, taktycznego rejonu tyłów nie otrzymuje, a oddziały i urządzenia tyłowe rozmieszcza w rejonach wskazanych przez dowódcę dywizji zmechanizowanej zgodnie z decyzją dowódcy i kwatermistrza szczebla wyższego. Dywizyjną drogę dowozu i ewakuacji wyznacza dowódca dywizji zmechanizowanej jeszcze przed podejściem do przeszkody wodnej. Pułkowe drogi dowozu i ewakuacji wyznaczają dowódcy pułków. Drogi dowozu

81

i ewakuacji dokładnie rozpoznaje się z chwilą podejścia do przeszkody wodnej oddziałów rozpoznawczych i oddziału wydzielonego. Należy pamiętać, że na terenie przylegającym do przeszkody wodnej mogą być drogi o różnej nawierzchni, a w związku z tym jest trudny wybór dróg do poszczególnych przepraw.

W toku walki, jako drogi dowozu i ewakuacji wykorzystuje się przede wszystkim marszrutę wojsk, doprowadzając je do stanu użytkowania przez transport samochodowy tyłów.

W natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu szef tyłów dywizji przed podejściem dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej zgodnie z decyzją dowódcy dywizji wyznacza rejon rozmieszczenia pododdziałów, oddziałów i urządzeń tyłowych na odcinku forsowania oraz planuje ich przeprawę, uzgadniając z szefem sztabu i szefem saperów dywizji. Rozmieszczenie jednostek i urządzeń tyłowych dywizji na odcinku forsowania powinno zapewnić im najlepsze warunki zabezpieczenia forsowania dywizji zmechanizowanej pod względem materiałowym, medycznym i technicznym oraz przeprawy poszczególnych urządzeń i jednostek tyłowych na przeciwległy brzeg. Po podejściu kolejnych oddziałów dywizji do przeszkody wodnej i zajęciu położenia wyjściowego do forsowania pododdziały, oddziały i urządzenia tyłowe rozmieszcza się w sposób następujący:

- pododdziały i urządzenia tyłowe oddziału wydzielonego: tyły batalionów, tyły pułku — na zasadach ogólnych, lecz na odległościach skróconych;
- pododdziały i urządzenia tyłowe pułków pierwszego rzutu bezpośrednio za swoimi pułkami;
- pododdziały i urządzenia tyłowe pułku drugiego rzutu w rejonie ześrodkowania swojego pułku;
- oddziały i urządzenia tyłowe dywizji — z wyjątkiem DPM — za rejonami ześrodkowania pułków drugiego rzutu dywizji;
- DPM w rejonie tyłów pułków pierwszego rzutu na kierunku największego powodzenia.

Ugrupowanie tyłów dywizji zmechanizowanej w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej — schemat nr 13.

Pododdziały, oddziały i urządzenia tyłowe wprowadza się do wyznaczonych rejonów rozmieszczenia w miarę podchodzenia poszczególnych kolumn marszowych na odcinkach forsowania.

b) W czasie forsowania przez dywizję zmechanizowaną przeszkody wodnej.

W czasie forsowania przeszkody wodnej pododdziały i urządzenia tyłowe pułków oraz oddziały i urządzenia tyłowe dywizji rozwija się częściowo lub w całości na własnym brzegu — w za-

82

leżności od potrzeb — a następnie w odpowiednim czasie przeprowadza na przyczółek.

Sposób i tempo przeprawy tyłów zależą od:

- zadania, jakie wykonują poszczególne oddziały dywizji;
- pojemności przyczółka i charakteru walki na przyczółku oraz stosowania przez nieprzyjaciela nowych środków walki;
- rodzaju przepraw i ilości środków przeprawowych.

Sposób i kolejność przeprawy tyłów określa się w grafiku przeprawy opracowywanym przez szefa saperów dywizji i zatwierdzonym przez dowódcę dywizji.

Kolejność przeprawy jest następująca:

- tyły batalionów (z wyjątkiem drużyn gospodarczych) w ślad za batalionami, gdy głębokość przyczółka wynosi 1 — 2 km;
- tyły pułku działającego jako oddział wydzielony i tyły pułków pierwszego rzutu przeprowadzają się w następującej kolejności:
  - 1) pułkowe punkty medyczne (PPM) i pułkowe punkty amunicyjne (PPA) oraz część środków remontowych do przeprowadzenia się większości sił pułku na przyczółek, kiedy pułki wychodzą na rubież zadania bliższego i gdy głębokość przyczółka nie jest mniejsza niż 4 — 5 km;
  - 2) pozostałe pododdziały i urządzenia tyłowe pułków po przeprowadzeniu się całości sił pułku i kiedy głębokość przyczółka orientacyjnie wynosi 10 — 12 km, tj. gdy pułki wykonują zadanie następne;
  - 3) tyły pułku drugiego rzutu dywizji zmechanizowanej bezpośrednio za swoim pułkiem.

Tyły dywizji przeprowadzają się w następującej kolejności:

- 1) dywizyjny punkt medyczny (DPM), część transportu z amunicją oraz część środków remontowych dywizji po przeprowadzeniu się 2/3 sił dywizji i po opanowaniu przyczółka głębokości około 10 — 12 km, tj. po wykonaniu przez dywizję zadania następnego;
- 2) pozostałe oddziały i urządzenia tyłowe dywizji oraz tyłowy rzut dowodzenia po przeprowadzeniu się całości sił dywizji, kiedy głębokość przyczółka wynosi około 20 — 25 km.

Pododdziały i urządzenia tyłowe przeprowadzają się na środkach przeprawowych oddziałów bojowych na przeprawach desantowych, promowych lub mostowych.

Tyły oddziałów dywizji zmechanizowanej w toku forsowania — schemat nr 14.

Oprócz środków przeprawowych etatowych wykorzystuje się środki podręczne, zwłaszcza dla przeprawy drobnych pododdziałów i urządzeń tyłowych lub amunicji. Poza tym — w zależności

57

od rodzaju przeszkody wodnej, warunków atmosferycznych oraz pory roku przeprawa tyłów może odbywać się w bród lub po lodzie.

Przy przeprawie tyłów należy zwrócić uwagę na terminowe przesuwanie poszczególnych urządzeń tyłowych do przepraw.

c) Przegrupowanie i rozwijanie pododdziałów, oddziałów i urządzeń tyłowych na przyczółku.

Przeprowadzonym jednostkom tyłowym wyznacza się miejsca zbiórki na przyczółku, skąd skierowuje się je na odpowiednie marszruty w ślad za nacierającymi wojskami lub do rejonów rozmieszczenia, które wyznacza się w odpowiedniej odległości od przepraw (około 1,5 — 2 km). Dla zabezpieczenia tyłów przed ogniem artylerii, broni atomowej i innych środków rażenia nieprzyjaciela, maksymalnie wykorzystuje się wszelkie ukrycia naturalne lub inżynieryjne, urządzenia pozostawione przez nieprzyjaciela po uprzednim rozpoznaniu ich.

Przegrupowanie i rozwijanie przeprowadzonych na przyczółek pododdziałów, oddziałów i urządzeń tyłowych jak również obronę tyłów dywizji zmechanizowanej organizuje się na zasadach obowiązujących w normalnych warunkach natarcia.

Zabezpieczenie materiałowe.

a) Zapasy materiałowe.

Potrzeby zasadniczych środków materiałowych dywizji zmechanizowanej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu zależą od charakteru walki na przyczółku oraz od warunków forsowania (stan dróg na odcinku forsowania, rodzaje przeprawy itd.).

Potrzeby pokrywa się z zapasów ruchomych — w odróżnieniu od natarcia z planowym przygotowaniem, kiedy oprócz zapasów ruchomych gromadzi się zapasy doraźne, zwłaszcza amunicji.

Z tego też powodu zapasy ruchome dywizji zmechanizowanej uzupełnia się do pełnych norm jeszcze przed forsowaniem. Sposób uzupełniania zapasów ruchomych w dywizji zmechanizowanej oraz w oddziałach ustala się zawczasu w okresie przygotowawczym i konkretyzuje się w czasie podchodzenia, stosując na szeroką skalę manewr środkami materiałowymi w wypadku, gdy ze względu na tempo marszu i forsowania niemożliwy jest terminowy dowóz środkami transportowymi dywizji.

Specjalną uwagę należy zwrócić na uzupełnienie zapasów w pułku wysylnym jako oddział wydzielony. W pułku tym za-

paszy powinny przewyższać normy zapasów ruchomych i zabezpieczać okres samodzielnej walki oddziału wydzielonego. W oddziale wydzielonym przede wszystkim zwiększa się zapasy ponad zapasy ruchome amunicji artyleryjskiej, moździerzy oraz amunicji przeciwlotniczej, a w pewnych wypadkach (przerwy lub trudności w dowozie, spowodowane działaniem nieprzyjaciela lub znacznym oderwaniem się tyłów oddziału wydzielonego od tyłów dywizji), mogą być zwiększone zapasy i innych środków materiałowych, jak na przykład oleju napędowego, środków dezaktywacji itp. Przyjmując, że samodzielna walka oddziału wydzielonego trwa 2 — 3 godziny, zużycie amunicji może wynosić 0,5 — 0,75 jo, w związku z tym należy przewidywać konieczność uzupełnienia zapasów w oddziale wydzielonym pod koniec jego samodzielnej walki.

W celu przyspieszenia uzupełnienia zapasów w pułku wysyłanym jako oddział wydzielony mogą być przekazywane do tego pułku zapasy z innych pułków dywizji.

Jeżeli przy forsowaniu z marszu przeprowadza się krótkie artyleryjskie przygotowanie, to amunicja potrzebna w tym celu może być złożona na stanowiskach ogniowych dział i moździerzy.

Szczególnie skomplikowane jest uzupełnianie zapasów tak w dywizji, jak i w oddziałach dywizji wówczas, gdy dywizja przechodzi do forsowania z pościgu. W tym wypadku może nastąpić pewne oderwanie się tyłów od oddziałów bojowych oraz od źródeł zaopatrywania.

Uzupełnienie zapasów w oddziałach dywizji przy podejściu do przeszkody wodnej wymaga więc sprawnego dowozu i racjonalnego wykorzystania środków transportowych. Sprawność dowozu w znacznym stopniu zależy od stanu dróg dowozu oraz od organizacji regulacji ruchu.

W toku forsowania i natarcia obowiązuje następująca zasada:

- ilość zapasów ruchomych w oddziałach w czasie walki nie może obniżyć się więcej, jak do połowy tabelarnych norm;
- zapasy ruchome — przede wszystkim w pododdziałach, a następnie w oddziałach — należy uzupełnić do pełnych norm pod koniec dnia, a w dywizji — w ciągu nocy, niepóźniej jak do świtu dnia następnego.

Przestrzeganie tych zasad powinno być w centrum uwagi kwartmistrza oraz dowódcy rodzajów wojsk i szefów służb dywizji.

Ażeby zasada ta była utrzymana i zapasy ruchome były we właściwym czasie uzupełnione, należy:

- posiadać zapasowe środki przeprawowe dla przeprawy koniecznych środków materiałowych. W tym celu, w ramach ogólnej

85

rezerwy środków przeprawowych szef saperów dywizji (pułku) zawczasu przewiduje i wyznacza środki przeprawowe do przeprawy niezbędnego zaopatrzenia (zwłaszcza amunicji);

- przeprowadzać zapasy na uzupełnienie zużytych środków materiałowych w oddziale wydzielonym;
- przeprowadzać zapasy ruchome amunicji z PPA pułków pierwszego rzutu po opanowaniu przez nie przyczółka na głębokość 4 — 5 km;
- przeprowadzać część zapasów ruchomych amunicji dywizji (część składu amunicyjnego dywizji) oraz pozostałe zapasy ruchome pułków (jak materiały pędne, smary i żywność) po opanowaniu przyczółka przez dywizję na głębokość 10 — 12 km;
- przeprowadzać pozostałe zapasy ruchome dywizji (reszta amunicji, materiałów pędnych, smarów i żywność) po opanowaniu przyczółka na głębokość 20 — 25 km.

b) Dowóz i przeprawa środków transportowych.

Przeszkoda wodna rozdziela początkowo pułkowe, a następnie dywizyjne ogniwo dowozu i ewakuacji na:

- ramię dowozu i ewakuacji na własnym brzegu, organizowane przez kwatermistrza przy zastosowaniu środków transportowych pododdziałów i oddziałów tyłowych;
- ramię dowozu i ewakuacji przez samą przeszkodę wodną, organizowane przez szefa saperów przy wykorzystaniu środków przeprawowych;
- ramię dowozu i ewakuacji na przeciwległym brzegu (przyczółku) organizowane przez kwatermistrza przy wykorzystaniu przeprowadzonych środków transportowych.

Dostarczanie środków materiałowych na przyczółek może być wykonywane przez przeprawę na środkach transportowych (bez przeładunku na środki przeprawowe) lub przeprawę bez środków transportowych (stosując przeładunek).

Zabezpieczenie medyczne.

a) Zadania służby medycznej w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Specyfiką zabezpieczenia medycznego forsowania jest zabezpieczenie medycznej obsługi przepraw, patrolowania rzeki, zapewnienie ewakuacji rannych i porażonych z przyczółka — zwracając szczególną uwagę na zabezpieczenie medyczne oddziału wy-

86

dzielonego oraz pierwszego rzutu dywizji w czasie walki na przyczółku.

Dla zapewnienia terminowej ewakuacji i udzielenia pomocy medycznej przy forsowaniu przeszkody wodnej z marszu należy:

- wzmocnić oddział wydzielony siłami i środkami medycznymi dywizji;
- wykorzystać wszystkie rodzaje przepraw, a przede wszystkim przeprawy desantowe;
- organizować oddzielną przeprawę rannych;
- zabezpieczyć ewakuację rannych i porażonych z oddziału wydzielonego do szpitali chirurgicznych lub DPM;
- organizować przeprawę poszczególnych pododdziałów i urządzeń medycznych w zależności od przebiegu walki;
- zabezpieczyć natarcie dywizji zmechanizowanej na przyczółku przy jednoczesnym zabezpieczeniu przeprawy poszczególnych oddziałów dywizji.

b) Organizacja zabezpieczenia medycznego w toku forsowania i walki na przyczółku.

Z podejściem oddziału wydzielonego do przeszkody wodnej batalionowy i pułkowy punkty medyczne nie rozwijają się, lecz są gotowe do przeprawy. Dla udzielenia pomocy rannym i porażonym w czasie walki oddziału wydzielonego o przyczółek oraz dla przyjęcia rannych z przyczółka organizuje się medyczny punkt przeprawy wykorzystując środki przydzielone do oddziału wydzielonego. Z podejściem do przeszkody wodnej pułków pierwszego rzutu dywizji medyczne punkty przeprawy organizuje się, wykorzystując środki medyczne oddziałów wzmocnienia dywizji (saperów). Z chwilą podejścia głównych sił dywizji do przeszkody wodnej może być rozwinięty chirurgiczny szpital ruchomy, który zapewnia przyjęcia rannych z medycznych punktów przeprawy. Dywizyjny punkt medyczny (DPM) z zasady na własnym brzegu nie rozwija się, a jest gotów do przeprawy i do rozpoczęcia pracy na przyczółku. Gdy na kierunku forsowania przeszkody wodnej przez dywizję zmechanizowaną został wysunięty chirurgiczny powozy szpital ruchomy i dywizja posiada batalion medyczno-sanitarny składający się z dwóch kompanii medycznych, jedna kompania może rozwinąć DPM na własnym brzegu, a druga kompania medyczna jest gotowa do rozwinięcia się na przyczółku. Na przeciwległym brzegu (przyczółku) organizuje się punkty załadowania rannych. Organizuje się je przy wykorzystaniu środków medycznych poszczególnych szczebli w miarę ich przeprawiania się na przyczółek.

Dla ewakuacji rannych z przyczółka na własny brzeg przez przeszkodę wodną wykorzystuje się powracające środki przepra-

87

wowe. Niezależnie od tych środków wykorzystuje się dodatkowo specjalne środki przeprawowe lekkie, dostosowane do ewakuacji rannych, nie wymagające specjalnego urządzenia miejsc lądowania i odbicia od brzegu. Ewakuację rannych od przepraw do medycznych punktów przeprawy organizuje się, wykorzystując transport, sanitarny medycznego punktu przeprawy. Ranni po udzieleniu im pomocy lekarskiej w medycznym punkcie przeprawy ewakuowani są do chirurgicznego szpitala ruchomego lub do DPM środkami transportowymi dywizji.

Ze względu na możliwość zastosowania przez nieprzyjaciela podczas odchodzenia — wszelkiego rodzaju środków promieniotwórczych i bakteriologicznych, na drogach i podejściach do przeszkody wodnej, i na terenie bezpośrednio przyległym do przeszkody wodnej, zarówno na odcinku forsowania, jak i na przyczółku prowadzi się rozpoznanie: romieniowania, bakteriologiczne i chemiczne. Rozpoznanie to ma na celu wykrycie oznak stosowania przez nieprzyjaciela środków promieniotwórczych, bakteriologicznych i chemicznych.

W związku z tym ważnym zagadnieniem jest utrzymanie ścisłej współpracy służby medycznej ze służbą chemiczną. Ochronę i obronę tyłów, organizuje się tak jak w marszu z przewidywaniem boju spotkaniowego. W wypadku uderzenia atomowego na odcinek forsowania lub na przyczółek, w rejonie wybuchu organizuje się przedsięwzięcia leczniczo-ewakuacyjne, które obejmują:

- zbieranie rannych i porażonych przez specjalnie wyznaczone do tego celu grupy;
- udzielenie im pierwszej pomocy i wyewakuowanie do szpitali armijnych.

Poza organizowaniem pomocy rannym i porażonym na punktach medycznych lub w rejonach porażenia, służba medyczna zapewnia przeprowadzenie zabiegów sanitarnych na punkcie kąpielowo-dezaktywacyjnym.

6. Organizacja czołgowo-technicznego zabezpieczenia natarcia dywizji zmechanizowanej z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu.

Przedsięwzięcia dotyczące czołgowo-technicznego zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej planuje się i w dużej mierze przeprowadza w okresie przygotowawczym. Przedsięwzięcia te

88

w znacznym stopniu planuje się centralnie na szczeblu armii (Frontu) i obejmują one:

- szkolenie załóg wozów bojowych w załadunku, umocowaniu i wyjściu na brzeg z promu w warunkach ograniczonej widoczności (zasłona dymna), w pokonywaniu przeszkody wodnej w bród i po dnie;
- szkolenie specjalistów remontowych i obsługi środków ewakuacyjnych (sposoby ewakuacji zatopionych lub ugrzęzłych wozów bojowych oraz holowanie czołgów przez rzekę po dnie);
- przygotowanie sprzętu niezbędnego dla ewakuacji czołgów przez rzekę (liny długości 120 — 130 m, bloki, wielobloki, ostrogi dla ciągników itd.);
- przygotowanie wozów bojowych, na przykład częściowe uszczelnienie, pozwalające w toku walki na szybkie przygotowanie wozu bojowego do przeprawy w bród i po dnie, przygotowanie sprzętu niezbędnego dla pełnego uszczelnienia czołgów itd.

Ponadto przeprowadza się wszystkie przedsięwzięcia, mające na celu przygotowanie składu osobowego i sprzętu do wykonania zadań bojowych w natarciu.

Przy planowaniu czołgowo-technicznego zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej zarówno w okresie przygotowawczym jak i w toku prowadzenia działań zaczepnych możliwe są zwiększone ilości strat bojowych w toku forsowania. Dlatego też należy planować wykorzystanie środków remontowo-ewakuacyjnych, aby jak największa ich ilość mogła podejść do przeszkody wodnej razem z głównymi siłami dywizji.

Właściwości organizacji czołgowo-technicznego zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej w toku działań zaczepnych przede wszystkim polegają na tym, że:

- zabezpieczenie forsowania przeszkody wodnej organizowane jest w warunkach gdy w oddziałach dywizji w skutek dotychczasowych działań znajduje się fundusz remontowy, dla którego wykonania już zaangażowana jest poważna część sił i środków remontowo-ewakuacyjnych;
- czołgowo-techniczne zabezpieczenie natarcia organizuje się w toku walk przed podejściem do przeszkody wodnej.

Organizując (planując) czołgowo-techniczne zabezpieczenie forsowania należy wyodrębnić okresy:

- podejście oddziałów dywizji do przeszkody wodnej;
- forsowanie przeszkody wodnej;
- opanowanie, rozszerzenie i umocnienie przyczółka.

W skali dywizji okresy te wzajemnie zazębiają się.

89

Czołgowo-techniczne zabezpieczenie podejścia oddziałów dywizji do rubieży wodnej organizuje się w podobny sposób jak w marszu w przewidywaniu boju spotkaniowego. Dla poszczególnych kolumn i rzutów (od batalionu poczynając) organizuje się zamykanie techniczne siłami i środkami pododdziałów technicznego zabezpieczenia danego szczebla. Zamykanie techniczne posuwa się w ognie kolumny (batalionu, pułku, dywizji).

Jeśli przewiduje się spotkanie z nieprzyjacielem przed podejściem do rubieży wodnej, wówczas część środków remontowych RBRCz posuwa się za pierwszym rzutem w gotowości do rozwinięcia na rubieży spotkania z nieprzyjacielem. Pozostałe środki remontowe RBRCz maszerują w składzie kolumny tyłów dywizji w gotowości do rozwinięcia na odcinku forsowania dywizji.

Zamykanie techniczne ma za zadanie udzielenie niezbędnej pomocy załogom czołgów w usunięciu niesprawności oraz dokonywaniu remontów wozów bojowych, których czas trwania nie przekracza czasu przemarszu kolumny przez punkt, w którym nastąpiło uszkodzenie. Wozy bojowe, wymagające remontu o większej pracochłonności, ewakuuje się do wyznaczonego rejonu przewidzianego na rozwinięcie PZUW dywizji.

Przed rozpoczęciem forsowania przeprowadza się przegląd kontrolny wszystkich wozów bojowych oraz kończy ostatecznie ich uszczelnienie. Przygotowując czołgi do przeprawy po dnie wykorzystuje się etatowy sprzęt uszczelniający. Na przygotowanie czołgu do przeprawy po dnie załoga potrzebuje 30 — 35 minut.

Obsługiwanie wozów bojowych dokonuje się siłami załóg przy pomocy środków obsługi technicznej pododdziałów i oddziałów.

Głównym zadaniem czołgowo-technicznego zabezpieczenia forsowania jest zabezpieczenie szybkiej przeprawy czołgów i dział pancernych na przyczółek oraz zabezpieczenie techniczne walki o rozszerzenie i umocnienie przyczółka. W tym celu w oddziale wydzielonym, w pułkach pierwszego rzutu dywizji oraz w dywizji, organizuje się po jednej lub po dwie grupy ewakuacyjne lub remontowo-ewakuacyjne do których należy zabezpieczenie ewakuacji ugrzęzłych lub zatopionych czołgów i dział pancernych, udzielenie pomocy załogom wozów bojowych uszkodzonych przed przeprawą w usuwaniu niesprawności, przeprowadzanie remontu bieżącego nie wymagającego dużego wkładu pracy na miejscu uszkodzenia czołgu przy przeprawie.

W zależności od rodzaju przeprawy (na mostach, w bród) zmienia się skład i zakres pracy GRE (GE) na przeprawach. Jeżeli wozy bojowe przeprawia się na punktach przeprawy promowej w składzie grupy remontowo-ewakuacyjnej obsługującej dany punkt po-

winny się znajdować: jeden ciągnik, warsztat remontowy, samochód z częściami zamiennymi cysterna z paliwem, samochód sanitarny. Na punktach przeprawy promowej ciągniki otrzymują dodatkowe zadania udzielania niezbędnej pomocy wozom bojowym załadowującym się na prom, ewakuacji z wody zatopionych środków przeprawowych (pontony, PTG, BAW itp.).

Przy forsowaniu przeszkody wodnej w bród do GRE przydziela się dodatkowo na każdy punkt przeprawy jeden ciągnik, który umieszcza się na przeciwległym brzegu koło miejsca wyjścia czołgów. Razem do GRE dywizji (których może być jedna, dwie) w zależności od sposobu forsowania przydziela się od dwóch do czterech ciągników oraz jeden — dwa warsztaty remontowe z RBRCz wraz z częściami zamiennymi i materiałem eksploatacyjnym oraz materiałami pędnymi i smarem.

Jeśli w dywizji zmechanizowanej organizuje się oddział wydzielony, to jego środki ewakuacyjne wzmacnia się jednym — dwoma ciągnikami kosztem środków dywizji. Pułki pierwszego rzutu (czołowe pułki) wzmacnia się ciągnikami w zależności od potrzeb, a przede wszystkim zależnie od ilości punktów przeprawy promowej ciężkiej — zwykle nie więcej jak jednym.

Zatem celem stworzenia grup remontowo-ewakuacyjnych dywizję wzmacnia się jednym — dwoma plutonami ciągników pancernych (5 — 10 ciągników).

W celu jak najszybszego podejścia do rubieży wodnej GRE oddziału wydzielonego posuwa się za awangardą pułku, GRE dywizji — z awangardami pułków pierwszego rzutu. Z chwilą podejścia oddziału wydzielonego dywizji do rubieży wodnej wraz z jego awangardą wychodzi GRE pułku. Z rozpoczęciem forsowania ciągniki GRE oddziału wydzielonego wysuwają się do przepraw, a środki remontowe pozostają na linii punktów kontrolnych lub w ukryciu w pobliżu punktów przepraw.

Środki remontowe oddziału wydzielonego przeprawia się przez rzekę w dwóch grupach: część środków za awangardą oddziału wydzielonego, część zaś — za pierwszym rzutem dywizji, gdy przyczółek uchwycony przez oddział wydzielony jest dostatecznie rozszerzony.

Wraz z awangardami sił głównych dywizji do rubieży wodnej wychodzą jej GRE, które rozwijają się w gotowości do zabezpieczenia forsowania przeszkody wodnej przez siły główne dywizji. W tym celu część ciągników przeprawia się na przeciwległy brzeg i rozmieszcza się w ukryciu w pobliżu punktów przeprawy, zwalniając lub wzmacniając środki ewakuacyjne pułku działającego jako oddział wydzielony. Środki remontowe GRE dywizji rozmiesz-

21

cza się w rejonie GRE oddziału wydzielonego i mogą one brać udział w remoncie wozów bojowych oddziału wydzielonego i innych pułków dywizji.

Pułki nie rozwijają swoich PZUW na brzegu wyjściowym, a wozy bojowe wymagające remontu ewakuują do rejonu, na którym przewiduje się rozwinięcie PZUW dywizji.

Jeżeli zachodzi potrzeba, część środków remontowych RBRCz rozwija PZUW na własnym brzegu celem remontowania wozów bojowych, jednakże remont wykonywany środkami pułku na brzegu wyjściowym nie może trwać dłużej jak 3 godziny, a remont wykonywany środkami dywizji nie może trwać dłużej jak 6 — 7 godzin.

RBRCz przeprowadza się za siłami głównymi dywizji, gdy zasadnicza masa czołgów dywizji znajduje się na przeciwległym brzegu. GRE i środki remontowe pułków przeprowadzają się za siłami głównymi pułków.

Czołgowo-techniczne zabezpieczenie forsowania realizuje się w następującej kolejności:

- GRE oddziału wydzielonego zabezpiecza forsowanie pułku, wysuwając ciągniki i środki remontowe do przepawy;
- środki remontowe pułków i dywizji rozwijają PZUW na przeciwległym brzegu, a w razie konieczności część środków remontowych RBRCz rozwija PZUW na brzegu wyjściowym;
- GRE dywizji wysuwają się do punktów przepawy czołgów zwalniając lub wzmacniając środki oddziału wydzielonego.

Czołgowo-techniczne zabezpieczenie walki na przyczółku organizuje się w następujący sposób: część środków remontowych pułku działającego jako oddział wydzielony po przeprowadzeniu się na przeciwległy brzeg rozwija PZUW, do którego ewakuuje się wozy bojowe nie wyremontowane na polu walki.

RBRCz dywizji po przeprowadzeniu się na przyczółek rozwija PZUW na linii PZUW pułków lub nieco z tyłu, skracając w ten sposób ogniwa ewakuacji.

GRE dywizji do zakończeniu przepawy czołgów przeprowadzają się na przyczółki i wchodzi w skład PZUW dywizji. PZUW organizuje się w miejscach zapewniających dogodny rozmieszczenie, maskowanie i ukrycie przed ogniem nieprzyjaciela. Dla ukrycia środków remontowych oraz remontowanych wozów bojowych, wykorzystuje się okopy w systemie byłej obrony nieprzyjaciela, wąwozy, wgłębienia terenowe itp. Wozy bojowe ze sprawnym uzbrojeniem ześrodkowane na PZUW wykorzystuje się do okrężnej obrony PZUW, karabiny maszynowe czołgów wykorzystuje się do obrony przeciwlotniczej.

92

Zabezpieczeniem technicznym forsowania i walki o rozszerzenie i umocnienie przyczółka zastępca dowódcy dywizji do spraw technicznych kieruje ze stanowiska dowodzenia, wykorzystując w tym celu wszystkie środki łączności, zwłaszcza radiowe. Zabezpieczenie realizuje się zgodnie z decyzją dowódcy dywizji na podstawie planu technicznego zabezpieczenia, wykonanego graficznie na mapie w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej.

IV. PROWADZENIE NATARCIA PRZEZ DYWIZJĘ ZMECHANIZOWANĄ Z FORSOWANIEM PRZESZKODY WODNEJ Z MARSZU

1. Podejście dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej i forsowanie jej przez czołowe oddziały (pododdziały).

Podejście dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej, którą należy sforsować z marszu, ma charakter natarcia połączonego z pościgiem za rozbitym i wycofującym się nieprzyjacielem. Typowym rodzajem pościgu dla dywizji zmechanizowanej jest pościg równoległy, a więc od czoła opór nieprzyjaciela w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej niewielki, natomiast na jednym ze skrzydeł dywizji działać może równoległe do kierunku działania dywizji zmechanizowanej duże zgrupowanie sił nieprzyjaciela.

Głównym celem pościgu na podejściach do dużej przeszkody wodnej jest wyprzedzenie wycofującego się nieprzyjaciela, uprzedzenia jego podchodzących z głębi silnych odwodów w opanowaniu przeszkody wodnej, zapewnienie sobie i głównym siłom nacierającym wojsk dogodnych warunków do forsowania przeszkody wodnej z marszu i rozbicia wycofującego się zgrupowania nieprzyjaciela, uniemożliwiając jego przeprawę i połączenie się z podchodzącymi odwodami. Ze względu na ogromne znaczenie rezultatów pościgu dla całości natarcia, dowódca przełożony wszystkimi dostępnymi mu środkami stara się stworzyć dywizji zmechanizowanej, której udało się przejść do pościgu równoległego, jak najdogodniejsze warunki działania w najwyższym tempie. Część sił głównych nacierającego zgrupowania energicznymi uderzeniami, prowadząc pościg czołowy, rozbija ariergardy nieprzyjaciela dążąc do związania w walce jego sił głównych i opóźnienia jego odwrotu.

Prowadząc pościg równoległy dywizja zmechanizowana działa po dwóch — trzech marszrutach w pasie szerokości 10 — 12 km. Celem przyśpieszenia tempa natarcia głównych sił dywizji i uprze-

93

dzenia nieprzyjaciela w opanowaniu przeszkody wodnej oraz stworzenia dogodnych warunków do forsowania z marszu, przed głównymi siłami dywizji działa silny oddział wydzielony (jeden, rzadziej dwa).

Oderwanie się oddziału wydzielonego zależy od konkretnych warunków, lecz w przewidywaniu forsowania przeszkody wodnej z marszu i w dogodnych warunkach pościgu sięgać może do 40 — 50 km, zwłaszcza wówczas, gdy przyczółek i przeprawy opanowuje desant powietrzny. Wraz z oddziałem wydzielonym przed głównymi siłami dywizji działają na szerokim froncie pododdziały rozpoznawcze. Pod osłoną oddziału wydzielonego i pododdziałów rozpoznawczych przesuwają się oddziały zabezpieczenia ruchu, zabezpieczając szybkie i nieprzerwane działanie kolumn sił głównych dywizji na nakazanych marszrutach.

W trakcie pościgu — w miarę precyzowania zamiaru dowódcy dywizji, zadań bojowych dywizji oraz w miarę rozwoju sytuacji — siły główne dywizji przyjmują ugrupowanie najbardziej dogodne do forsowania, a pod osłoną oddziału wydzielonego wysuwa się do przodu:

- ciężkie środki przeprawowo-mostowe dywizji przeznaczone do budowy przeprawy mostowej lub promowej;
- pododdziały regulacji ruchu i saperów przeznaczone do organizacji służby porządkowo-ochronnej na odcinku forsowania i przeprawach;
- niekiedy średniokalibrową artylerię dywizyjnej grupy artylerii przeciwlotniczej dla osłony rozwinięcia głównych sił dywizji na odcinku forsowania i przepraw.

Po wzmocnieniu oddziału wydzielonego i awangard, odwody środków przeprawowych pułków i dywizji wysuwa się na czoło kolumn sił głównych. Jednocześnie po oddzielnej marszrucie — wysuwa się do przodu kolumnę dywizyjnej grupy artylerii pod osłoną specjalnie wydzielonego ubezpieczenia w sile do kompanii piechoty zmotoryzowanej.

Oddział wydzielony, dążąc do jak najszybszego wyjścia na przeszkodę wodną, unika walk z wycofującymi się lub stawiającymi opór grupami nieprzyjaciela omijając w miarę możliwości napotymane rejony i punkty oporu. W wypadku niemożliwości obejścia grup nieprzyjaciela, gwałtownym atakiem z marszu przełamuje się on na wąskim froncie.

Oddziały sił głównych dywizji również w miarę możliwości unikają prowadzenia długotrwałych walk z grupami nieprzyjaciela. W razie konieczności opór nieprzyjaciela winien być łamany uderzeniem awangard.

94

Lokalne kontrataki nieprzyjaciela na skrzydło dywizji od-
piera ubezpieczenie boczne, skrzydłowe oddziały sił głównych
dywizji i odwody. W niektórych wypadkach może być konieczne
(dla zabezpieczenia szybkiego tempa działania oddziału wydzie-
lonego głównych sił dywizji) wykonanie częścią sił uderzenia
w kierunku skrzydła celem związania sił wycofującego się zgru-
powania nieprzyjaciela i opóźnienia jego działania.

Grupy artylerii (PGA i DGA) nie rozwijają się, aby nie hamo-
wać tempa natarcia (pościgu). Grupy artylerii zajmują stanowiska
ogniowe tylko w razie konieczności rozwinięcia głównych sił puł-
ków (dywizji).

W zabezpieczeniu szybkiego tempa pościgu ważną rolę speł-
nia lotnictwo:

— lotnictwo myśliwskie — poprzez ciągłą i intensywną osłonę
ugrupowania bojowego dywizji, zwłaszcza w czasie przekracza-
nia trudnych odcinków terenu oraz poprzez bezpośrednie wsparcie
(na wezwanie) oddziału wydzielonego, awangard i ubezpie-
czeń w wypadku zawiązania przez nie walki z grupami nieprzy-
jaciela;

— lotnictwo bombowe i specjalne — poprzez wykonywa-
nie zmasowanych uderzeń zwykłymi środkami rażenia jak
i bombami atomowymi i chemicznymi na środki napadu ato-
mowego i chemicznego oraz kolumny wycofującego się zgru-
powania nieprzyjaciela i podchodzące z głębi do przeszkody
wodnej odwody, szczególnie artylerię i czołgi nieprzyjaciela.

Lotnictwo bojowe prowadzi również rozpoznanie, z którego
danych korzysta dywizja zmechanizowana.

W toku pościgu na podejściach do rzeki wojska inżynieryjne,
zabezpieczają szybkie tempo natarcia. W głównej mierze zadania
te wykonują oddziały zabezpieczenia ruchu. W razie konieczności
do prac drogowo-mostowych używa się odwodów inżynieryjnych
i pododdziałów piechoty zmotoryzowanej. W wypadku zagrożenia
skrzydła dywizji kontratakami nieprzyjaciela celowe jest umoc-
nienie rubieży zajmowanych przez nieruchome ubezpieczenie bocz-
ne lub skrzydłowy oddział poprzez stawianie zapór minowych
i chemicznych.

Przy przekraczaniu trudnych do pokonania odcinków celowe
jest stawianie zasłon dymnych siłami pododdziałów piechoty, che-
micznych lub przy pomocy lotnictwa. Czas przekroczenia trudnego
odcinka terenu przez główne siły dywizji, którego głębokość może
sięgać do 40 — 60 km, może wynosić średnio — w zależności od
tempa pościgu — 4 — 6 i więcej godzin. Dlatego najbardziej celo-

we jest wykorzystanie w tym celu pododdziałów chemicznych i ich etatowymi środkami zadymiania.

W okresie podchodzenia dywizji zmechanizowanej do przeszkody wodnej, nieprzyjaciel, dążąc do zahamowania tempa natarcia, może stosować broń atomową i chemiczną. Dlatego też należy przestrzegać zasady rozśrodkowania wojsk i unikać obiektów wrażliwych na uderzenia (węzły dróg, cieśniny itd.), być w ciągłej gotowości do użycia indywidualnych środków obrony przeciwchemicznej.

Oddział wydzielony podchodzi do przeszkody wodnej w jednej kolumnie, ubezpieczając się od czoła awangardą w sile wzmocnionego batalionu, a z boków i od tyłu — szpicami bocznymi i szpicą tylną. W razie konieczności prowadzenia walk bezpośrednio na podejściu do rzeki możliwe jest podejście oddziału wydzielonego w dwóch kolumnach lub nawet w sztykach rozczłonkowanych wzdłuż frontu. Przed awangardą oddziału wydzielonego działają jego pododdziały rozpoznawcze (1 — 2 SPR), a niekiedy — rozpoznanie dywizji.

Awangardę oddziału wydzielonego wzmacnia się taką ilością zmotoryzowanych środków przepławowo-desantowych, która zapewnia przepławę na przeciwległy brzeg głównych sił awangardy w jednej fali. Pozostałe środki przepławowe, przydzielone do oddziału wydzielonego i organiczne, przesuwa się na czele głównych sił oddziału wydzielonego jako odwód, środków przepławowych.

W wypadku, gdy na przeszkodzie wodnej jest przepława stała powinna ona być opanowana i utrzymana przez pododdziały rozpoznawcze atakiem czołowym względnie atakiem z marszu awangardy przy jednoczesnym uderzeniu od tyłu siłami pododdziałów rozpoznawczych, które w tym wypadku powinny przepławić się skrycie poniżej lub powyżej przepławy.

Wielka Wojna Narodowa ZSRR dała szereg przykładów opanowywania atakiem z marszu przepław stałych na dużych przeszkodach wodnych i zabezpieczenia ich dla przepławy sił głównych. Na przykład w czasie umańskiej operacji zaczepnej oddział wydzielony jednej z dywizji 2 Frontu Ukraińskiego, składający się z czołgów z desantem piechoty i saperów, otrzymał zadanie uchwycenia mostu na rzece Bug w rejonie m. Bierzka. Oddział wydzielony podszedł do mostu w chwili, gdy przepławiała się przezeń piechota hitlerowska.

Gwałtowne uderzenie czołgów z desantem na przepławę umożliwiło wdarcie się czołgów na most i odcięcie nieprzyjaciela od przepławy. Następnie część sił oddziału wydzielonego umocniła

96

się na przeciwległym brzegu i na moście, druga zaś część likwidowała nieprzyjaciela pozostałego na własnym brzegu i podchodzące jego ariergardy. Most w czasie walki został co prawda uszkodzony ogniem dział czołgowych, ale jego naprawa trwała krótko, co pozwoliło na wykorzystanie mostu dla przeprawy głównych sił dywizji.

Powodzenie w walce o opanowanie istniejących przepraw osiąga się więc przede wszystkim w wyniku gwałtownego, zdecydowanego i szybkiego uderzenia zaskakującego nieprzyjaciela.

Oddział wydzielony powinien dążyć nie tylko do opanowania z marszu istniejących przepraw stałych, ale również do opanowania wszystkich możliwych środków przeprawowych, co jest szczególnie możliwe na uregulowanym systemie dróg wodnych zachodnio-europejskiego teatru działań wojennych. Uchwyczone w ten sposób środki przeprawowe (statki parowe i motorowe, barki, kutry rybackie itd.) mogą być z powodzeniem wykorzystane dla przeprawy sił głównych dywizji i znacznie przyspieszyć tempo przeprawy.

W wypadku, gdy nieprzyjaciel zdołał zorganizować silną obronę przedmościa, atak oddziału wydzielonego powinno poprzedzić silne lotnicze, a niekiedy i atomowe przygotowanie ataku z ewentualnym wykorzystaniem środków trujących. Atak oddziału wydzielonego w ślad za uderzeniem lotnictwa (atomowym) powinien umożliwić wdarcie się pododdziałów, oddziału wydzielonego na przeprawę w ślad za wycofującymi się grupami nieprzyjaciela oraz opanowanie i zabezpieczenie przeprawy sił głównych.

Gdy brak na przeszkodzie wodnej przepraw stałych, przeciwległy brzeg jest obsadzony przez nieprzyjaciela, atak oddziału wydzielonego poprzedzić powinno ześrodkowane uderzenie lotnictwa na przedni skraj obrony nieprzyjaciela i stanowiska ogniowe jego artylerii. W razie konieczności celowe jest wsparcie oddziału wydzielonego uderzeniem atomowym. Uderzenie atomowe wykonuje się w momencie, gdy awangarda oddziału wydzielonego wyszła w rejon wyjściowy do forsowania (3 — 5 km od przeszkody wodnej). W tym czasie pododdziały rozpoznawcze wycofuje się do tyłu i na skrzydła. W wypadku wcześniejszego podejścia oddziału wydzielonego do przeszkody wodnej jego siły należy zatrzymać w rejonie wyjściowym aż do momentu wybuchu atomowego, przygotowując się do forsowania. Przed wykonaniem uderzenia atomowego celowe jest wykonanie przez lotnictwo uderzenia ześrodkowanego na stanowiska ogniowe artylerii i te obiekty obrony nieprzyjaciela, na które nie zostanie wykonane uderzenie atomowe.

97

Na stanowiska ogniowe artylerii i punkty oporu nieprzyjaciela położone na skrzydłach odcinków forsowania oddziału wydzielonego, lotnictwo może wykonywać uderzenie przy wykorzystaniu bomb chemicznych z szybko działającymi środkami trującymi.

Z chwilą wyjścia w rejon wyjściowy, awangarda rozwija się w szyki rozczłonkowane i załadowuje się na zmotoryzowane środki przeprawowe. Do tego momentu pododdziały rozpoznawcze rozpoznają brzegi przeszkody wodnej i ustalają kierunki i odcinki najbardziej dogodnie do forsowania. Czołgi awangardy — o ile nie przewiduje się wsparcia forsowania uderzeniem atomowym — wysuwają się na brzeg w gotowości do wsparcia forsowania ogniem z własnego brzegu. Jeśli forsowanie ma być zabezpieczone uderzeniem atomowym, czołgi wysuwa się do przedniej granicy rejonu wyjściowego.

Natychmiast po wybuchu atomowym czołgi i piechota na zmotoryzowanych środkach przeprawowo-desantowych — z możliwie najwyższą szybkością, wykorzystując indywidualne środki obrony przeciwhemicznej rozpoczynają ruch w kierunku przeszkody wodnej. Czołgi i działa pancerne zajmują stanowiska ogniowe i otwierają ogień na wprost do pojawiających się celów. Artyleria obramowuje ogniem rejon wybuchu atomowego. Pod osłoną tego ognia piechota zmotoryzowana, saperzy i artyleria przeciwpancerna awangardy przeprowia się na przeciwległy brzeg i gwałtownym uderzeniem opanowuje i umacnia przyczółek zabezpieczając przeprawę przed ogniem na wprost.

W razie konieczności i w sprzyjających warunkach meteorologicznych lotnictwo stawia zasłonę dymną na szerokim froncie. Zasłonę dymną stawia się przed zejściem awangardy oddziału wydzielonego na środkach przeprawowo-desantowych na wodę. Na pokonanie odległości 3 — 5 km (od rejonu wyjściowego) awangarda potrzebuje nie mniej niż 15 — 25 minut (30 k. — 12 km na godz). Jest to okres, po upływie którego — od chwili wybuchu atomowego lotnictwo może rozpocząć działanie. Pod osłoną walki awangardy, posterunki regulacji ruchu zajmują stanowiska w wyznaczonych miejscach. Główne siły oddziału wydzielonego podchodząc do rejonów wyjściowych przechodzą w szyki rozczłonkowane i w miarę przepuszczania ich przez punkty kontrolne wychodzą na przeprawy. Pododdziały sił głównych oddziału wydzielonego przeprowiają się na środkach przeprawowych awangardy oraz wykorzystując odwód środków przeprawowych oddziału wydzielonego. Po przeprowieniu się siły główne oddziału wydzielonego wchodzi do walki na skrzydłach awangardy

i poszerzają opanowany przyczółek na głębokość 3 — 4 km i szerokość do 4 — 6 km oraz umacniają się na nim — o ile nie rozpoczęła się przeprawa sił głównych dywizji. Bataliony sił głównych oddziału wydzielonego przeprowadzają się i wchodzą do walki kolejno, w miarę podchodzenia do przeszkody wodnej. Artyleria sił głównych oddziału wydzielonego zajmuje stanowiska ogniowe i w miarę osiągnięcia gotowości wchodzi do walki bateriami i dywizjonami. Czołgi głównych sił oddziału wydzielonego wychodzą na brzeg przeszkody wodnej, zajmują stanowiska ogniowe i ogniem na wprost wspierają walkę na przeciwległym brzegu. Szczególnie ważne jest zabezpieczenie ogniem na wprost z własnego brzegu skrzydeł przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony. Pod osłoną walki awangardy i piechoty zmotoryzowanej sił głównych oddziału wydzielonego saperzy prowadzą dokładne rozpoznanie rzeki i przystępują do budowy przepraw ciężkich. Jeśli charakter rzeki (głębokość, charakter dna i brzegów) pozwala, czołgi nie czekając na gotowość przepraw ciężkich i równoległe z przeprawą, przeprowadzają się wykorzystując etatowe środki do przeprawy po dnie.

Czołgi po przeprowadzeniu się wchodzą do walki pododdziałami (kompaniami, a częściej poszczególnymi plutonami) wspierając własną piechotę w walce o poszerzenie i umocnienie opanowanego przyczółka.

Artyleryjski odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy oddziału wydzielonego przeprowadza się na przyczółek opanowany przez awangardę możliwie najwcześniej, na czele sił głównych oddziału wydzielonego. Artyleria oddziału wydzielonego przeprowadza się na przyczółek bateriami w miarę jego poszerzenia się, zachowując ciągłość wsparcia ogniem walczących pododdziałów.

Oddział wydzielony forsuje przeszkodę wodną przy ciągłym wsparciu lotnictwa, które powinno znaleźć się nad przyczółkiem nie później jak w 15 — 20' po wybuchu atomowym. Lotnictwo niszczy i obezwładnia przede wszystkim stanowiska ogniowe artylerii i moździerzy, odwody oraz czołgi nieprzyjaciela. W razie konieczności lotnictwo podtrzymuje postawioną uprzednio na przeszkodzie wodnej zasłonę dymną. W zależności od konkretnej sytuacji i warunków forsowania walka o opanowanie przez oddział wydzielony przyczółka i przeprawa jego sił powinna trwać nie dłużej niż 2 — 3 godziny.

Po opanowaniu przez oddział wydzielony rubieży, zabezpieczającej przeprawę przed ogniem na wprost, pododdziały pontonowo-

99

mostowe dywizji przesuwające się za oddziałem wydzielonym przystępują do budowy przeprawy mostowej. Budowa przeprawy mostowej z parku TPP na rzece średniej szerokości (około 200 m) trwać może do 2 godz.

Jeżeli przyjąć, że siły główne dywizji podejżą do przeszkody wodnej po 2 — 3 godzinach — licząc od momentu forsowania przez awangardę oddziału wydzielonego — to w chwili podejścia sił głównych do przeszkody wodnej most może być w toku budowy lub na ukończeniu. (Schemat nr 6).

2. Forsowanie przeszkody wodnej przez główne siły dywizji z wykorzystaniem przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony.

Walka o utrzymanie opanowanego przyczółka jest szczególnie zacięta. Utrzymanie i rozszerzenie przyczółka zależy od szybkości ześrodkowania sił i środków, zwłaszcza czoigów i artylerii na przeciwległym brzegu. Utrzymanie przez siły dywizji tempa natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej 2 km/godz. zapewnia dogodnie warunki rozszerzenia opanowanego przyczółka i rozwinięcia powodzenia. Przy małym tempie natarcia wzrastają możliwości podciągnięcia do rejonu forsowania silnych odwodów nieprzyjaciela w celu wykonania kontrataku i likwidacji przyczółka. Dla utrzymania tempa natarcia głównych sił dywizji około 2 km/godz. konieczne jest przeprowadzanie całości sił (licząc od „G”) w ciągu około 5 — 6 godzin, gdyż w tym czasie pierwszy rzut dywizji powinien opanować w walkach rubież na głębokość 10 — 12 km, tj. na głębokości zadania następnej dywizji, które wykonuje dywizja całością swych sił.

Realność takiego tempa przeprawy przedstawia załącznik nr 11.

Pośpiech w przeprowadzeniu głównych sił dywizji, nie zabezpieczony w szczególności może doprowadzić do skupienia się wojsk na przeprawach i w rezultacie zahamować przeprawę oraz stworzyć nieprzyjacielowi dogodnie warunki dla skutecznego użycia broni atomowej i chemicznej. Dlatego też z chwilą zawiązania walki przez oddział wydzielony pod jego osłoną powinny rozpocząć pracę pododdziały regulacji ruchu pod kierownictwem komendantów odcinków regulacji ruchu, którzy wybierają i ustalają ostatecznie marszruty z rejonów wyjściowych (wyczekiwanie) na poszczególne punkty przeprawowe i rozstawiają przed podejściem głównych sił posterunki regulacji ruchu. Pozostałe marszruty w kierunku przeszkody wodnej powinny być zamknięte i strzeżone przez specjalne patrole. Pracę tę wykonuje się na podstawie opracowanego

100

zawczasu z mapy w sztabie dywizji planu regulacji ruchu na odcinku forsowania.

Z chwilą zawiązania walki przez oddział wydzielony dowódca dywizji zmechanizowanej z grupą oficerów wysuwa się do przodu na punkt obserwacyjny dowódcy oddziału wydzielonego, precyzuje decyzję w terenie oraz konkretyzuje zadania bojowe oddziałów i rodzajów wojsk oraz daje wytyczne do współdziałania i zabezpieczenia bojowego. W razie zmian w kolejności, czasie i kierunku przeprawy sił głównych dywizji (w stosunku do uprzedniej decyzji) należy o nich powiadomić przez radio, przez oficerów sztabu (łącznikowych) nie tylko wykonawców, ale przede wszystkim komendantów odcinków regulacji ruchu i posterunki regulacji ruchu. W wypadku wysunięcia się kolumn w stronę przepraw w nieplanowanej kolejności posterunki regulacji ruchu powinny skierowywać je z powrotem do rejonów wyjściowych. Tylko aktywność w pracy regulacji ruchu zapewnia sprawność działania wojsk. Dlatego konieczne jest utrzymanie wszelkimi środkami wysokiej dyscypliny ruchu. Posterunki i patrole regulacji ruchu mają prawa wartowników aż do użycia broni włącznie. Każde wykroczenie przeciwko dyscyplinie ruchu powinno być karane niezwłocznie i z najwyższą surowością.

Ze względu na charakter walk w pościgu pułki głównych sił dywizji podchodzą do rzeki nie jednocześnie. Dlatego — dążąc do jak najszybszej przeprawy wojsk, dywizja zmechanizowana rozpoczyna forsowanie siłami głównymi nie jednocześnie całością pierwszego rzutu, a kolejno wprowadzając pułki do walki w miarę ich podchodzenia.

Awangard oddziałów pierwszego rzutu dywizji punkty kontrolne nie powinny zatrzymywać bez zatrzymywania powinny one wychodzić na przeszkodę wodną. Jeżeli do chwili podejścia awangard sił głównych oddział wydzielony przeprowadził swe siły na przyczółek, awangardy przeprowadzają się wykorzystując środki przeprawowe oddziału wydzielonego. W przeciwnym wypadku awangardy powinny rozpoczynać forsowanie na przydzielonych im środkach przeprawowych, na skrzydłach przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony. Forsowanie (wprowadzenie do walki z przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony) awangard sił głównych zabezpiecza artyleria i lotnictwo. Awangardy głównych sił dywizji współdziałając z oddziałem wydzielonym poszerzają opanowany przyczółek, szczególnie w kierunku skrzydeł, dążąc do stworzenia siłom głównym oddziałów najdogodniejszych warunków forsowania.

101

Pod osłoną walki oddziału wydzielonego i awangard, siły główne dywizji wychodzą w rejony wyjściowe (wyczekiwania), gdzie spieszą się w gotowości do przesunięcia się na przeprawy, poprzez punkty kontrolne. W wypadku powodzenia działań oddziału wydzielonego i sprawnego funkcjonowania przepraw oddziału wydzielonego i awangard sił głównych dywizji, czołowe pododdziały pułków lub ich części mogą spieszać się nawet na rubieży punktów kontrolnych. Po przeprawie sił i środków oddziału wydzielonego oraz awangard, na sygnał komendantów odcinków forsowania (punktów przeprawowych) wychodzą kolejno na przeprawy pododdziały sił głównych dywizji. Czołowe pułki sił głównych dywizji przeprowadzają się wykorzystując punkty i środki przeprawowe oddziału wydzielonego, awangard i odwody środków przeprawowych (w razie konieczności most, wybudowany pod osłoną walki oddziału wydzielonego). W tych warunkach przeprawa pułku przez rzekę średniej szerokości trwa do 2 godzin.

Pojemność przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony zwykle nie pozwala na przeprawę więcej, jak jednego pułku sił głównych dywizji, drugi z kolei pułk pierwszego rzutu dywizji w tych warunkach forsuje obok opanowanego przyczółka, dążąc do jak najszybszego uchwycenia przyczółka i połączenia ich w jeden obszerny przyczółek dywizyjny. O ile w przeciętnych warunkach niecelowe jest oczekiwanie na rozwinięcie się całości sił pułku głównych sił dywizji przed wprowadzeniem go do walki (przed przejściem pułku do forsowania) — gdyż jednocześnie z przeprawą sił głównych dywizji musi następować poszerzenie przyczółka dla uniknięcia skupienia się wojsk po przeprawie — o tyle celowo jest poszczególne bataliony pułków sił głównych dywizji wprowadzać do walki zorganizowanie i całością sił.

Grupy artylerii rozwijają się i zajmują stanowiska ogniowe możliwie najbliżej przeszkody wodnej i osiągnąwszy gotowość wchodzą do walki poszczególnymi dywizjonami. Dowodzenie artylerią powinno być jednak jak najszybciej scentralizowane w ręku dowódców grup artylerii, a następnie dowódcy artylerii dywizji. Artylerię przeprowadza się kolejno dywizjonami na przeprawach promowych (desantowych) i mostowych w miarę poszerzania przyczółka.

Artyleryjski odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy przeprowadza się na przyczółek po przeprawie pierwszego rzutu dywizji i ześrodkowuje w rejonie zapewniającym dogodny waunki manewru — przede wszystkim w kierunku skrzydeł.

Artyleria przeciwlotnicza przeprowadza się na przyczółek bateriami jednocześnie z oddziałem wydzielonym i kolejnymi rzutami

bojowymi dywizji. Z chwilą przejścia osłony rejonów wyjściowych i przepraw przez artylerię średniokalibrową wyższego szczebla, na przyczółek przeprowadza się całość artylerii przeciwlotniczej dywizji.

W zależności od warunków drugi rzut dywizji przeprowadza się na przeciwny brzeg częściami, dlatego też w natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu możliwe są warianty wprowadzenia do walki drugiego rzutu dywizji:

- a) całością pułku, zesrodkowując uprzednio w określonych rejonach na przyczółku przeprowadzające się kolejno bataliony i elementy ugrupowania bojowego pułku;
- b) kolejno batalionami — w miarę przeprowady na przyczółek.

Drugi rzut dywizji może być wprowadzony do walki dla rozwinięcia powodzenia lub poszerzenia przyczółka w stronę skrzydeł celem połączenia się z sąsiednimi przyczółkami względnie dla odparcia silnego kontrataku nieprzyjaciela. Wprowadzenie do walki drugiego rzutu dywizji zabezpiecza się ogniem większości artylerii i uderzeniami wspierającego lotnictwa.

W okresie forsowania z marszu przeszkody wodnej przez główne siły dywizji możliwe są już silne kontrataki odwodów nieprzyjaciela (3 — 4 godziny od momentu rozpoczęcia forsowania). Odwody nieprzyjaciela obezwładnia już w czasie podchodzenia do rejonu forsowania — lotnictwo bombowe, a w zależności od siły tych odwodów i znaczenia przyczółka — również lotnictwo specjalne stosujące bomby atomowe. Z chwilą zarysowania się kierunku kontrataku nieprzyjaciela na zagrożonym kierunku — należy umocnić się, a na pozostałych kierunkach jednocześnie w szybkim tempie poszerzać przyczółek. Umacniając rubież na zagrożonym kierunku szeroko wykorzystuje się zapory minowe i mało widoczne oraz zapory chemiczne. Z chwilą wejścia nieprzyjaciela w zasięg ognia artylerii, wykonuje ona ognie zmasowane na rejony wyjściowe i rubież rozwinięcia się nieprzyjaciela do kontrataku oraz z chwilą przejścia nieprzyjaciela do kontrataku — stałe ognie zaporowe. Dla wykonania nawał ognio- wych na rejony stanowisk ogniowych artylerii i rejony wyjściowe nieprzyjaciela do kontrataku celowe jest wykorzystywanie pocisków chemicznych z szybkodziałającymi środkami trującymi.

Artyleryjski odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy rozwija się w celu pogłębienia rubieży odparcia kontrataku z chwilą przejścia nieprzyjaciela do kontrataku, gdyż szybkość rozwoju walki w terenie nie przygotowanym pod względem inżynieryjnym jest znacznie większa, a przy niedużej powierzchni przyczółka opionowanego przez dywizję każdy kilometr powodzenia kontrataku

103

nieprzyjaciela grozi wyjściem kontrataków na przeprawy. Kontratak nieprzyjaciela może być poprzedzony uderzeniem atomowym i masowym uderzeniem lotnictwa nieprzyjaciela zwłaszcza na przeprawy, stanowiska ogniowe artylerii i odwody. Dlatego w okresie tym należy zwrócić szczególną uwagę na obronę przeciwlotniczą.

Tyły batalionów i transportery opancerzone po spieszeniu się piechoty pozostają w rejonach wyjściowych; na przyczółek przeprowadza się je po zakończeniu przeprawy batalionu.

Na przyczółek przeprowadza się wraz z pułkami punkty medyczo-sanitarne, warsztaty remontowe i część zapasów amunicji i paliwa. Pozostałe tyły pułków przeprowadza się po przeprawie drugiego rzutu dywizji. Tyły dywizji przeprowadza się na przyczółek po zakończeniu przeprawy drugiego rzutu dywizji.

Po poszerzeniu przyczółka do określonych przez przełożonego dowódcę rozmiarów, dywizja umacnia się, organizuje okrężną obronę i utrzymuje przyczółek do podejścia głównych sił nacierających wojsk. Jeżeli główne siły nacierającego zgrupowania z powodzeniem rozpoczęły przeprawę z marszu, dywizja zmechanizowana na rozkaz przełożonego dowódcy przechodzi do dalszego natarcia. (Schemat nr 7).

3. Forsowanie przeszkody wodnej przez siły główne dywizji zmechanizowanej na zapasowym odcinku forsowania.

Jeżeli oddziałowi wydzielonemu dywizji nie udało się sforsować z marszu przeszkody wodnej i opanować przyczółka do czasu podejścia sił głównych dywizji lub gdy po uchwyceniu małego przyczółka siły oddziału wydzielonego zostały rozbite silnymi kontratakami nieprzyjaciela, dowódca dywizji może powziąć decyzję powtórnego forsowania rzeki na tym samym odcinku całością głównych sił dywizji — względnie o ile dywizja działa w oderwaniu od głównych sił nacierających wojsk — skierować główne siły na zapasowy odcinek forsowania.

Próba powtórnego forsowania rzeki siłami głównymi dywizji na odcinku, gdzie bez powodzenia sforsował oddział wydzielony, jest zwykle mało celowa, gdyż niewątpliwie opór nieprzyjaciela w tym rejonie będzie największy, a przeciwdziałanie odwodów najprawdopodobniej najlepiej przygotowane.

Najbardziej celowo jest w tych warunkach wykorzystując wszystkie środki rozpoznawcze ustalić słabe miejsce w obronie nieprzyjaciela (styk, otwarte skrzydło) na innym kierunku, pod osłoną oddziału wydzielonego i pododdziałów rozpoznawczych.

przegrupować główne siły dywizji na ten kierunek i forsować na zapasowym odcinku forsowania. Decyzja taka jest możliwa wówczas, gdy poweźmie się ją odpowiednio wcześniej i manewr będzie można wykonać z głębi, a nie wzdłuż frontu. Na tego rodzaju manewr konieczne jest uzyskanie zgody przełożonego.

Forsowanie głównymi siłami dywizji na zapasowym odcinku forsowania może być wsparte uderzeniem atomowym. W celu zabezpieczenia oddziału wydzielonego przed porażeniem własnym udrzeniem atomowym, granice nowego odcinka forsowania powinna być odległa od rejonu działania oddziału wydzielonego przynajmniej 3 — 4 km.

Wykonując nakazany manewr siły główne dywizji wychodzą w rejon wyjściowy i po rozczłonkowaniu się, spieszeniu pododdziałów oraz rozwinięciu artylerii — bezpośrednio po wybuchu atomowym rozpoczynają forsowanie. W okresie od wybuchu atomowego do odbicia czołowych pododdziałów od własnego brzegu artyleria wykonuje artyleryjskie przygotowanie ataku, zwłaszcza na stanowiska ogniowe artylerii i obiekty pierwszej pozycji obrony nieprzyjaciela. W artyleryjskim przygotowaniu ataku wykorzystuje się pociski chemiczne dla obezwładnienia odwodów i artylerii nieprzyjaciela.

Przebieg forsowania na zapasowym odcinku nie różni się od przebiegu forsowania z wykorzystaniem przyczółka opanowanego przez oddział wydzielony z tym, że forsowanie rozpoczyna się jednocześnie na szerszym froncie siłami dwóch — trzech pułków.

Dla zabezpieczenia forsowania na zapasowym odcinku konieczne jest dokonanie manewru środkami przeprawowymi. Manewr ten polega na przerzuceniu na nowy kierunek środków przeprawowo-mostowych, nie zaangażowanych w budowie mostu na kierunku działania oddziału wydzielonego, lub na wzmocnieniu pułków sił głównych dywizji środkami z odwodu środków przeprawowych dywizji. Odwód środków przeprawowych w tym wypadku odtwarza się ze środków przeprawowych oddziału wydzielonego. W niektórych wypadkach celowy jest manewr środkami przeprawowymi oddziału wydzielonego za zapasowy odcinek forsowania wzdłuż przeszkody wodnej; jednakże manewr taki jest utrudniony i może nastąpić, w zasadzie po uchwyceniu przyczółków przez czołowe oddziały na zapasowym odcinku forsowania. (Schemat nr 8).

105

Podręcznik omawia podstawowe zasady organizacji i prowadzenia natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu przez dywizję zmechanizowaną w przeciętnych warunkach pola walki i głównie w operacyjnej głębokości obrony nieprzyjaciela. Właściwości natarcia z forsowaniem z marszu w innych warunkach są w zasadzie w podręczniku pominięte. W podręczniku przyjęto dywizję zmechanizowaną armii ogólnowojskowej.

Odbito w 500 egz.

Egz. Nr 1 — 500 Bibl. Tajna ASG

Wyk. Madejski ppłk

Dduk. Ludwiniak

Nr ks. 319/Wyd.-Red.

Dnia 12. 3. 1957 r.

Arkusz poprawek do podręcznika
 „Natarcie DZ z forsowaniem przeszkody wodnej z marszu“.

Jest	Powinno być	Strona	Wiersz
5 — 10	5 — 10 tys. ton tro- tylu	24	7 od góry
sztabu pułków	sztaby pułków	47	18 od góry
dowódz	dowóz	47	13 od dołu
zamierzeniem tak-	zamierzeń taktycz-	52	9 od góry
tycznym	nymi Rozróżniamy prze-	57	między 4 a 5 wier- szem
grupę artylerią	grupę artylerii	73	18 od góry
trzech płków	trzech pułków	73	7 — 8 od góry
kwatermistrza	kwatermistrz	79	19 od góry
przepawy	przeprawy	83	9 od góry
przepawy	przeprawy	83	2 — 3 od góry
romieniowania	promieniowania	88	15 od góry
i ich	z ich	96	1 od góry
(30 k. — 12 km	(12 km	98	12 od dołu
bez zatrzymywania	i bez zatrzymywania	101	14 od dołu
granice	granica,	105	9 od góry